

**T. C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**ANNELERİN ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALARI İLE EBEVEYN
ROLLERİNE İLİŞKİN KENDİLİK ALGILARININ İNCELENMESİ (AÇIKLAYICI
KARMA DESEN)**

DOKTORA TEZİ

Sümeyye ERDEMİR

Malatya- 2023

**T. C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**ANNELERİN ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALARI İLE EBEVEYN
ROLLERİNE İLİŞKİN KENDİLİK ALGILARININ İNCELENMESİ (AÇIKLAYICI
KARMA DESEN)**

DOKTORA TEZİ

Sümeyye ERDEMİR

Danışman: Prof. Dr. Mustafa KUTLU

Malatya- 2023

KABUL VE ONAY SAYFASI

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ANNELERİN ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALARI İLE EBEVEYN
ROLLERİNE İLİŞKİN KENDİLİK ALGILARININ İNCELENMESİ (AÇIKLAYICI
KARMA DESEN)

DANIŞMAN
PROF. DR. MUSTAFA KUTLU

HAZIRLAYAN
SÜMEYYE ERDEMİR

Jürimiz tarafından 29/08/2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oy birliği** ile başarılı bulunarak Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı	İmza
1. Prof. Dr. Özcan SEZER
2. Prof. Dr. Mustafa KUTLU (Tez Danışmanı)
3. Prof. Dr. Ali KIŞ
4. Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK
5. Dr. Öğr. Üyesi Mustafa PAMUK

ONAY

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararıyla da uygun görülmüştür.

Doç. Dr. Eyüp İZCİ
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Mustafa KUTLU'nun danışmanlığında doktora tezi olarak hazırladığım “**Annelerin Erken Dönem Uyumsuz Şemaları İle Ebeveyn Rollerine İlişkin Kendilik Algılarının İncelenmesi (Açıklayıcı Karma Desen)**” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Sümeyye ERDEMİR

ÖNSÖZ

Heyecanla başladığım doktora eğitimimi seçmiş olduğum tez konum ile taçlandım. “Annelerin Erken Dönem Uyumsuz Şemaları İle Ebeveyn Rollerine İlişkin Kendilik Algılarının İncelenmesi (Açıklayıcı Karma Desen)” konulu tezim ile kendime dair farkındalıklarım arttı. Bu çalışmanın ihtiyaç duyan tüm annelere yardım etmesini diliyorum. Uzun, yorucu ve de çokça öğretici olan bu yolda beni destekleyen herkese teşekkür ediyorum.

ÖZET

ANNELERİN ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALARI İLE EBEVEYN ROLLERİNE İLİŞKİN KENDİLİK ALGILARININ İNCELENMESİ (AÇIKLAYICI KARMA DESEN)

ERDEMİR, Sümeyye
Doktora, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa KUTLU
Ağustos-2023 XVI+174 sayfa

Bu araştırmanın amacı, annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ile ebeveyn rollerine ilişkin kendilik algılarını çeşitli değişkenler açısından incelemek ve annelerin bu konudaki görüşlerini derinlemesine araştırmaktır. Araştırmanın modeli karma yöntem araştırmalarından açıklayıcı karma desendir. Araştırmanın evreni Malatya ilinde yaşayan en az bir çocuğu olan kadınlardır. Araştırmanın nicel boyutunda annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ile ebeveyn rollerine ilişkin kendilik algılarını tespit etmek için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise fenomenolojik araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın nicel kısmındaki veriler Young Şema Ölçeği Kısa Form-3, Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Araştırmanın nitel kısmındaki veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın nicel kısmında 484 anne ile nitel kısmında ise 32 anne ile çalışılmıştır. Araştırmanın nicel verilerinde normallik ölçütünü sağlayanlarda t-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ANOVA ve Pearson Moment Çarpım Korelasyon Katsayısı kullanılırken; normallik ölçütünü sağlamayanlarda ise Mann-Whitney U Testi, Kruskal Wallis-H Testi ve Spearman Sıra Farkları Korelasyonu kullanılmıştır. Araştırmanın nitel verilerinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın nicel verilerinin analizinde annelerin erken dönem uyumsuz şemalarının yaşa, ilk kez anne olma yaşına, öğrenim durumlarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Annelerin ebeveyn rollerine ilişkin kendilik algıları ile ilk kez anne olma yaşı arasında bir ilişki olduğu; ebeveyn rollerine ilişkin kendilik algıları öğrenim durumlarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ile ebeveyn rollerine ilişkin kendilik algıları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel verilerinin analizinde üç tema tespit edilmiştir: Bir kavram olarak annelik, annelik süreçleri ve çocukluk dönemine ilişkin algılar. Araştırmanın nicel ve nitel bulgularına ilişkin alanyazında destekleyici bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda alan çalışanlarına, ilgili

kurum ve kuruluşlara, araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Anneler, erken dönem uyumsuz şemalar, ebeveyn rollerine ilişkin kendilik algıları

ABSTRACT

AN INVESTIGATION OF MOTHERS' EARLY MALADAPTIVE SCHEMAS AND THEIR SELF-PERCEPTIONS OF PARENTAL ROLES (EXPLANATORY MIXED DESIGN)

ERDEMİR, Sümeyye
Ph.D., İnönü University Institute of Educational Sciences
Guidance and Psychological Counseling

Advisor: Prof. Dr. Mustafa KUTLU
August-2023 XVI+174 pages

The aim of this study is to examine mothers' early maladaptive schemas and self-perceptions of parental roles in terms of various variables and to investigate mothers' views on this issue in depth. The model of the research is explanatory mixed design from mixed method research. The population of the study is women with at least one child living in Malatya province. In the quantitative dimension of the study, the relational screening model was used to determine mothers' early maladaptive schemas and their self-perceptions of parental roles. In the qualitative dimension of the study, phenomenological research method was used. The data in the quantitative part of the study were collected with Young Schema Scale Short Form-3, Self-Perception of Parental Role Scale and Personal Information Form. The data in the qualitative part of the study were collected with a semi-structured interview form. In the quantitative part of the study, 484 mothers and in the qualitative part, 32 mothers were studied. In the quantitative data of the study, t-Test, One-Way Analysis of Variance ANOVA and Pearson Product Moment Correlation Coefficient were used for those who met the normality criterion; Mann-Whitney U Test, Kruskal Wallis-H Test and Spearman Rank Differences Correlation were used for those who did not meet the normality criterion. Content analysis method was used in the qualitative data of the study. In the analysis of the quantitative data of the study, it was found that mothers' early maladaptive schemas differed according to age, age of first-time motherhood, and education level. It was found that there was a relationship between mothers' self-perceptions of parental roles and the age of becoming a mother for the first time; self-perceptions of parental roles differed according to their education

level. It was found that there was a positive relationship between mothers' early maladaptive schemas and their self-perceptions of parental roles. Three themes were identified in the analysis of the qualitative data of the study: Motherhood as a concept, motherhood processes and perceptions of childhood. Supportive findings were found in the literature regarding the quantitative and qualitative findings of the study. In line with the results of the research, suggestions were made to the field workers, related institutions and organisations, and researchers.

Keywords: Mothers, early maladaptive schemas, self-perceptions of parental roles

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY SAYFASI	iii
ONUR SÖZÜ.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM 1.	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Problemi.....	4
1.2.1. Nicel Alt Problemler	5
1.2.2. Nitel Alt Problemler	6
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.5. Varsayımlar/Sayıtlılar	8
1.6. Tanımlar.....	8
BÖLÜM 2	9
2.1. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1.1. Şema Kuramı, Şema Modeli ve Şema Gelişimi.....	9
2.1.2. Erken Dönem Uyumsuz/Uyum Bozucu Şemalar	10
2.1.3. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar	13

2.1.3.1. Kopukluk ve Reddedilme Şema Alanı	13
2.1.3.2. Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	15
2.1.3.3. Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı.....	16
2.1.3.4. Başkaları Yönelimlilik Şema Alanı	16
2.1.3.5. Yüksek Standartlar/ Aşırı Uyarılma ve Ketlenme Şema Alanı	17
2.1.4. Şemayla Başa Çıkma Mekanizmaları	18
2.1.5. Şema Modları.....	19
2.1.6. Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı	23
2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	26
BÖLÜM 3.	31
3. YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırmanın Deseni/Modeli.....	31
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi/Katılımcıları	32
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	37
3.3.2. Young Şema Ölçeği Kısa Form-3	37
3.3.3. Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği (ERKA/ERKAÖ).....	37
3.3.4. Nitel Görüşme Formu	38
3.4. Verilerin Toplanması.....	39
3.4.1. Nicel Verilerin Toplanması.....	39
3.4.2. Nitel Verilerin Toplanması.....	39
3.5. Verilerin Analizi.....	40
3.5.1. Nicel Verilerin Analizi.....	40
3.5.2. Nitel Verilerin Analizi	40
BÖLÜM 4.....	42

4. BULGULAR.....	42
4.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular.....	42
4.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular.....	67
BÖLÜM 5.....	81
5.1. SONUÇLAR.....	81
5.1.1. Nicel Verilere İlişkin Sonuçlar.....	81
5.1.2. Nitel Verilere İlişkin Sonuçlar.....	92
5.1.3. Nicel ve Nitel Verilerin Birlikte Değerlendirilmesi.....	97
5.2. ÖNERİLER.....	102
KAYNAKÇA.....	105

TABLolar LİSTESİ

<i>Tablo 1. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar</i>	13
<i>Tablo 2. İşlevsiz Çocuk Modları</i>	21
<i>Tablo 3. İşlevsiz Baş Etme Modları</i>	22
<i>Tablo 4. İşlevsiz Ebeveyn Modları</i>	22
<i>Tablo 5. Açıklayıcı Sıralı Desen Akış Süreci</i>	31
<i>Tablo 6. Annelerin Betimsel İstatistikleri (n=484)</i>	34
<i>Tablo 7. Katılımcıların Demografik Bilgileri</i>	36
<i>Tablo 8. Nitel Verilerin Analiz Örneği</i>	41
<i>Tablo 9. YŞÖKF Toplam Puanı ve Şema Alanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler (n=484)</i>	43
<i>Tablo 10. ERKA Ölçeği Alt Boyutları Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler (n=484)</i>	44
<i>Tablo 11. Annelerin Yaşı İle YŞÖKF Toplam Puanı ve Şema Alanları Puanına İlişkin Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484)</i>	45
<i>Tablo 12. Annelerin Yaşı İle YŞÖKF Şema Alanlarına İlişkin Pearson Moment Çarpım Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484)</i>	46
<i>Tablo 13. İlk Kez Anne Olma Yaşı İle YŞÖKF Toplam Puanı ve Şema Alanlarına İlişkin Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484)</i>	47
<i>Tablo 14. İlk Kez Anne Olma Yaşı İle Şema Alanları Puanlarına İlişkin Pearson Moment Çarpım Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484)</i>	48
<i>Tablo 15. Annelerin Öğrenim Durumuna Göre YŞÖKF Toplam Puanı ve Şema Alanlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları (n=484)</i>	48
<i>Tablo 16. Annelerin Öğrenim Durumuna Göre YŞÖKF Şema Alanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi ANOVA Test Sonuçları (n=484)</i>	50
<i>Tablo 17. Annelerin Çalışma Durumuna Göre YŞÖKF Toplam Puan ve Şema Alanlarına İlişkin Mann Whitney U Test Sonuçları (n=484)</i>	52
<i>Tablo 18. Annelerin Çalışma Durumuna Göre YŞÖKF Şema Alanlarına İlişkin t - Testi Sonuçları (n=484)</i>	53
<i>Tablo 19. Annelerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre YŞÖKF Toplam Puanı ve Şema Alanlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları (n=484)</i>	54
<i>Tablo 20. Annelerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre YŞÖKF Şema Alanlarına</i>	

<i>İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi ANOVA Test Sonuçları (n=484).....</i>	<i>55</i>
<i>Tablo 21. Annelerin Yaşı ve İlk Kez Anne Olma Yaşı İle ERKAÖ Alt Boyutları Puanlarına İlişkin Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484).....</i>	<i>56</i>
<i>Tablo 22. Annelerin Öğrenim Durumuna Göre ERKAÖ Rol Doyumu Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları (n=484).....</i>	<i>58</i>
<i>Tablo 23. Annelerin Çalışma Durumuna Göre ERKAÖ Alt Boyutlarına İlişkin Mann Whitney U Test Sonuçları (n=484).....</i>	<i>59</i>
<i>Tablo 24. Annelerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre ERKAÖ Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları (n=484).....</i>	<i>61</i>
<i>Tablo 25. Annelerin YŞÖKF Toplam Puanı ile ERKAÖ Alt Boyutlarına İlişkin Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484).....</i>	<i>62</i>
<i>Tablo 26. Annelerin YŞÖKF Şema Alanları ile ERKAÖ Alt Boyutları (rol doyumu, yeterlilik, yatırım, rol dengeleme) Puanlarına İlişkin Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484).....</i>	<i>64</i>

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Bir Kavram Olarak Annelik.....	67
<i>Şekil 2.</i> Annelik Süreçleri.....	70
<i>Şekil 3.</i> Çocukluk Dönemine İlişkin Algılar.....	78

KISALTMALAR LİSTESİ

YŞÖKF: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3

ERKA/ERKAÖ: Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bu başlık altında problem durumu, araştırmanın problemi, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, varsayımlar/sayıtlar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Toplumların gelişmişlik düzeyini belirleyen faktörlerden biri bireylerin sağlamlığıdır. Sağlıklı bireylerin yetişmesini sağlayan ilk kurum ailedir. Aile içindeki önemli rol dağılımlarından biri ebeveyn rolüdür. Nesillerin yetişmesinde önemli yere sahip olan ebeveynler ya da çocuğa temel bakım veren kişilerle çocuk arasında erken dönemde oluşan ilişki çocukların çok yönlü gelişimi açısından büyük öneme sahiptir. Şema bir zihinsel yapıdır. Bu yapı bireyi etkileyen uyarının ne olduğunun anlaşılmasını sağlar. Çocukların bilişsel şemaları erken dönem deneyimleri ile oluşmakta ve bu şemalar yaşam boyu devam etmektedir. Çocuk basit bir şema yapısıyla doğar ve sonrasında zihninde yaşadıkları ve öğrendikleri ile yeni şemalar oluşur. Bu deneyimler ile şemaların sayısı her geçen gün artar. Yeni bilgiler bireyin zihninde varolan şemalar ile eşleşmediğinde bilişsel düzeyde bir uyumsuzluk meydana gelir. Bu uyumsuzluğu çözmek için bireyin zihninde yeni şemalar oluşmakta ve şemalar gittikçe zenginleşmektedir (Piaget, 1950, aktaran Young, 2003).

“Çocuklar kendi kimliklerini ebeveynlerinin
onlara dönütlerine göre oluştururlar.”
Isabelle Filliozat

Bireyin şemalarının oluşmasında erken dönem deneyimlerinin çok önemli yeri vardır. Ebeveyn ya da bakım verenler ile kurulan ilişki şemaları şekillendirir. Geçmişten günümüze ebeveyn ve çocuk ilişkisi gelişim alanında çalışan kuramcılarının araştırmalarına konu olmuştur. Anna Freud’un çocukluk incelemelerinde, yeterince iyi ebeveynliğin sergilenemediği durumlarda çocukta libido ve saldırganlık dengesinin bozulacağı; Mahler’in ayrılma bireyleşme kuramında, annenin yeterli olmadığı durumlarda çocuğun bireyleşmeyi gerçekleştirmesinde sorun yaşayacağı; Bowlby’nin bağlanma kuramında, çocuk ve bakım veren kişi arasında güvenli bağlanma

gerçekleşemediğinde ortaya eksiklikler çıkacağı; Winnicott'ın bağlanma kuramında, olumsuz erken deneyimlerin çocukta problemlere sebep olacağı yapılan çalışmalar arasında olmuştur (Freud, 2016).

Erken dönemde ebeveyn ya da temel bakım veren kişiler ile çocukların ilişkisini ele alan kuramcılardan bir diğeri de Şema Terapi Kuramcısı Jeffrey Young olmuştur. Young (1990) kuramını, şemaların gelişimsel olarak şekillendiği varsayımına dayandırmaktadır. Bu kurama göre yaşamın erken dönemlerinde oluşan bu şemalar, yaşamın daha ileriki yıllarında benzer yaşantılar ve öğrenmelerle pekişmektedir (Young vd., 2009).

Çocuğun yaşamının erken dönemlerindeki deneyimleri ile mizacı arasındaki etkileşimleri erken dönem uyumsuz şemaları ortaya çıkarmaktadır (Rafaeli vd., 2011). Biliş, duygu, anı ve bedensel duyuları içine alan, çocukluk veya ergenlik süresince oluşan, kişide yaşam boyu karmaşık hale gelen, belirgin derecede işlevsiz olan temalar veya örüntüler erken dönem uyumsuz şemalar olarak tanımlanmaktadır (Young vd., 2003).

Erken dönem yaşantı deneyiminde ebeveyn tutum ve davranışları önemli role sahiptir. Çocuğun sağlıklı bir yetişkin olmasına engel teşkil edebilecek ebeveyn tutumları uyumsuz şemaların gelişiminde önemli etkendir. Erken çocuklukta maruz kalınan olumsuz ebeveyn tutumları bireyin ilişkilerini kurma şeklini, ilişki sürdürme becerisini, iyi oluşunu, okul başarısını, iş başarısını, ebeveyn rolünü gerçekleştirme şeklini etkilemektedir (Maynard & Harding, 2010; Young vd., 2003). Ebeveynlerin erken dönem şemaları ebeveynlik rolünün sorumluluklarını yerine getirme şekline etki edebilmektedir. Erken dönem uyumsuz şemaların varlığı özellikle stres altında ortaya çıkar ve aktif olurlar (Butler vd., 2002).

Yeni bir durumla karşılaşıldığında beyin buna uygun olan yanıtı arar. Özellikle acil durumlarda bu çözümlene bilinç düzeyinde gerçekleşemiyorsa beyin kendi deposunda olan davranış şemalarını araştırır ve kendisi için daha az acı olanını seçer (Filliozat, 2008).

Ebeveyn rolünün edinilmesi bireylerin önemli yaşam olaylarından.

Ebeveynlik evli bireylerin yaklaşık %90'ı tarafından bir gelişimsel geçiş olarak deneyimlenir (Houseknecht, 1988). Bireylerin ebeveynlik rolüne uyumu bir süreç olarak başlamaktadır (Öngider, 2013). Ebeveyn rolü ile birlikte birçok yeni görev ve sorumluluk edinilmektedir. Geleneksel aile yapılarında bebeğin gelişi ile annelik ve babalık görevlerinin cinsiyet bağlamında dağıldığı görülmektedir. Babalar evin geçimi için ihtiyaç duyulan parayı kazanma görevini üstlenirken, annelerin ise daha çok ev içi görevler ve çocuk ile ilgili tüm bakımı üstlendiği görülmektedir (Feeney vd., 2001). Günümüzde bebeğin doğumuyla birlikte ortaya çıkan yeni görevleri üstlenme konusunda kadınların daha fazla sorumluluk aldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışma çocuk bakımı ile ilgili daha fazla sorumluluk alan anneler ile yapılmıştır.

Aile bir sistemdir. Bir çocuğun aileye dahil olmasıyla herşey alt üst olabilir. Bebeğin gelmesi ile birlikte ailenin birçok alanında yeniden yapılanmaya ihtiyaç duyulabilir. Kimi çiftlerde bu sorunsuzca halledilirken, kimilerindeyse geçmişin iyileşmemiş yaraları yeniden nüksedebilir (Filliozat, 2008).

Kendilik algısı ebeveynlik rolünü de içine alan geniş yelpazeli bir kavramdır ve bireyin yaşantıları aracılığıyla oluşmaktadır. Kendilik, bireyin bir bütün olarak kendine ilişkin algılarıdır (Markus & Wurf, 1987). Bireyin yaşamındaki durumları nasıl algılayacağını ve bunlara yönelik nasıl davranacağını belirleyen kendilik algısıdır (Shavelson vd., 1976).

Kendilik algısının gelişiminde aile önemli bir etkidir. Bu algının temelleri bireyin aile ve yakın çevresiyle iletişim sürecinde oluşmaktadır (Miller vd., 2004). Bireyin yaşamına dahil olan kişilerin bireye yönelik davranışları bireyin kendisine yönelik algılarının temelini oluşturur (Ersanlı, 2012). Yaşamın her alanında etkili olan kendilik algısı bireyin duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak çevresiyle olan ilişkisini etkileyen öznel bir yapıdır (Foels & Tomcho, 2007).

Kendilik algısının bir parçası olan ebeveynlik algısı, bireyin kendini bir bütün olarak nasıl algıladığıyla ilişkilidir. Bireyin ebeveyn rolünü gerçekleştirirken kendisine dönük algıları ve hissettikleri ebeveyn rolüne ilişkin algısını oluşturmaktadır (MacPhee vd., 1996).

Ebeveynlerin anne-baba rollerini ne ölçüde yaptıklarına dair algıları ve görüşleri kendi ebeveynlik algılarını ifade etmektedir. Ebeveynlerin anne-baba rollerine dair algıları hem kendi davranışlarını hem de çocuklarıyla ilişkilerini önemli düzeyde etkiler (Seçer vd., 2008). Ebeveyn rolünde kendilik algısı; “yeterlilik, doyum, yatırım ve rol dengeleme”yi de içerisine alan dört yapının birleşiminden oluşmaktadır. Ebeveynlerde kendilik algısı, bir yandan ebeveynlerin benliği üzerinde etkisini gösterirken bir yandan da ebeveyn rolünü etkilemektedir (M. Güler ve Yetim, 2008). Dolayısıyla ebeveynlerde kendilik algısının çocuk yetiştirme tutumunu etkilemesi söz konusu olabilmektedir.

1.2. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın amacına bağlı olarak ana problem cümlesi “Annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ile ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algıları arasında bir ilişki var mıdır? Annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ve ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algıları bazı demografik özelliklere göre değişmekte midir?” olarak belirlenmiştir.

1.2.1. Nicel Alt Problemler

1. Annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ile arasında ilişki var mıdır?
 - Yaş
 - İlk kez anne olma yaşı
2. Annelerin erken dönem uyumsuz şemaları göre farklılaşmaktadır?
 - Öğrenim durumu
 - Çalışma durumu
 - Çocuk sayısı
3. Annelerin ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı ile arasında ilişki var mıdır?
 - Yaş
 - İlk kez anne olma yaşı
4. Annelerin ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı göre farklılaşmaktadır?
 - Öğrenim durumu

- Çalışma durumu
- Çocuk sayısı

5. Annelerin YŞÖKF toplam puanları ile ERKA ölçeği alt boyutları arasında ilişki var mıdır?

- Rol doyumu
- Yeterlik
- Yatırım
- Rol dengeleme

6. Annelerin kopukluk ve reddedilme şema alanı ile ERKA ölçeği alt boyutları arasında ilişki var mıdır?

- Rol doyumu
- Yeterlik
- Yatırım
- Rol dengeleme

7. Annelerin zedelenmiş otonomi şema alanı ile ERKA ölçeği alt boyutları arasında ilişki var mıdır?

- Rol doyumu
- Yeterlik
- Yatırım
- Rol dengeleme

8. Annelerin yüksek standartlar şema alanı ile ERKA ölçeği alt boyutları arasında ilişki var mıdır?

- Rol doyumu
- Yeterlik
- Yatırım
- Rol dengeleme

9. Annelerin zedelenmiş sınırlar şema alanı ile ERKA ölçeği alt boyutları arasında ilişki var mıdır?

- Rol doyumu
- Yeterlik
- Yatırım
- Rol dengeleme

10. Annelerin başkaları yönelimlilik şema alanı ile ERKA ölçeği alt boyutları arasında ilişki var mıdır?

- Rol doyumu
- Yeterlik
- Yatırım
- Rol dengeleme?

1.2.2. Nitel Alt Problemler

1. Katılımcılara göre annelik nedir?
2. Katılımcılar kendi annelik süreçlerini nasıl değerlendiriyor?
3. Katılımcıların çocukluk dönemine ilişkin ebeveyn algıları nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Şema kuramına göre yaşamın başlangıcından ergenliğin sonuna kadar geçen dönemde birey ile ebeveynleri arasında yaşanan olumsuz deneyimler uyumsuz şemaların oluşmasında temel oluşturmaktadır. Çekirdek ailede ortaya çıkan bu uyumsuz şemalar bireyin yaşamının dinamiği haline gelmektedir. Ebeveynler bu süreçte çocuklarına inançlarını, bilişlerini ve davranışlarını aktarabilirler. Erken dönem uyumsuz şemalara sahip ebeveynler çocuklarıyla olan iletişim süreçlerinde onlara değersizlik, yetersizlik mesajları verebilirler. Verilen mesajlardaki bu içerikler bireyin erken dönem uyumsuz şemalarının temelini oluşturabilir. Bir başka ifadeyle ebeveynler olumsuz şemalarını çocuklarına farklı yollarla aktarabilirler (Young vd., 2003).

Bu çerçevede annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ile ebeveyn rolüne ilişkin algılarını incelemek amaçlanmaktadır. Araştırma karma yöntem olarak tasarlanmıştır. Karma yöntemlerin amacı, olgu ve durumların doğruluğunu ispatlamak

yerine olgu ile ilgili daha derin bilgiye ulaşmak ve bakış açısını genişletmektir (Baki ve Gökçek, 2012). Karma yöntem araştırmacıları, nitel araştırmacılar gibi bir konuyu daha iyi anlama, keşfetme ihtiyacına ek olarak nicel araştırmacılar gibi değişkenler arasındaki ilişkileri belirleyerek nedensel açıklamalara ulaşma ihtiyaçları vardır (Teddlie & Tashakkori, 2015).

Son yıllarda yapılan çalışmalarda erken dönem gelişim süreçlerinde yaşanan olumsuz deneyimlerin yaşamın ilerleyen dönemlerinde çeşitli duygusal bozukluklar ve nöropsikiyatrik hastalıklar açısından risk içerdiği şeklindedir (Akıllıoğlu vd., 2014).

Bu çalışmanın annelerdeki uyumsuz şemaların varlığını ve ebeveynlik süreçlerini nasıl etkilediğini, çocuk yetiştirme sürecinin nasıl daha sağlıklı hale getirilebileceğine ilişkin alana katkılar sunacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu çalışmada kullanılan veriler; Young Şema Ölçeği Kısa Form 3, Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği (ERKA), Kişisel Bilgi Formu ile Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu aracılığıyla ulaşılan verilerle sınırlıdır.
2. Araştırma, annelerle gerçekleştirilmiş olup, elde edilen bulguların genellenebilirliği benzer annelerle sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar/ Sayılılar

1. Annelerde erken dönem uyumsuz şemalar ile ebeveyn rollerine ilişkin kendilik algıları arasında ilişki tespit edilebilir.
2. Anneler erken dönem uyumsuz şemalar ile ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısıyla ilgili görüşlerini samimi bir şekilde paylaşabilirler.
3. Katılımcıların çalışmada kullanılan ölçme araçlarını içtenlikle doldurdukları varsayılmaktadır.
4. Tüm katılımcıların kontrol edilemeyen değişkenlerden aynı derecede etkilendikleri varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Erken dönem uyumsuz şemalar: “Anı, duygu, biliş ve bedensel duyulardan oluşan, bir kişinin kendini ve başkalarıyla olan ilişkilerini dikkate alan, çocukluk ya da ergenlik boyunca gelişen, kişinin yaşamı boyunca karmaşıklaşan ve önemli dereceye kadar işlevsiz olan genel yaygın tema ya da örüntülerdir” (Young vd., 2003).

Ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı: “Bireyin bakım veren rolünde kendini ne derece yeterli gördüğü; bu rolünden ne derece tatmin olduğu, bakım verme için yapılan yatırımlar (fedakârlıklar) ve diğer sosyal roller ile bakım vermeyi dengede tutma yeteneği olarak ifade edilir” (Yılmaz ve Ülker, 2018).

BÖLÜM 2

2.1. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.1. Şema Kuramı, Şema Modeli ve Şema Gelişimi

Şema Terapi Kuramı'nın temelleri Jeffrey Young tarafından ABD'de atıldı. Young bu terapiye giden yolda ilk olarak Davranışçı Terapi eğitimi aldı. Ardından Bilişsel Terapi Enstitüsüne geçti ve buradaki eğitim ve araştırmalara katkıda bulundu. Burada belli bir hasta grubunun Bilişsel Davranışçı Terapi'den (BDT) faydalanmadığını gözlemledi. Bu hastaların kişilik yapılarında değişimler olan hastalar olduğu fark edildi. Kişilikteki bu değişimler hastaların BDT çalışmaları kapsamında yeterince işbirliğinde bulunmamalarına neden oluyordu. Young bunun işbirliğini zorlaştıran duyguların terapi esnasında aktive olmasından kaynaklandığını fark etti. Gestalt Terapi ile olan temaslarında Young olumsuz ilişki deneyimi olan hastaların terapi esnasında duygusal yönlerini açıklayabilen ve bunların değişimine yardımcı olan teknikler ile tanışmış ve bunları Davranışçı Terapi'ye entegre etmiştir (Roadiger, 2015).

Young ve arkadaşları (2003) geleneksel terapilere cevap veremeyen ve kişiliğinde bozulmalar yaşayan hastalar veya tekrar kötüleşen hastalara etkili çözüm bulma çabalarından yola çıkarak Şema Terapi'yi oluşturmuşlardır. Şema Terapi, Gestalt Terapi, Bilişsel Terapi, Nesne İlişkileri Kuramı ve Psikodinamik gibi psikoterapilerle bazı benzerliklere sahiptir. Bu model hastaların çocuklukta oluşan ve halen etkisi devam eden şemalar üzerinde çalışır (Young vd., 2009).

Bilişsel yapılardan ilk olarak bahseden isimlerden biri olan Bartlett (1932), insanların bilgileri zihninde işlerken şema olarak adlandırılan yapıları kullandıklarını ifade etmiştir. Piaget (1952) ise 'şema'yı bilginin zihinde nasıl işlendiğini anlatırken kullanmıştır. Bu temel çalışmaları takiben şema, bilişsel psikolojide sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Bilişsel psikolojiden bilişsel terapiye doğru olan süreçte Beck (1967) şemalardan bahsetmiş ve şemayı, uyum sağlayabilen veya uyumlu olmayan, olumsuz veya olumlu olabilen, çocukluk dönemi veya yaşamın herhangi bir döneminde şekillenen yapılar olarak tanımlamıştır (aktaran Young, 2003).

Jeffrey Young kuramını açıklarken şemalara başvurmuş ve terapisini şemalara dayandırmıştır. Şemalar, bireyde şemayla ilişkili bilgilerin işlenmesine öncülük etmesinin yanısıra bireyde yeni oluşan bilginin de şema ile uyum sağlayacak şekilde algılanmasını sağlar (Arntz, 1994). Ayrıca şemalar bireyde zihinsel yapıları sürdürmeye yol açmaktadır (Butler vd., 2002).

2.1.2. Erken Dönem Uyumsuz/Uyum Bozucu Şemalar

Yaşam boyunca tekrarlayan örseleyici duygusal ve bilişsel örüntüler şeklinde karşımıza çıkan “erken dönem uyumsuz şemalar” yaşamın erken dönemlerinde ortaya çıkar. Young bireyin davranışlarını doğrudan şemaya bağlamaz. Bireyin uyumsuz davranışlarını bir şemaya tepki olarak geliştirdiğini ortaya koyar. Davranışlar şemalar tarafından güdülenir. İnsan itkisinin bir sonucu olan erken dönem uyumsuz şemalar yaşamda varolmak için mücadele eder. Birey şemalarının tetiklendiği olaylara yakınlık hisseder. Çocuklukta bireye zarar vermiş durumlar yetişkinlikte kasıt olmadan canlanırlar (Young vd., 2003).

Şema Terapi Kuramı'nın temel görüşü, şemaların çocukluk döneminde temel duygusal gereksinimlerin karşılanmamasından kaynaklandığıdır. Kuram psikolojik olarak sağlıklı bireyi; evrensel çekirdek duygusal gereksinimleri erken çocukluk döneminde yeterince karşılanmış olan ve yetişkinken bu çekirdek duygusal ihtiyaçlarını giderebilen olarak tanımlamaktadır. Evrensel çekirdek duygusal ihtiyaçlar şunlardır:

1. Kendisi dışındakilere güvenli bağlanabilme.
2. Özerklik, olumlu benlik algısı ve yetenek.
3. Duyguların ve ihtiyaçların ifade edilebilmesi.
4. Kendisi olabilme ve rol yapabilme.
5. Sınır koyma ve özdisiplin.

Young ve arkadaşlarına göre (2003), çocuk ile bakımını üstlenen kişi arasında var olan ilişkinin uyumunu etkileyebilen mizaç, şemaların temelinde bulunan önemli yapılarıdır. Yaşamın başlangıcıyla birlikte çocuğun çevresiyle iletişim süreçlerinde davranış örüntüleri olarak tanımlanan mizaç biyolojik temellidir (Rothbart, 2007; Young vd., 2003). Mizacın etkisi, benzer yaşam olaylarına maruz kalan çocukların farklı şekillerde tepkiler geliştirdikleri ve birbirlerinden farklılık içeren şemalara sahip

oldukları gözlemlendiğinde daha iyi anlaşılmaktadır. Farklı mizaca sahip çocuklar, ebeveynlerinin soğuk ve reddedici tutumları karşısında farklı tepkiler verirler. Örneğin, sakin mizaç özellikleri sergileyen çocuk, annesine bağımlı ve içedönük davranış sergilerken; girişken mizaç özellikleri sergileyen çocuk, kişilerarası ilişkiler kurabilmek için daha çok çaba harcayabilir ve sonucunda daha olumlu olarak değerlendirilebilecek ilişkiler kurabilir. Birbirine benzer yaşam koşullarında farklı mizaca sahip çocuklar farklı şekillerde etkilenebilir.

Şema Terapi Kuramı çoğunlukla yaşamın erken döneminde gelişen güçlü temaların çekirdek aile içerisinde ortaya çıktığını ifade eder. Bu kuram ile tedavi olan bireyler ile çalışılırken, bireylerin erişkin dönemde erken dönem uyumsuz şemalarının aktive olduklarında genelde deneyimledikleri şeyin, aile yaşantılarıyla ilgili çocukluk dönemlerinden gelen bir dram olduğu gözlemlenmiştir (Arntz & Jacob, 2016).

Çocuk ile ebeveynleri/temel bakımını üstlenenleri arasında oluşan etkileşim, çocuğun ergenlik dönemi ve sonrasında duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını, kendilik algısını ve kişiler ile ilişkilerini etkilemektedir (Rafaeli vd., 2011; Young & Klosko, 1993; Young vd., 2003;). Oluşan bu etkileşim, istikrarsız ve güvensiz olursa, erken dönem uyumsuz şemalar için temel oluşturur. Şema kuramı, bu erken dönem yaşam deneyimlerinin önemli olduğunu vurgular. Kuramda erken dönem uyumsuz şemaların oluşmasına neden olan erken dönem olumsuz yaşantı üç başlıkta aşağıdaki gibi tanımlanmıştır (Rafaeli vd., 2011; Young vd., 2003):

1. Travmatizasyon/kurban olma: Çocuğun kurban olması ve zarar görmesi durumu.
2. Çok fazla iyi şey deneyimleme: Ebeveynlerin, çocuğuna normalin çok daha üzerinde iyi şeyler sağlaması durumu.
3. Seçici içselleştirme/önem verilen kişilerle özdeşleşme: Çocuğun ailesinin duygu, düşünce ve davranışlarını seçerek içselleştirmesi ve özdeşim kurması durumu.

Erken dönem uyumsuz şemaların temelinde, erken dönem yaşantıların, giderilmeyen gereksinimlerinin ayrıca mizaç özelliklerinin birlikte etkisi vardır (Young vd., 2003). Bireyin erken dönem uyumsuz şemaların gelişiminde katı, ihmal edici,

duyarsız, aşırı izin verici ya da reddedici, sınırları belli olmayan, bireysel özerkliği önemsemeyen gibi olumsuzluklar içeren ebeveyn tutumlarının ve davranışlarının önemli rolü vardır ve çocuğun yetişkin dönemde sağlıklı birey olmasını engeller. Çocuğun temel gereksinimleri karşılanmadığında ya da olumsuz işlevlere sahip bakım verenler tarafından yetiştirilen bireyler, herhangi bir sosyal grup içerisinde yer edinemeyeceği, yeterli düzeyde duygusal ilişki ihtiyaçlarının karşılanamayacağı, duygularının kendisi tarafından göz ardı edilmesi gerektiğini ve diğerleri tarafından incitilebileceği gibi olumsuz özellikler içeren inançlar geliştirebilirler. Psikolojik belirtilerin oluşmasında ya da artmasında bu tür inançların katkısı bulunabilmektedir (Rafaeli vd., 2012).

İnsan itkisinin bir sonucu olan erken dönem uyumsuz şemalar yaşamda kalabilmek için mücadele eder. Şemalar, yaşamın erken dönemlerinde çocuğun çevresiyle uyumuna katkı sağlamasına rağmen, işlevsiz yapıları nedeniyle yetişkinlikte uyumsuz olmaktadır (Shorey vd., 2012). Şemaların yaygınlık ve ağırlık düzeyleri farklı olduklarından boyutsaldır. Daha şiddetli şemayı harekete geçirecek olan daha çok sayıda durum vardır. Örneğin; birey sıklıkla ebeveynlerinin erken ve sık eleştirine maruz kalıyorsa o zaman bireyin başkalarıyla olan temasında kusurluluk şemasını tetiklemesi muhtemeldir. Birey ebeveynlerinin sadece birinden zaman zaman, daha ılımlı eleştirilere maruz kalıyorsa, yaşamının ilerleyen dönemlerinde şemayı harekete geçirme olasılığı daha zayıftır (Rafaeli vd., 2011; Young vd., 2003).

Bireyin yeni bir bilgiyi yorumlamasında ve karşılaştığı sorunları çözmesinde erken dönem uyumsuz şemalar rehber niteliğindedir. Bu döngü tekrarlandığı için şemalar sürekli bir biçimde varlıklarını sürdürürler. Yaşam olaylarında ve psikopatolojik durumlarda etkinleşen erken dönem uyumsuz şemalar birey sağlıklı koşullardayken genel olarak sessizdirler. Bir kez etkinleştikten sonra seçici dikkatle yeni yaşantıların işlemlendirilmesi ve seçici hatırlamayla da anıları yeniden şekillendirmede etkili olur ve bu şekilde yaşamlarını sürdürerek devam ederler (Young vd., 2003).

2.1.3. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Aşağıda Tablo 1’de Şema alanları ve alt şemalar verilmiştir:

Tablo 1
Şema Alanları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Şema Alanı	Şemalar
Kopukluk ve reddedilme	Terk edilme/değişkenlik
	Güvensizlik/kötüye kullanılma
	Duygusal yoksunluk
	Kusurluluk/utanç
	Sosyal izolasyon/yabancılaşma
Zedelenmiş otonomi	Bağımlılık/yetersizlik
	Hastalık ve zarar karşısında dayanıksızlık
	İç içe geçme/gelişmemiş kendilik
	Başarısızlık
Zedelenmiş sınırlar	Haklılık
	Yetersiz öz denetim ve kontrol
Başkaları yönelimlilik	Boyun eğme
	Kendini feda
	Onay arayıcılık
Yüksek standartlar	Karamsarlık/kötümserlik
	Duygusal ketlenme
	Yüksek standartlar
	Cezalandırıcılık

Şema modeline göre erken dönem uyumsuz şemalar 5 temel alanın altında 18 alt şema olarak sınıflandırılmıştır (Young & Brown, 1994).

2.1.3.1. Kopukluk ve Reddedilme Şema Alanı

Bu alandaki birey başkalarıyla tatmin edici ve güvenli bir bağlanma kuramayacağını, sevgi, güvenlik, empati, kabul görme, duyguların aktarımı, ait olma gibi ihtiyaçların başkalarınca karşılanamayacağını ya da karşılanmayacağını kabul etmektedir. Bu kişilerin gelişimsel öykülerinde genelde tutarsızlık, kötüye kullanım, soğuk, reddeden, ilgisiz ve fiziksel çevrelerinden yalıtılmış ailelerin olduğu

görülmektedir. Kopukluk ve reddedilme şema alanına sahip bireyler genelde travmatik çocukluk yaşantılarına maruz kalmış ve daha çok hırpalanmış bireylerdir. Bu tip bireyler yetişkinlik dönemlerinde kendilerini hırpalayan, zarar veren ilişkilerini devam ettirebileceği gibi tam tersine bu gibi ilişkilerde bulunmaktan kaçınabilirler (Young vd., 2003).

Terk edilme/değişkenlik: Değer verilen bireylerle ilişki oluşturmada istikrarsızlık olarak ortaya çıkar. Bu şema alanında birey, değer verilen bireylerin duygusal açıdan belirsiz, güvenilmez, istikrarsız, yakın zamanda öleceklerine veya tercihlerini başkalarından yana kullanarak terk edileceklerine inandıkları için diğerlerinden duygusal açıdan destek, güç veya korunma sağlayamayacağı duygusunu taşır. Bu şema alanında birey değer verdiği bireylerle olan ilişkilerinin kalıcı olmayacağı düşüncesine hakimdir (Young & Klosko, 1993).

Güvensizlik/kötüye kullanılma: Bu şema alanında bireyde diğerlerine ilişkin beklentiler; zarara, istismara uğrayacağı, küçük düşürüleceği, yalan söyleneceği, aldatılacağı veya zayıf bir yönü nedeniyle kullanılabilirliği. Diğerleri tarafından zararın bilinçli olarak gerçekleştirildiği, haksızlık ve aşırı ihmalkarlık sonucunda gerçekleştiği algısı mevcuttur. Genelde bu bireylerin istismar edici ailenin içerisinde yetiştikleri bildirilmektedir (Arntz & Jacob, 2011; Young & Klosko, 1993; Young vd., 2003).

Duygusal yoksunluk: Genellikle soğuk bir aile içi ilişkiler içeren aile ortamındaki bireyin bu şema alanındaki beklentisi duygusal gereksinimlerinin normal ölçülerde diğerleri tarafından yeterince karşılanmayacağıdır. Yoksunluk; empati, ilgi ve korunma yoksunluğu olarak üç başlıkta incelenebilir (Young vd., 2003).

Kusurluluk/utanç: Bu şema alanında birey kötü, istenmeyen, kusurlu, değersiz, sevilmeyen, yararsız ve itici olma duygularına sahiptir. Bu kusurlar kabul edilemez cinsel arzular, öfke patlamaları ve bencillik gibi kişisel ya da itici fiziksel görünüş ve sosyal beceriksizlik gibi genel olabilirler. Şemanın temelinde reddeci ebeveyn tutumları yatmaktadır (Young & Klosko, 1993; Young vd., 2003).

Sosyal izolasyon/yabancılaşma: Bu şema alanında birey farklı olduğu için

kendisi dışındaki çevreden yalıtılmış ve herhangi bir gruba karşı aidiyet hissedememe duygularına sahiptir. Ayrıca bireyde farklı olduğu için ailesinin dışında kalan sosyal çevreye uymadığı duygusu hakimdir ve kendini herhangi bir grubun parçası olarak görememektedir. Düşük eğitilmiş ve yoksul bir aile ortamında yetişen bir bireyin aile içerisinde yetişen ilk ve tek eğitilmiş birey olması çoğunlukla karşılaşılan bir örnektir (Arntz & Jacob, 2012; Young vd., 2003).

2.1.3.2. Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı

Bu alandaki bireylerin sahip olduğu düşünceler çoğunlukla özerk hareket etmeyi başaramayacakları ve ailelerinden ayrılamayacaklarıdır. Bu bireyler yaşam kurmakta ve kimlik oluşturmada zorlanırlar. Bireyin bu şema alanında dünyaya ilişkin beklentisi ebeveynlerinden farklılaşmak ve özerk hareket etmek ile çatışır. Bu şema alanına sahip bireyler kendileri adına herşeyi yapan ve aşırı koruyan aile ortamlarından geldikleri gibi tam tersi tutum ve davranışlara sahip aile ortamlarından da gelebilmektedirler. Çocukluk döneminde bu bireyler genellikle ebeveynleri tarafından aşırı korunmuş veya yeterli ilgi görmemişlerdir. Bu tutum ve davranışlar çocukta güven duygusunu azaltırken yetkin olduğu davranışların pekişmesini engellemektedir (Arntz & Jacob, 2012; Young & Klosko, 1993; Young vd., 2003). Bu alan içerisindeki şemalar:

Bağımlılık/yetersizlik: Bireyin yetkin bir şekilde günlük sorumluluklarını yerine getirebilmesi için diğerlerinin yardımına fazladan ihtiyacı duymasındır.

Hastalık ve zarar karşısında dayanıksızlık: Herhangi bir zamanda felaket olması ve bundan korunamayacak olmayı içeren duygusal, tıbbi ve dışsal felaketlere yönelik korkulardır.

İç içe geçme/gelişmemiş kendilik: Bireyler diğerlerinin sürekli desteği olmaksızın mutluluğa erişemeyecekleri veya dayanamayacakları düşüncelerine sahiptirler. Bu şema alanı ya tamamen bireyleşme ya da aşırı duygusal ilgiyi ve yakınlığı içerisinde barındırır. Bu bireylerde kendilerine ilişkin kimlik algısı olmayabilir.

Başarısızlık: Bireyin akranlarına göre okul ve spor gibi başarı alanlarındaki

temelde yetersiz olma ya da kaçınılmaz bir biçimde başarısız olma inancıdır.

2.1.3.3. Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı

Bu alandaki bireyler, öz disiplin veya yeterli içsel sınırlar geliştirememişlerdir. Buradaki bireyler anlık yaşanan hazzı erteleyememe, dürtülerini kontrol edememe yani öz disiplinden yoksundurlar. Ayrıca bu bireyler uzun vadeli hedefler oluşturamadıkları gibi işbirliği yapma, diğerlerine saygı gösterme ve verilen sözleri gerçekleştirmede zorluk yaşamaktadırlar. Bu bireylerin çocukluk dönemlerinde kurallara uymaya, diğerlerini dikkate almaya ve kendilerini kontrol etmeye yönlendirilmedikleri, aşırı hoş görülü ve izin verici ailelerden geldikleri görülmektedir (Young vd., 2003).

Haklılık: Burada birey diğerlerinden ayrıcalıklı ve üstün olduğu, herkes için geçerli olan kurallar ile sınırlandırılmadığı inancına hakimdir. Bu şema alanına sahip birey, güç veya kontrol sağlamak için diğerlerine olan etkilerine bakmaksızın istediğini yapabileceği inancını taşır (Arntz & Jacob, 2012; Young vd., 2003).

Yetersiz özdenetim ve kontrol: Bireyin amaçladıklarına ulaşabilmesi ya da duygu ve isteklerin aşırı ifadesinde öz-denetim eksikliği yaşaması ve zorlanmasını içerir (Rafaeli vd., 2011; Young vd., 2003).

2.1.3.4. Başkaları Yönelimlilik Şema Alanı

Kendilerine ilişkin farkındalıkları düşük olan bu alandaki bireyler, başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarından önemli görürler, varolan duygusal bağı devam ettirebilmek ve onaylanmak için kendi ihtiyaçlarını görmezden gelirler, başkalarıyla olan etkileşimlerinde onların tepkilerine odaklanırlar. Koşullu kabulün olduğu ailelerden gelen bu çocuklar destek ve sevgi görebilme uğruna kendilerinin bazı yönlerini bastırmak zorunda kalmışlardır. Böyle ailelerde çocukların ihtiyaçlarından daha önemli olan şey ebeveynlerin duygusal ihtiyaçları veya sosyal görünümüdür (Young & Klosko, 1993; Young vd., 2003).

Boyun eğme: Bireyin duygularını baskılaması sonucunda kontrolünün

diğerlerine teslim edilmesidir. Bireyin ihtiyaçlarının ve duygularının baskı altına alınması sonucunda boyun eğme ortaya çıkar. Genellikle bireyin diğerlerine önem vermesi ve kendi duygu ve düşüncelerinin geçersiz olması algısını içerir. Bu şema alanına sahip bireylerde kontrolsüz öfke patlamaları, psikosomatik yakınmalar ve pasif agresif davranışlar gibi bazı işlevsel olmayan semptomlar olabilir (Arntz & Jacob, 2012; Young vd., 2003).

Kendini feda: Bireyin kişisel memnuniyetsizliğine rağmen isteyerek diğer bireylerin ihtiyaçlarını giderme konusundaki aşırı odaklanmasıdır. Bu davranışı muhtaç olduklarını düşündükleri diğerleri ile duygusal bir bağ kurabilmek, olumlu bir benlik algısı elde edebilmek ya da suçluluk düşüncesinden kurtulabilmek için yapabilirler (Arntz & Jacob, 2012; Young vd., 2003).

Onay arayıcılık: Başarıya, paraya, dış görünüşe ve sosyal statüye yönelik aşırı çabaları olabilen bu şema alanına sahip bireyler diğer bireylerce onaylanma, tanınma, ilgi görme veya diğerlerine uyum sağlamaya aşırı çaba harcarlar (Young vd., 2003).

2.1.3.5. Yüksek Standartlar Şema Alanı

Kendi dürtü ve duygularını baskı altına alan bu şema alanına sahip bireyler kendini ifade, yakın ilişkiler veya sağlıklarından vazgeçerek yaşam alanlarıyla ilgili içselleştirilmiş katı kurallara uymayı sürdürmeye çalışırlar. Bunun temelinde ise duyguların ifadesine izin verilmeyen talepkar, katı ve cezalandırıcı bir aile ortamı bulunmaktadır. Bu aile ortamında yaşamını sürdüren çocuk daima dikkatli ve tetikte olması gerektiğini öğrenir (Arntz & Jacob, 2012).

Karamsarlık/kötümserlik: Yaşamın olumsuzluklarına genellikle odaklanılırken olumlu yönlerinin göz ardı edilerek değersizleştirilmesini içerir. Bu şema alanında bireyin abartılı beklentileri vardır. Örneğin genelde iyi gidiyor olsa da er ya da geç kötü gidecektir beklentisi. Bu bireylerin olumsuz sonuçlara dair aşırı ve yaygın beklentileri olduğundan daima tedirgin, aşırı uyarılmış ve endişeli durumdadırlar (Young & Klosko, 1993; Young vd., 2003).

Duygusal ketlenme: Bireyin dürtüsel kontrolü kaybetme, başkaları tarafından

reddedilme ve utanç duygusundan kaçınmak için kendiliğinden davranışın, duygunun veya iletişimin çoğunlukla aşırı baskılanmasıdır (Arntz & Jacob, 2012).

Yüksek standartlar: Genellikle diğerlerinin eleştirilerinden kaçınabilmek için temelde içselleştirilmiş davranışların oldukça yüksek standartlarını karşılama çabasını içerir. Çoğunlukla katı kurallar, mükemmeliyetçilik veya zaman ve verimlilik ile ilgili yüksek standartlar içerir (Arntz & Jacob, 2012; Young vd., 2003).

Cezalandırıcılık: Bireyin hataları nedeniyle sert bir biçimde cezalandırılmayı hak ettiği inancıdır. Başkalarına karşı hoşgörüsüz ve öfkeli olan bu bireyler kendilerine karşı da hoşgörüsüz ve öfkeli davranırlar (Young vd., 2003).

2.1.4. Şemayla Başa Çıkma Mekanizmaları

Şemaların ortaya çıkardığı olumsuz duygulanımıyla başa çıkabilmek için bireyler duygusal, bilişsel ve davranışsal yöntemler edinirler. Şemaların devamlılığını sağlayan başa çıkma mekanizmaları uyumsuz şemaların varlığını oluşturmaktadırlar. Bütün organizmalar olası tehdit karşısında temelde üç tepki gösterirler: hareketsiz kal, kaç ya da savaş. Bunlar teslim olma, kaçınma ve aşırı telafiye denk gelen şemanın üç uyumsuz baş etme biçimidir. Ve uyumsuz şemalara katkı sağlayarak sürekliliğini sağlamaktadırlar (Young vd., 2009; Mairet vd., 2014).

Sağlıklı hayatta kalma mekanizmaları olarak görülebilem bu baş etme biçimleri genellikle çocuklukta işe yarar. Çocuğun büyüdüğünde uyumsuz olmasına neden olan şey koşullar değişse bile baş etme biçimlerinin şemayı devam ettirmesidir. Önünde sonunda bireyleri şemalara mahkum eden şey uyumsuz baş etme biçimleridir (Young vd.,2003).

Şemaya teslim olma: Bu mekanizmaya sahip bireyler, şemaya teslim olarak şemayla uyum sağlarlar. Şemanın duygusal acısını doğrudan hissederler. Ve şemanın gerçekte var olduğunu kabul ederler. Şemayı onaylayan şekilde davranırlar. Davranışlarının farkında olmadan şema yönelimli davranışları tekrar ederler, erişkin olduklarında şemayı oluşturan çocukluk deneyimini tekrarlayarak yaşamaya devam

ederler. Davranışları açısından “incitici ebeveynlerin” davranışlarına benzer davranışlar sergileme olasılığı olan partnerler seçerler (Alfastos, 2009; Young vd., 2009).

Şemadan kaçınma: Baş etme davranışı olarak kaçınmayı kullandıkları için yaşamlarını düzenleme çabasında olduklarından şemayı aktive etmezler. Farkında olmadan şema hiç var olmamış gibi yaşamaya çalışırlar. Şemadan kaçınabilmek için, aşırı yemek yeme, kontrolsüz cinsel ilişki, aşırı derecede içme, uyuşturucu kullanma, zorlayıcı biçimde temizlik yapma veya işkolik olma davranışları sergileyebilirler (Young vd., 2009). Kaçınma davranışları bireylerde duygusal (uyuşma, hissetmemeye çalışma), somatik (bedensel uyarımlara uzak durma), bilişsel (düşünmemeye çalışma) ve davranışsal (tetikleyicilerden uzak durma) gibi farklılık gösterebilir (Spranger vd., 2001).

Şemayı aşırı telafi (ödünleme): Bireyler bu mekanizma ile hareket ederlerse, şema karışıklığının doğru olduğunu var sayarak, hissederek, hareket ederek ve bağlantı sağlayarak şemayla mücadele ederler. Şemaya ulaşıldığında çocukluklarındaki durumlarından mümkün olduğunca farklı olmak için çaba harcarlar. Görünüşe göre kendinden emindir ve kendine güvenir fakat arka planda patlama tehlikesindeki şemasının baskısı altındadır. Çizgiyi aşmış şemaya sağlıklı bir karşı koyma girişimi olarak görülebilen aşırı telafide de şema iyileşmek yerine devam eder (Mairet vd., 2014).

Mizaç, bireylerin diğerleri yerine neden belirli baş etme biçimleri geliştirdiğini belirlemedeki temel faktörlerden biri olduğu varsayılıyor. Diğer faktörler; seçici içselleştirme ve modellemedir. Çocuklar genelde özdeşleştirdikleri ebeveynin baş etme davranışını model alırlar (Young vd., 2003).

2.1.5. Şema Modları

Şema Terapi Kuramı'nın önemli kavramlarından biri de şema modlarıdır. Şema modları, şema tetiklenmeleri yaşandığında aktif hale gelen davranışsal ve yaşantısal örüntülerle kendini gösteren o an için ortaya çıkan duygusal durumlardır. Şema modları hem uyumsuz şemaları tetikleyici hem de bu tetiklenmeden etkilenen duygusal

süreçlerdir. Şema modları değişebileceği gibi kalıcı şekilde de olabilir (Arntz & Jacob, 2016). Birey için tehdit büyüdükçe şema mod tetiklenmesi yaşanır (Taylor vd., 2017).

Şema mod modelinin ilk versiyonunda, Young ve arkadaşları (2003), 10 farklı şema modu tanımlamışlardır. Sonraki şema modları, mod yaklaşımının gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte Arntz ve David Berntein'in grupları tarafından oluşturulup tanımlanmışlardır.

İşlevsel olmayan şema modu genel olarak üç farklı türde tanımlanır: işlevsiz çocuk modları, işlevsiz başa etme modları ve işlevsiz ebeveyn modları. Buna ek olarak mutlu çocuk ve sağlıklı erişkin modları bireylerin sağlıklı, işlevsel yanlarıdır.

İşlevsiz çocuk modları: Çocuk modlarının doğuştan gelindiğine ve insanoğlunun doğuştan gelen duygusal alanını temsil ettiğine inanılır. Erken dönem çocukluk ortamında meydana gelenler bir çocuk modunu bastırabilir ya da arttırabilir. Fakat insan varlığı, bunların dördünü de ifade etme kapasitesiyle doğar (Arntz & Jacob, 2016; Jacob vd, 2014; Young & Klosko, 2014).

Aşağıda Tablo 2’de işlevsiz çocuk modları verilmiştir.

Tablo 2

İşlevsiz Çocuk Modları

Çocuk Modu	Tanım	Yaygın İlgili Şemalar
Dayanaksız Çocuk	İlgili şema alanıyla temas durumunda anksiyete ya da disforik etkisi özellikle savunmasız hissettirir, üzüntü ve korku	Duygusal yoksunluk, güvensizlik/suistimal edilme, terk edilme, sosyal izolasyon, kusurluluk, hastalıklar ya da zarar görme karşısında incinebilirlik, olumsuzluk/karamsarlık, bağımlılık/yetersizlik, yapışıklık/gelişmemiş benlik,
Öfkeli Çocuk	Çekirdek ihtiyaçlarının giderilmediğini ya da çekirdek şemalarla ilgili haksızlık olduğunu algılamının sonucu olarak doğrudan öfke ortaya koyar.	İncinebilir çocuk, terk edilme, güvensizlik/suistimal edilme, boyun eğicilik, duygusal yoksunluk ile ilgili şemaların her hangi biri
Dürtüsel/Disiplinsiz Çocuk	Diğerlerinin sınırlarını ya da ihtiyaçlarını ve duygularını (çekirdek ihtiyaçlarla bağlantısız) göz ardı etme ve anlık arzulara göre dürtüsel hareket eder.	Yetersiz özdisiplin / öz denetim, büyükenmecilik
Mutlu Çocuk	Sevgi, bağlılık, memnuniyet ve tatmin hisseder.	Şemaların aktive olmayışı

Young dayanaksız çocuk, öfkeli çocuk ve dürtüsel/disiplinsiz çocuk olarak üç işlevsiz çocuk modunu tanımlamıştır. İşlevsiz çocuk modlarının yanında Young’ın tanımladığı mutlu çocuk modu da mevcuttur.

İşlevsiz baş etme modları: Uygun olmayan ortamlarda duygusal gereksinimleri giderilmeksizin yaşama uyumlanmaya çalışan çocuğun çabalarını ve girişimlerini

gösterir. Hasta küçük bir çocukken uyumlu olan bu baş etme modları erişkinin dünyasında genelde uyumsuzdurlar (Young vd., 2003).

Aşağıda Tablo 3’de işlevsiz baş etme modları verilmiştir.

Tablo 3
İşlevsiz Baş Etme Modları

Uyumsuz Baş Etme Modları	Tanım
Söz Dinleyen Mod	Benimsenen baş etme biçimi olarak bağımlılık ve teslim olma
Kopuk Korungan Mod	Benimsenen baş etme biçimi olarak iletişimsizlik, izolasyon, duygusal geri çekilme ve davranışsal kaçınma
Aşırı Telifici Mod	Benimsenen baş etme biçimi kontrol ve karşı saldırı

Uyumsuz baş etme modları söz dinleyen mod, kopuk korungan mod ve aşırı telifici mod olmak üzere üç başlıkta tanımlanmıştır.

İşlevsiz ebeveyn modları: Bu moddaki bireyler erken dönem yaşamlarında ebeveyn figürlerini içselleştirirler. Bireyler bu moddayken kendi ebeveynlerine dönüşürler ve çocukken ebeveynlerinin kendilerine davrandığı gibi davranırlar (Arntz & Van Genderen, 2013).

Aşağıda Tablo 4’te işlevsiz ebeveyn modları verilmiştir.

Tablo 4
İşlevsiz Ebeveyn Modları

İşlevsiz Ebeveyn Modu	Tanım	İlgili Yaygın Şemalar
Cezalandırıcı/eleştirel ebeveyn	Kendini veya başkalarını eleştirir, kısıtlar ya da cezalandırır.	Güvensizlik/suistimal edilme, cezalandırıcılık, kusurluluk, boyun eğcilik.
Talepkar ebeveyn	Diğerlerine ilişkin yüksek düzey sorumluluklar hazırlar ve yüksek beklentiler vardır; kendini ve başkalarını baskı altına alarak bunlara ulaşmaya çalışır.	Kendini feda, yüksek standartlar.

İşlevsiz ebeveyn modları cezalandırıcı/eleştirel ebeveyn modu ve talepkar ebeveyn modu olmak üzere iki başlıkta toplanmıştır.

Sağlıklı erişkin modu: Bu mod, diğer modlara göre idari bir işlev gösteren benliğin sağlıklı erişkin kısmıdır. Ve çocuğun temel duygusal ihtiyaçlarını gidermesine yardım eder. Etkili bir şekilde diğer modlarla çalışması için hastanın sağlıklı erişkin kurmak ve güçlendirmek, mod çalışmasının kapsayıcı hedefidir (Rafaeli vd, 2013).

2.1.6. Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı

Türk Dil Kurumuna (TDK) göre ebeveyn kelimesi anne ve baba olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Bireyin gelişim dönemlerinden biri olan ebeveynlik, genç yetişkinlik dönemi içerisinde başlayan ve orta yetişkinlik ile ileri yetişkinlik dönemlerinde de devam eden gelişim görevidir. Bireyin yaşamının her döneminde gelişim görevleri başarılması önemli olan ve bireyi çevresi ile olumlu etkileşime götüren davranışlar bütünüdür. Havinghurst gelişim görevlerini yaşam dönemlerine göre kategorilendirmiştir. Eş seçme, aile kurma ve çocuk yetiştirmek genç yetişkinlik dönemi gelişim görevleri arasındadır (Aydın, 2013). Türkiye İstatistik Kurumu (2020)

verilerinde ilk kez evlilik yaşı kadınlarda 25,1 iken erkeklerde 27,9 olduğu düşünüldüğünde günümüzde çoğunlukla genç yetişkinlik dönemi içerisinde başlayan ebeveynlik rolü orta ve ileri yetişkinlik dönemlerinde de varlığını sürdüren bir süreçtir.

Bireylerin yaşamı boyunca gelişim dönemleri içerisinde karşılaşacağı önemli deneyimlerinden biri de yeni bir bireyin yaşama gözlerini açması ile birlikte üstlenilen ebeveyn rolüdür. Yerine getirmeye çalıştığımız ebeveynlik rolleri yarımın yetişkinleri olacak olan bugünün çocuklarının nasıl bireyler olacaklarını belirleyecektir. Anne babalar kendi ebeveynlerinden öğrendikleri davranış örüntülerini kendi çocuklarında uygulamaya çalışırlar. Bebeğin fiziksel ve sosyal anlamda ilk yaşantılarını deneyimleceği yer anne babanın dahil olduğu aile ortamıdır. Bu ortamdaki en etkin rolü ebeveynler olarak anne babalar sergiler. Anne babalar ebeveynlik rollerini ilk olarak kendi anne babalarının ebeveyn rollerinden ikinci olarak da eğitim öğretim süreçlerinden edinirler (Cooke, 1991).

TDK kendilik kavramını bir nesnenin varlığını veya özünü oluşturan şey olarak tanımlamaktadır (TDK, 2021). Kendilik, kişinin kendine dair algılayışlarının tamamından oluşan bir bakış açısıdır. Kişinin yaşantısı ve çevresindekilerden aldığı geri dönüşler kendilik algısının temelini oluşturmaktadır. Kendilik algısı olumlu olan kişilerin; özgüveni, değerlilik duygusu ve sosyalleşme gibi davranış ve duygularının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Odacı ve Berber Çelik, 2017). Kişinin benlik saygısı ile kendilik algısının birbiri ile ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Kişinin kendilik algısı negatif ise benlik saygısının düştüğü, kendilik algısı pozitif ise benlik saygısının yükseldiği belirtilmektedir (Demir, 2017). Ayrıca kendilik algısı, kişinin karşılaştığı durumları nasıl algılayacağını ve bu durumlara ne tür tepkiler vereceğini belirlemektedir (Shavelson vd., 1976).

Yaşamın ilk yıllarından itibaren gelişmeye başlayan kendilik algısı, olumsuz ebeveyn ve çevre koşullarında kişinin kendini olumsuz algılamasına sebep olmaktadır. Kendilik algısı olumsuz olan kişiler değişen yaşam koşullarına uyum sağlamada zorlanan, yeteneklerini sergileyemeyen, kendilerini engellenmiş hissedilen ve kolay etki altında kalabilen özellikler sergilerler (Odacı ve Berber Çelik, 2017). Bandura kendilik algısı ile öz yeterlilik arasındaki bağı vurgulamaktadır. Kişinin kendine dair öz yeterliliği düşükse eyleme geçme konusunda istekli ve yetenekli olsa da yetersizlik

algısından dolayı eyleme geçemeyeceğini vurgular (Gerrig & Zimbardo, 2015). Tüm toplumsal rollerimiz, ilişki başlatma ve sürdürme şekillerimiz, yaşam ile uyumlu olma becerimiz, yaşamda risk alıp almama ve değişime olan açıklığımızın temelinde kendimize ilişkin algımız yatmaktadır (Ersanlı, 2012).

Ebeveyn rolleri de kendilik algısının bir uzantısı olarak varlığını sürdürür. Bireyin ebeveynlik rolüne ilişkin algısı ile kendine ilişkin algısı benzerlik gösterir. Bireyin ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı, bakım veren rolünde iken kendi ile ilgili yeterlilik algısı, bu rolü yerine getirirken memnun olma düzeyi, çocuğun bakımı için gerçekleştirilen sosyal roller, yatırımlar (fedakârlıklar) ile ebeveyn rolünde dengede olma yeteneği olarak tanımlanır (Yılmaz ve Ülker, 2018). Ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algısı, anne babaların ebeveyn olarak yerine getirmeleri beklenen görev ve sorumlulukları gerçekleştirme düzeylerine ilişkin kişisel algıları ve görüşleridir (Seçer vd., 2008).

Bu 'yeterlilik, doyum, yatırım ve rol dengeleme' birleşimini içeren dört farklı algı ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısını oluşturan bir yapıdır (M. Güler ve Yetim, 2008). *Yeterlilik*, problemler karşısında ebeveynlerin sergileyeceği davranışları, enerjiyi ve sabrı belirleyen önemli bir faktör olarak ifade edilmiştir (Jones & Prinz, 2005). *Doyum*, ebeveynliğe ilişkin rollerde sorumluluklar gerçekleştirilirken yaşanan memnuniyet durumu, bireyin rolleri konusunda olumlu değerlendirmesi olarak ifade edilir (Gençtan, 2016). Ebeveyn doyumunu, anne baba olmanın getirdiği hoşnutluluk ve çocuğa karşı olan sorumluluklara ilişkin hissedilen neşe olarak ifade edilir (Johnston & Mash, 1989).

Ebeveynlik algısında *yatırım* boyutu; sosyal ve duygusal yatırımları içermektedir. Çocuğa ilişkin sorumluluklardır. Örneğin, çocuğun sağlığının korunması, ihtiyaçlarının karşılanması, çocukla fiziksel etkinlik içerisinde bulunma ve zevk alma, çocuğu kabul, duyguları açıkça ifade etme ve çocuğa uygun seçimlerde bulunma. Ebeveyn yatırımının kapsamına ebeveyn olarak bireyin sorumluluk hissetme derecesi ile bu sorumlulukları ne düzeyde gerçekleştirdiği ilişkisini de kapsamaktadır (Bradley vd., 1997). Başlangıç noktası ise yaşamda var olan bütün rollerimizde hissettiğimiz sorumluluklar, bunları gerçekleştirirken harcadığımız enerji ve buna yönelik beklentilerimiz ve elde edilenlerin kıyaslanmasından oluşmaktadır.

Rol dengeleme; bireyler yaşamları içerisinde aynı zamanda birden fazla rolü üstlenmek durumundadırlar. Bireyin yaşamında var olan evlat, eş, ebeveyn, çalışan, yönetici, komşu gibi rollerini uyum içerisinde tutabilmesi ve yürütebilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Kirchmeyer rol dengelemeyi, bireyin yaşamda üstlendiği tüm rollerini gerçekleştirirken harcadığı zaman, enerji ve bağlılık gibi kaynaklarını ilgili alanlarda orantılı kullanabilmesi ve yaşamının alanlarının tamamında bu durumdan tatmin olabilmesi olarak tanımlamaktadır (Cam, 2018).

Çocuklarda olumlu kendilik algısının oluşmasında ebeveynlerin tutum ve davranışları oldukça önemlidir. Kişilerin yaşamı boyunca olumlu kendilik algısı devam edecektir. Aile, kişinin kendilik algısının gelişiminde önemli bir unsurdur. Kişi bu ilişkiden elde ettiği sonuçlara göre kendilik algısını inşa eder (Viktor & Schwalbe, 1986). Kişinin kendilik algısının gelişmesinde çocukluk yaşantı ve deneyimleri belirleyici bir unsurdur (Ersanlı, 2012; Karlı, 2008; Miller vd., 2004).

Kişinin kendi ile ilgili oluşturduğu algılar yaşamı boyunca düşüncelerini, davranışlarını ve ilişkilerini şekillendirir (Kağıtçıbaşı, 2016). Kişi kendilik algısının bir parçası olan ebeveynlik rollerini sergilerken kendine dönük nasıl bir değerlendirme yapıyorsa ebeveynlik rolünü de benzer şekilde değerlendirmektedir (MacPhee vd., 1996). Kişinin kendilik algısı ile şekillenen ebeveyn rolüne ilişkin değerlendirmeleri, çocuk yetiştirme tarzını da etkileyecektir. Dolayısıyla erken dönem uyumsuz şemaya sahip ebeveynlerin ebeveynlik rolüne ilişkin algıları çocukları ile kuracakları ilişki şeklini belirleyecektir. Tüm bu bilgilerden hareketle bu araştırmanın konusunu erken dönem uyumsuz şemalar ile ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algıları oluşturmaktadır.

Geçmişten günümüze toplumlarda bebeğin bakımından birinci dereceden sorumlu kişiler anneler olmuştur. Bu durum toplumumuz için geçerliliğini korumaya devam etmektedir. Çocuğun sağlıklı bir kişisel gelişim çerçevesinde sağlıklı bir birey olabilmesinde anne ve çocuk arasındaki sağlıklı ve olumlu iletişimin etkisi önemlidir (Kandır ve Alpan, 2008). Bireyin sağlıklı yetişmesinde bakım verenlerin sağlamlığı da önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Sağlıklı bireylerin yetişmesi ile de sağlıklı bir toplum oluşturulabilir. Bu bilgilerden hareketle araştırmada annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ile ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algıları incelenmektedir.

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Aral'ın (2020) yapmış olduğu araştırmada ebeveynlik rolü kendilik algısı alt boyutları yeterlilik ve rol doyumunu ile bazı uyumsuz şema alanları arasında negatif yönlü istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ebeveynlik rolü kendilik algısı yeterlilik alt boyutu ile zedelenmiş sınırlar uyumsuz şeması, başkaları yönelimlilik uyumsuz şeması, ayrılma ve reddedilme uyumsuz şeması, aşırı tetikte olma ve baskılama uyumsuz şeması arasında negatif yönlü istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuşken, tüm uyumsuz şemalar ile kaygı arasında ise pozitif yönlü istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Başer Baykal'ın (2020) erken dönem uyumsuz şemaların fenomenolojisi ile ilgili yapmış olduğu nitel bir çalışmada, erken dönem uyumsuz şemaları yüksek çıkan gönüllü bireyler ile nitel görüşme yapılmıştır. İçerik analizi ile elde edilenler şu şekildedir: İşlevsiz ebeveynlik teması alt başlıklarında anne ve baba oluşmuştur. Buna göre, babalara ilişkin temalardaki alt başlıklar; belirsiz kayıp, otoriter baba, ebeveynlik yetisi gelişmemiş, babanın yokluğu ve travmatik yaşantıya sahip olma iken, annelere ilişkin temalardaki alt başlıklar ise ebeveynlik yetisi gelişmemiş, travmatik yaşantıya sahip olma, pasif ve erken biten çocukluk olarak sıralanmaktadır.

Körük'ün (2020) yapmış olduğu ilgili araştırmada, uyumsuz şemalardan yüksek standartlar ve kopukluk şemalarının evli bireylerin çift uyumunu anlamlı düzeyde yordadığını ve aile işlevlerinin sadece kopukluk uyumsuz şema alanının çiftlerin evlilikteki uyumuna olan yordayıcılığında kısmi aracılık yaptığını saptamıştır.

K. Güler'in (2020) yapmış olduğu ilgili araştırmada, kadınlarda toplumsal cinsiyet rollerinin erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunda etkili olduğu bulunmuştur.

Gürsoy'un (2020) yürüttüğü çalışmada ebeveynlik biçimi alanlarının kaygı ile ilişkisinde erken dönem uyumsuz şema alanlarının aracılık rolü incelenmiştir. Araştırma sonucunda hem klinik hem de klinik olmayan grupta ebeveynlik biçimi alanları ile kaygı ilişkisinin bütünüyle aşırı duyarlılık şema alanı aracılığı ile gerçekleştiği bulgulanmıştır. Ayrıca, ebeveynlik biçimi alanları ile şema alanları ilişkisinde, şema

alanları ile kaygı ilişkisinde ve şema alanlarının kendi aralarındaki ilişkide şema alanlarının aracılık rolüne ilişkin sonuçlar elde edilmiştir.

Aydın'ın (2020) yapmış olduğu ilgili araştırmada, güvenli bağlanma alt boyutu ile başarısızlık, duyguları bastırma, terk edilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk alt boyutları arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki saptamıştır. Saplantılı bağlanma alt boyutu puanı ile sosyal izolasyon, onay arayıcılık, başarısızlık, karamsarlık, duyguları bastırma, yetersiz özdenetim, kendini feda etme, bağımlılık, terk edilme, kusurluluk, tehditler karşısında dayanıksızlık, cezalandırma, yüksek standartlar alt boyutları arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki saptamıştır.

Altinoğlu Karahan'ın (2019) yapmış olduğu ilgili araştırmada, ebeveyn olan bireylerin ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algılarının yatırım faktörünün düşük çıktığı, rol doyumunu faktörünün yüksek, ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algısının yaş ve çocuk sayısı gibi değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı; ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algısının cinsiyet ve birlikte yaşama durumu ile ilişkili olduğu fakat alt faktörlerin tümüyle anlamlı düzeyde farklılaşmadığını; ebeveynlerin ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim, cezalandırıcılık, fedakarlık, duygusal yoksunluk şemalarının aktif olduğu saptamıştır.

Tambulut'un (2019) yapmış olduğu ilgili araştırmada, 0-6 yaş arasındaki çocuklara kurumda bakım hizmeti veren bakıcı annelerde ERKA'nın "yatırım" alt boyutu ile depresyon arasında pozitif yönlü, YPDÖ'nün "aile uyumu", "gelecek algısı", "sosyal yetkinlik", "sosyal kaynaklar" ve "kendilik algısı" alt boyutları ile negatif yönlü ilişkiler ve psikolojik dayanıklılık ve depresyon düzeylerinde ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısının etkisinin olmadığını saptamıştır. Ayrıca örneklem grubundaki bireylerin eğitim düzeyleri yükseldikçe ERKA'nın "rol dengeleme" alt boyutu puanlarında düşüş olduğunu ve depresyon düzeylerinin ise yükseldiğini saptamıştır.

Altinoğlu Karahan'ın (2019) yapmış olduğu araştırmada ERKA alt boyutlarından rol doyumunun yüksek, yatırım alt boyutunun düşük olduğunu ayrıca çocuk sayısı ve yaş değişkenleriyle ERKA'nın istatistiksel açıdan anlamlı ve ilişkili olduğunu saptamıştır. Birlikte yaşama ve cinsiyet ile ERKA'nın ilişkili olduğunu fakat alt boyutların tamamıyla anlamlı düzeyde farklılaşmadığını belirtmiştir. Ayrıca

algılanan ebeveynlik stiline ERKA üzerinde etkili olduğunu saptamıştır. Yiğit (2018)'in yapmış olduğu ilgili araştırmada, ergenlerin erken dönem şemalarının oluşmasında ebeveynlerinin erken dönem şemalarının etkisi olduğunu saptamıştır.

Avcılar İlhan'nın (2018) yapmış olduğu araştırmada aile bireylerinde genel olarak cezalandırıcılık, kendini feda, yüksek standartlar, onay arayıcılık ve ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim erken dönem uyumsuz şemalarının kusurluluk, iç içe geçme/bağımlılık ve terk edilme şemalarından daha yüksek ortalama puan alan şemalar olduklarını saptamıştır.

Sundag, Zens, Ascone, Thome ve Lincoln'un (2018) yapmış oldukları araştırmada çocukların erken dönem uyumsuz şemaları ile ebeveynlerinininkileri önemli ölçüde ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırma ile şemaların nesiller yoluyla aktarıldığı ön kanıtına ulaşılmıştır. Benzer bir şekilde Zonnivijle ve Hildebrand (2019)'ın çocuk koruma hizmetlerine dahil olan ergenler ile yapmış oldukları çalışmalarında ebeveynler ve çocuklarının erken dönem uyumsuz şemalarının benzerlik gösterdiği bulunmuştur.

Kılıçarslan'ın (2016) yapmış olduğu araştırmanın bir boyutunda saldırgan davranışlara sahip ergenleri olan ebeveynlere dönük, "Şiddetsiz Karşı Koyma" ebeveyn programı uygulanmıştır. Program ile ergenlerin ana-babalarının ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algıları üzerindeki etkisi incelenmiş ve araştırma sonunda ana-babaların ebeveynlik rollerine ilişkin ölçek alt boyutlarında pozitif yönde değişim olduğu görülmüştür.

Ülker'in (2016) yapmış olduğu araştırmada kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anılarına göre ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısının sosyoekonomik ve eğitim düzeyleri, çalışma durumu, evlenme yaşı ve çocuk sayıları gibi demografik değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır.

Macik ve arkadaşlarının (2016) yapmış oldukları ilgili araştırmaya bir kız ve bir erkek çocuğu olan 20 aile (80 kişi) katılmıştır . Bu çalışma ile elde edilen bulgular şu şekildedir: Ebeveyn şemaları ile çocukların şemaları arasındaki ilişkiye ilişkin olarak, annelerin kusurluluk, zarara veya hastalığa karşı savunmasızlık ve mutlak şiddet gibi şemaları ve babaların kusurluluk, karışıklık ve özveri gibi şemaları özellikle kızların

şemaları ile güçlü bağlantılar göstermiştir. Oğulların şemalarıyla en güçlü ilişkiler, annenin karamsarlıkla bağlantılı şeması ve babanın zarara karşı savunmasızlığıyla ilgili olarak ortaya çıkmıştır.

T. Yıldırım'ın (2013) 166 anne ile yapmış olduğu çalışmada annelerin eğitim düzeylerine göre kopukluk ve reddedilmişlik ve yüksek standartlar, bastırılmışlık ve zedelenmiş otonomi şema alanları düzeylerinin farklılaştığı saptanmıştır. Zedelenmiş otonomi ve kopukluk şema alanlarına sahip katılımcıların ebeveyn tutumlarını ilgisiz olarak değerlendirdikleri saptanmıştır. Katılımcıların çocuk yetiştirme tutumları üzerinde algılanan ebeveynlik biçimleri ile erken dönem uyumsuz şemalarının etkili olduğu saptanmıştır.

McCarthy ve Lumley'in (2012) 97 lisans öğrencisi ile yapmış oldukları çalışmalarında, ebeveynlerin erken dönem uyumsuz şemalarının çocuklarının koşullu ve koşulsuz şemalarının en güçlü yordayıcısı olarak saptanmıştır.

Simard ve arkadaşlarının (2011) yapmış oldukları ilgili araştırmada çocuk bağlanma gruplarının (güvenli, kaçınan, kararsız ve düzensiz) erken yetişkinlik döneminde erken dönem uyumsuz şema alanlarındaki puan profilleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda güvensiz bağlanan çocukların güvenli bağlanan akranlarına kıyasla genç yetişkinlik döneminde daha fazla uyumsuz şemaya sahip oldukları bulunmuştur.

Dale ve arkadaşlarının (2010) yapmış oldukları ilgili araştırmada intihar girişimi olan grubun algılanan ebeveyn bağı ile intihar girişiminin tekrarı riski arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Araştırmada erken dönem uyumsuz şemaların algılanan ebeveyn bağı ile intihar girişiminin tekrarı riski arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulgulanmıştır.

Caner'in (2009) yapmış olduğu ilgili araştırmada algılanan ebeveynlik biçimleri ve erken dönem uyumsuz şemaların evlilikte ilişki biçimleriyle ilişkili olabileceğini ayrıca eşe yönelik değerlendirmeler ve algılanan ebeveynlik biçimleri üzerinde şema alanlarının aracı rolü olabileceğini saptanmıştır.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmaya ilişkin desen/model, evren ve örneklem, verilerin toplanmasında kullanılan araçlar, verileri toplama süreçleri ve analiz yöntemleri verilmiştir. Ayrıca araştırmanın örnekleme ilişkin betimsel veriler tablo halinde sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Deseni/Modeli

Araştırmada annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ile ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algılarını kapsamlı bir şekilde inceleyebilmek amacıyla her iki yöntemin birlikte olduğu karma model (mixed method) kullanılmıştır. Karma araştırma modelleri, süreç boyunca araştırma problemlerini anlamak, nicel ile nitel verileri toplamak ve bu verileri bütünleştirerek devamında sonuçlar çıkarmak için her iki araştırma tekniğinin beraber kullanıldığı yöntemlerdir (Creswell, 2017). Karma yöntem araştırmalarında altı karma yöntem deseni vardır; açılımlayıcı sıralı, keşfedici sıralı, iç içe karma, dönüştürücü, çok aşamalı karma ve yakınsayan paralel (Cerswell & Plano Clark, 2015). Bu araştırmanın ilk bölümünde nicel aşamanın tasarlanarak uygulandığı ve sonuçlarının takip edilerek ikinci bölümünde nitel araştırmanın planlanarak uygulandığı ve son olarak ilgili sonuçların yorumlandığı süreçlerinin tümünü kapsayan açılımlayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Açılımlayıcı sıralı desen akış süreci Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5
Açılımlayıcı Sıralı Desen Akış Süreci

I. Aşama (Nicel)		II. Aşama (Nitel)	III. Aşama
Tasarlama uygulama	Sonuçların takip edilmesi	Planlama ve uygulama	İlgili sonuçların yorumlanması

Araştırmanın nicel boyutunda; iki ya da daha fazla değişken arasındaki değişimin saptanmasının amaçlandığı ve değişkenlerin değişip değişmediği, varsa bu değişimin varlığının ve derecesinin belirlenmeye çalışıldığı ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır (Can, 2014; Karasar, 2011). Bu model ilişkiler ve ilişkilerdeki bağlantıları

inceler (Büyüköztürk vd., 2010). Burada amaç iki ya da daha fazla değişkenin arasında var olan değişimin varlığının derecesinin saptanmasıdır (Karasar, 2013). Araştırmanın nitel boyutunda ise ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız ancak farkında olduğumuz kavramlar, yönelimler, algılar ve deneyimler gibi farklı biçimde karşımıza çıkabilen olgulara odaklanmamıza olanak sağlayan fenomenolojik araştırma modeli kullanılmıştır (A. Yıldırım ve Şimşek, 2013). Fenomenolojik araştırma modelinde amaç; günlük deneyimlerimizin anlamı veya doğası ile ilgili ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışın kazanılmasıdır (Patton, 2014). Yaşantının kendisi ve o yaşantının nasıl bilinçliliğe dönüştürüldüğü fenomenolojinin felsefesini oluşturmaktadır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi/Katılımcıları

Bu araştırmada evreni Malatya’da ikamet eden anneler oluşturmaktadır. Örneklem ve katılımcı grup seçilirken, karma araştırma örnekleme stratejilerinden olan sıralı karma yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, olasılıklı ve amaçlı örnekleme stratejilerinin nicel - nitel veya nitel - nicel olarak sıralı kullanıldığı yöntemlerdir. En yaygın olarak kullanılan sıralı nicel-nitel tekniğidir (Baki ve Gökçek, 2012). Bu teknikle yapılan araştırmalarda nitel kısmın katılımcılarını belirleyen nicel kısımda kullanılan örneklemdir (Taylor & Tashakkori, 1997). Bu araştırmanın nicel verileri, evren içindeki gönüllü annelerden oluşan örneklem grubundan toplanarak araştırmanın ilk bölümü tamamlanmıştır. Nicel verilerin toplandığı örneklem grubundan araştırmanın ikinci bölümüne katılmayı kabul eden gönüllü anneler ile araştırmanın nitel bölümü çalışılmıştır.

Bu araştırmada nicel aşamasında, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleminin temeli bilgi verme açısından zengin ölçütlerin seçimidir ve belirlenen ölçütlere uygun olan bireylerin örneklem grubuna alındığı yöntemdir (Marshall, 1996). Bu ölçütler araştırmacının kendisi tarafından oluşturulabileceği gibi önceden hazırlanmış olan ölçütlerden oluşan liste de kullanılabilir (Marshall & Rossman, 2014). Bu araştırma için araştırmacının belirlediği ölçüt; en az bir çocuğu olan kadınlardır.

Tablo 6
Annelerin Betimsel İstatistikleri (n=484)

	Değişkenler	f	%	Yığılmış %
Yaş	24	2	0.4	0.4
	26	6	1.2	1.7
	27	7	1.4	3.1
	28	8	1.7	4.8
	29	9	1.9	6.6
	30	16	3.3	9.9
	31	13	2.7	12.6
	32	33	6.8	19.4
	33	22	4.5	24
	34	24	5	28.9
	35	37	7.6	36.6
	36	32	6.6	43.2
	37	27	5.6	48.8
	38	55	11.4	60.1
	39	24	5	65.1
	40	42	8.7	73.8
	41	22	4.5	78.3
	42	25	5.2	83.5
	43	9	1.9	85.3
	44	18	3.7	89
	45	11	2.3	91.3
46	8	1.7	93	
47	6	1.2	94.2	
48	9	1.9	96.1	
49	4	0.8	96.9	
50	8	1.7	98.6	
52	2	0.4	99	
53	2	0.4	99.4	
54	1	0.2	99.6	
55	1	0.2	99.8	
60	1	0.2	100	
Öğrenim düzeyi	İlkokul	40	8.3	8.3
	Ortaokul	40	8.3	16.5
	Lise	110	22.7	39.3
	Yüksekokul / Üniversite	264	54.5	93.8
	Yüksek lisans / Doktora	30	6.2	100
Çalışma durumu	Çalışıyor	204	42.1	42.1
	Çalışmıyor	280	57.8	100
Medeni durumu	Evli	457	94.4	94.4
	Bekar	27	5.6	100
Çocuk sayısı	1	77	15.9	15.9
	2	223	46.1	62
	3	133	27.5	89.5
	4	47	9.7	99.2
	5	3	0.6	99.8
	6	1	0.2	100

Tablo 6 (devam)
Annelerin Betimsel İstatistikleri (n=484)

	Değişkenler	f	%	Yığılmalı %
İlk kez anne olma yaşı	16	3	0,6	0,6
	18	13	2,7	3,3
	19	19	3,9	7,2
	20	35	7,2	14,5
	21	43	8,9	23,3
	22	31	6,4	29,8
	23	36	7,4	37,2
	24	47	9,7	46,9
	25	60	12,4	59,3
	26	39	8,1	67,4
	27	48	9,9	77,3
	28	30	6,2	83,5
	29	14	2,9	86,4
	30	29	6	92,4
	31	15	3,1	95,5
	32	8	1,7	97,1
	33	2	0,4	97,5
	34	3	0,6	98,1
	35	3	0,6	98,8
36	2	0,4	99,2	
38	4	0,8	100	

Tablo 6’da araştırmaya katılan annelerin betimsel istatistiği verilmiştir. Araştırmaya 484 anne katılmıştır. Annelerin yaşları 24 ile 60 arasında değişmektedir. Öğrenim düzeyleri dağılımında annelerin 40’ı ilkokul, 40’ı ortaokul, 110’u lise, 264’ü yüksek okul/üniversite ve 30’u da yüksek lisans/doktora şeklindedir. Annelerin 204’ü herhangi bir işte çalışırken, 280’i ise çalışmamaktadır. Annelerin 457’si evli, 27’si bekarıdır. Annelerin çocuk sayısına göre dağılımı bir ile altı arasında değişmektedir. İlk kez anne olma yaşı ise 16-38 yaş arasında değişmektedir.

Bu araştırmada nitel kısım ile ilgili çalışmalar nicel kısmın sonuçları dikkate alınarak yapılmıştır. Nitel kısmın katılımcıları oluşturulurken zengin bilgiler içerdiği düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına imkan veren amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2016). Bu tügr bir çalışmada ölçütler araştırmacının kendisi tarafından oluşturulabileceği gibi önceden hazırlanmış olan ölçütlerden oluşan bir liste de kullanılabilir (A. Yıldırım ve Şimşek 2013). Bu araştırmanın ölçütleri araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Katılımcılar araştırmanın birinci bölümüne katılan ve araştırmanın ikinci bölümüne katılmaya da gönüllü olan 51 kişi içinden Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 toplam puanları yüksek 32 anneden oluşmuştur. Aşağıda Tablo 7’de katılımcıların demografik bilgileri verilmiştir.

Tablo 7
Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcı	Yaş	Öğrenim Düzeyi	Çocuk Sayısı	İlk kez anne olma yaşı
K1	42	Lisans	3	23
K2	42	Lisans	2	22
K3	31	Lisans	1	27
K4	42	Lisans	2	36
K5	37	Lisans	2	29
K6	32	Lisans	2	25
K7	43	Lisans	2	20
K8	37	Lisans	1	29
K9	33	Lisans	2	30
K10	39	Lisans	2	27
K11	46	Lisans	3	24
K12	45	Lisans	3	24
K13	45	Lisans	3	25
K14	38	İlkokul	3	18
K15	43	Lisans	1	33
K16	40	Lisans	2	26
K17	34	Lise	2	22
K18	34	Lisans	2	28
K19	37	Lisans	1	33
K20	37	Lisans	2	24
K21	27	Yüksekokul	2	18
K22	41	İlkokul	4	19
K23	47	Lisans	2	24
K24	52	Yüksek Lisans	2	28
K25	45	Lisans	3	27
K26	48	Yüksek Lisans	3	24
K27	42	Lisans	2	28
K28	35	Lisans	3	27
K29	43	Lisans	3	26
K30	33	Lisans	1	29
K31	35	Lisans	2	20
K32	34	Lisans	2	27

Tablo 7’de görüleceği üzere araştırmanın nitel kısmına yaşları 27 ile 52 arasında değişen 32 anne katılmıştır. Bu annelerin öğrenim düzeyleri; ikisi ilkokul, biri lise, biri yüksek okul, 26’sı lisans ve ikisi de yüksek lisans şeklindedir. Katılımcıların çocuk sayısına göre dağılımı bir ile dört arasında değişmektedir. İlk kez anne olma yaşları ise 18-36 arasında değişmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacının araştırmada kullanılmak üzere hazırladığı bu form ile örneklem grubundaki annelerin yaşlarına, öğrenim durumlarına, çalışma durumlarına, medeni durumlarına, çocuk sayılarına ve ilk kez anne olma yaşlarına ulaşılmıştır.

3.3.2. Young Şema Ölçeği Kısa Form-3

Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3 (*Young Schema Questionnaire-Short Form 3, YSQ-SF3*) ile bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu ölçek Young ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilmiş 6'lı Likert tipinde (benim için tamamıyla yanlış (1) ile beni mükemmel şekilde tamamlıyor (6)) 90 maddelik bir ölçme aracıdır. Ölçek toplamda beş şema alanından ve 18 adet uyumsuz şemayı değerlendirmektedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Soygüt ve arkadaşları (2009) tarafından yapılmıştır. Üniversite öğrencileri ile yapılan uyarlamanın ön çalışmasında beş şema alanı (yüksek standartlar, kopukluk, zedelenmiş otonomi, başkaları yönelimlilik ve zedelenmiş sınırlar) ve 14 uyumsuz şema (yüksek standartlar, duygusal yoksunluk, karamsarlık, başarısızlık, duyguları bastırma, sosyal izolasyon/güvensizlik, iç içe geçme/bağımlılık, onay arayıcılık, kendini feda, ayrıcalıklılık/yetersiz öz denetim, cezalandırma, terk edilme, tehditler karşısında dayanıksızlık ve kusurluluk) ortaya konmuştur.

Ölçeğin şema boyutları test tekrar test güvenilirlik katsayıları .66 ile .82 arasında iken; şema alanları katsayıları .66 ile .83 arasında olduğu bulunmuştur. Alt ölçekler Cronbach alpha iç tutarlık katsayıları .53 ile .81 olarak bildirilmektedir (Soygüt vd., 2009). Bu araştırmada ise Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği (ERKA/ERKAÖ)

MacPhee ve arkadaşları (1986) bireylerin ebeveynlik rollerinde kendilerini yeterli algılama durumu, diğer rolleri ile ebeveynlik rollerini dengeleme, ebeveyn

rolünden aldığı doyum ve bu role yaptığı yatırım düzeyini ölçmeyi hedeflemişlerdir. Ölçek 22 madde ve 4 alt boyut (rol doyum, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme) içermektedir. Alt boyutlar kendi içerisinde puanlanmaktadır ve ölçekten alınabilecek tek bir toplam puan yoktur. Her bir madde kendi içinde 1, 2, 4, 5 olarak puanlanmaktadır. Alınan yüksek puan bireyin o boyuta ilişkin algısının yüksek olduğunu gösterir. Ölçek Türkçe'ye M. Güler ve Yetim (2008) tarafından uyarlanmıştır ve 22 maddeden 18 maddeye düşürülmüştür. Ölçeğin alt boyutları: Yatırım (1, 5, 9, 13), rol doyum (4, 8, 12, 16), yeterlik (2, 6, 10, 14, 18, 21) ve rol dengeleme (3, 11, 19, 22). Türkçe uyarlamada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları; rol doyum .65, yatırım .65, yeterlilik .68 ve rol dengeleme .61 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları; rol doyum .43, yatırım .33, yeterlilik .49 ve rol dengeleme .67 olarak hesaplanmıştır.

3.3.4. Nitel Görüşme Formu

Öncesinde planlanmış amaç ya da amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen, soru sorma - cevaplama biçiminde etkileşime dayalı iletişim sürecine görüşme denir (Stewart & Cash 1985). Patton (2005) görüşmenin amacını konu ile ilgili bireyin iç dünyasına girerek bireyin bakış açısını anlamak olarak ifade etmiştir. Patton araştırmacının ihtiyaç halinde konunun sınırlarında kalmak koşuluyla konuya ilişkin derinlemesine bilgi sağlayabilmek amacıyla sonda sorular sorabileceğini ifade etmiştir. Bu araştırmada 32 katılımcı ile yapılan görüşmelerde sonda sorular ile konu derinlemesine araştırılmaya çalışılmıştır. Araştırmacının kendisi tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu alandan dört uzmanın görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiş ve üç anne ile yapılan pilot uygulamasının ardından forma nihai şekli verilmiştir. Anneler ile yapılan görüşmelerde şu sorular kullanılmıştır:

- Size göre anneliği tanımlar mısınız? (*Sizce annelik nedir? Anne denilince aklınıza ne geliyor?*)
- Anne olarak kendinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? (*Sizce siz nasıl bir annesiniz? Çocuğunuzun ihtiyaçlarını karşılama davranışlarınız açısından anneliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? Çocuğunuzun sağlıklı gelişmesi ve büyümesi için neler yapıyorsunuz? Çocuğunuz ile yaşadığınız sorunlarda*

genel olarak sergilediğiniz davranışlar nelerdir? Çocuğunuz ile yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz? Çocuğunuz ile birlikte geçirdiğiniz ortak zamanlardaki/etkinliklerdeki duygularınızı nasıl tanımlarsınız? Ebeveynlik rollerinizi diğer rolleriniz ile kıyasladığınızda neler söylersiniz?)

- Evlat olarak ebeveyninizin veya bakım vereninizin çocukluğunuzdaki ebeveynlik rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz? *(Ebeveynleriniz/bakım verenleriniz ile çocukluğunuzda yaşamış olduğunuz ilişkilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?)*

3.4. Verilerin Toplanması

3.4.1. Nicel Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın nicel verileri Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği (EK 2), Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (EK 3) ve Kişisel Bilgi Formu (EK 4) aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmaya başlarken önce ölçek kullanım izinleri (EK 6 ve EK 7) alınmış ve ardından araştırma için İnönü Üniversitesi'nden Etik Kurul İzni (EK 1) alınmıştır. Malatya ilinde çeşitli kurumlar ziyaret edilerek kurumlarda çalışan annelere ve çeşitli okullardan öğrenci velilerine ulaşılarak araştırmaya katılmaya gönüllü olanlardan veriler toplanmıştır.

3.4.2. Nitel Verilerin Toplanması

Bu araştırmada nitel veri seti yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Katılımcılara ulaşmak için araştırmanın nicel verileri toplanırken araştırmanın ikinci bölümüne katılmak isteyen ve iletişim bilgisini paylaşan 51 anne ile telefon yoluyla iletişime geçilmiştir. Daha sonra katılımcılar için uygun yer ve zamanda, araştırmanın kapsam ve gizliliği ile ilgili bilgiler verildikten sonra araştırmaya katılmaya gönüllü olan katılımcılarla görüşme yapılmıştır. Görüşmeye katılmaya gönüllü olan 32 katılımcıyla 28 Ekim- 9 Aralık 2022 tarihleri arasında yüz yüze ve telefon ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ortalama olarak 35 dakika süren görüşmelerin bir kısmı katılımcıların izinleri alınarak kayıt altına alınmışken bir kısmı ise görüşme esnasında

not alınarak elde edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

3.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Nicel veri analizinde 728 veri setinde ayıklama işlemleri yapıldıktan sonra 484 veri seti analize dahil edilmiştir. Analiz yapılırken veri setindeki her bir değişkenin normallik testleri (ortalama, medyan, mod, histogram grafiği, basıklık ve çarpıklık değerleri) ile KolmogorovSmirnov (K-S) değerleri incelenmiştir. Normallik ölçütünü sağlayanlarda Parametrik testler (t-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ANOVA, Pearson Moment Çarpım Korelasyon) kullanılmıştır. Normallik ölçütünü sağlamayan verilerin analizinde ise Non-Parametrik testler (Mann-Whitney U Testi, Kruskal Wallis-H Testi, Spearman Sıra Farkları Korelasyonu) kullanılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı fark çıkan analizlerde etki büyüklüğü Cohen (Eta²) (zayıf <.2, orta=.5, kuvvetli >.8) değerlerine bakılmıştır.

3.5.2. Nitel verilerin analizi

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler 1 ila 32 arasında numaralandırılarak K1, K2,... şeklinde kodlanmıştır. Yapılan görüşmelerin deşifresi bilgisayar ortamında yazılmıştır. Ardından içerik analizi yapılmıştır. Toplanan verilerin derinlemesine bir işleme tutulduğu içerik analizinde temel amaç fark edilmeyen tema ve kavramlara ulaşarak varolan durumun açıklanabilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yazılı verilerden yola çıkarak temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Nitel araştırmalarda geçerliğin sağlanmasında katılımcılarla yapılan görüşmelerden doğrudan alıntılara yer verilmesi sonuçların açıklanabilmesi açısından önemlidir. Bu nedenle araştırmaya katılan bireylerin görüşleri doğrudan alıntılar şeklinde aktarılmıştır. Geçerliği ve güvenilirliği sağlamak amacıyla çeşitleme stratejisi kullanılmıştır. Çeşitleme; veri kaynaklarının, yöntemin ve araştırmacıların çeşitlemesi olarak farklı şekillerde yapılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu kapsamda nitel verilerin içerik analizlerinde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalında görevli bir öğretim üyesi, bir öğretim görevlisi ve bir doktorant psikolojik danışman olmak üzere 3 uzmanın katılımı sağlanmıştır.

Aşağıda Tablo 8’de nitel verilerin analiz örneği verilmiştir.

Tablo 8
Nitel Verilerin Analiz Örneği

Görüşme Analizleri	Kategori, Tema, Kodlar
K11: “Bu dünyada merhametin, şefkatin, karşılıksız sevginin vücut bulmuş halidir annelik”	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bir kavram olarak annelik ➤ Duygu ➤ Merhamet, şefkat, karşılıksız sevgi
K5: “Keşke şunu daha iyi yapsaydım, daha çok zaman ayırsaydım dediğim çok zaman oluyor ve vicdan azaplarım çok fazla”	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Annelik süreçleri ➤ Kendi annelik rolüne ilişkin algısı ➤ Vicdan azabı
K2: “Elimden geleni yaptığımı düşünüyorum. İhtiyaç duydukları şeyler uygunsa hemen temin ederim”	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Annelik süreçleri ➤ Yatırım ➤ Maddi
K25: “Enerjimi mesleğime ve ev işlerine çok harcıyorum. Çocuklarımla da vakit geçirmeye çalışıyorum ama yeterli bulmuyorum”	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Annelik süreçleri ➤ Rol dengeleme ➤ Yetersiz
K27: “Her şeye kendi dönemi içinde bakmak gerektiğini düşünüyorum. Benim annem de kurallı bir anneydi. Biz kurallarla büyüdük diyebilirim. Ailemden gördüğümü yapıyorum”	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Çocukluk dönemine ilişkin algılar ➤ Ebeveyn rolü algısı ➤ Benzerlik

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma sonucunda ulaşılan bulgular sunulmaktadır.

4.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan annelerin Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YŞÖKF) ve şema alanlarına (kopukluk, zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar, başkaları yönelimlilik) ve Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği (ERKAÖ) alt boyutlarına (rol doyumu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme) ilişkin betimsel istatistiğe, annelerin erken dönem uyumsuz şemalarının yaşa, ilk kez anne olma yaşına, öğrenim durumuna, çalışma durumuna ve çocuk sayısına göre anlamlı farklılık olup olmadığına; annelerin ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısının yaşa, ilk kez anne olma yaşına, öğrenim durumuna, çalışma durumuna ve çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığına; annelerin YŞÖKF toplam puanlarının ve şema alanlarının ERKAÖ alt boyutları ile arasında bir ilişki olup olmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Aşağıda Tablo 9’da 484 aneden alınan veriler ile YŞÖKF toplam puanı ve şema alanları puanlarının betimsel istatistikleri verilmiştir.

Tablo 9
YŞÖKF Toplam Puanı ve Şema Alanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler (n=484)

Değişken	\bar{x}	Ort.	Mod	Ss	Min.	Maks.	Skewness	Kurtosis	Kolmogorov Smirnov (K-S)
YŞÖKF toplam puanı	199.16	190	157	55.18	90	398	.538	.103	.000
Kopukluk ve reddedilme şema alanı	40.19	36	23	15.34	23	115	1.468	2.609	.000
Zedelenmiş otonomi şema alanı	35.47	33	20	12.93	20	88	1.009	.882	.000
Yüksek standartlar şema alanı	49.12	49	46	14.76	19	94	.257	.311	.053*
Zedelenmiş sınırlar şema alanı	20.43	20	24	6.46	7	39	.175	.179	.008
Başkaları yönelimlilik şema alanı	32.65	32	31	10.01	11	64	.140	.175	.200*

*p>.05

Tablo 9 incelendiğinde YŞÖKF toplam puanları K-S=.000, kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları K-S=.000, zedelenmiş otonomi şema alanı puanları K-S=.000 ve zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları K-S=.008 olarak hesaplanmıştır. Bu verilere göre YŞÖKF toplam puanları, kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları, zedelenmiş otonomi şema alanı puanları ve zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları normal dağılım sergilememektedir. Öte yandan yüksek standartlar şema alanı puanları K-S=.053 ve başkaları yönelimlilik şema alanı puanları K-S=.200 olarak hesaplanmıştır. Bu verilere göre yüksek standartlar şema alanı puanları ve başkaları yönelimlilik şema alanı puanları normal dağılım sergilemektedir.

Aşağıda Tablo 10'da ERKA Ölçeği alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir.

Tablo 10
ERKAÖ Alt Boyutları Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler (n=484)

Değişken	\bar{x}	Ort.	Mod	Ss	Min.	Maks.	Skewness	Kurtosis	Kolmogorov Smirnov (K-S)
Rol doyumu	9.13	9	9	3.22	4	21	.485	.121	.000
Yeterlilik	13.86	14	12	4.54	6	28	.395	.092	.000
Yatırım	7.95	7	4	3.45	4	22	1.015	.928	.000
Rol dengeleme	8.63	8	4	3.5	4	19	.587	.087	.000

*p>.05

Tablo 10 incelendiğinde ERKA Ölçeği alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler şu şekildedir: Rol doyumu alt boyutu puanları K-S=.000, yeterlilik alt boyutu puanları K-S=.000, yatırım alt boyutu puanları K-S=.000 ve rol dengeleme alt boyutu puanları K-S=.000 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda rol doyumu alt boyutu puanları, yeterlilik alt boyutu puanları, yatırım alt boyutu puanları ve rol dengeleme alt boyutu puanları normal dağılım sergilememektedir.

Aşağıda Tablo 11’de annelerin yaşı ile YŞÖKF toplam puanı ve şema alanları puanlarına ilişkin yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon sonuçları verilmiştir.

Tablo 11

Annelerin Yaşı İle YŞÖKF Toplam Puanı ve Şema Alanları Puanına İlişkin Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484)

Değişken	Yaş	YŞÖKF toplam puanı	Kopukluk ve reddedilme şema alanı	Zedelenmiş otonomi şema alanı	Zedelenmiş sınırlar şema alanı
Yaş	r				
	p				
YŞÖKF toplam puanı	r	-.004			
	p	.466			
Kopukluk ve reddedilme şema alanı	r	.019	.859		
	p	.337	.000***		
Zedelenmiş otonomi şema alanı	r	.014	.861	.794	
	p	.380	.000***	.000***	
Zedelenmiş sınırlar şema alanı	r	-.089	.568	.390	.346
	p	.026*	.000***	.000***	.000***

*p<.05, ***p<.001

Tablo 11 incelendiğinde yaş ile YŞÖKF toplam puanları ($r=-.004$, $p>.05$), yaş ile kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları ($r=.019$, $p>.05$) ve yaş ile zedelenmiş otonomi şema alanı puanları ($r=.014$, $p>.05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bu durumda yaş ile YŞÖKF toplam puanları, yaş ile kopukluk ve reddedilme şema alanı ve yaş ile zedelenmiş otonomi şema alanı arasında bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Yaş ile zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları arasında negatif yönde düşük düzeyde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin ($r=-.089$, $p<.05$) olduğu görülmektedir. Buna göre annelerin yaşı arttıkça zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları düşmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin YŞÖKF toplam puanı ile kopukluk ve reddedilme şema alanı ($r=.859$, $p<.001$), zedelenmiş otonomi şema alanı ($r=.861$, $p<.001$) ve zedelenmiş sınırlar şema alanı ($r=.568$, $p<.001$) arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca ve kopukluk ve reddedilme şema alanı ile zedelenmiş otonomi şema alanı ($r=.794$, $p<.001$) ve zedelenmiş sınırlar şema alanı ($r=.390$, $p<.001$) arasında pozitif ilişki olduğu ve

zedelenmiş otonomi şema alanı ile zedelenmiş sınırlar şema alanı ($r=.346$, $p<.001$) arasında pozitif ilişki olduğu görülmektedir. Bu örneklem grubundaki annelerin YŞÖKF toplam puanları ile kopukluk ve reddedilme şema alanı, zedelenmiş otonomi şema alanı ve zedelenmiş sınırlar şema alanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu şeklinde bulunmuştur. Annelerin şema toplam puanları yükseldikçe kopukluk ve reddedilme şema alanı, zedelenmiş otonomi şema alanı ve zedelenmiş sınırlar şema alanı puanlarının yükseleceği şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 12’de annelerin yaşı ile YŞÖKF şema alanları puanına ilişkin yapılan Pearson Moment Çarpım Korelasyon sonuçları verilmiştir.

Tablo 12
Annelerin Yaşı İle YŞÖKF Şema Alanlarına İlişkin Pearson Moment Çarpım Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484)

Değişken	Yaş	Yüksek standartlar şema alanı	Başkaları yönelimlilik şema alanı
Yaş	r		
	p		
Yüksek standartlar şema alanı	r	.003	
	p	.952	
Başkaları yönelimlilik şema alanı	r	-.005	.732
	p	.909	.000***

*** $p<.001$

Tablo 12 incelendiğinde yaş ile yüksek standartlar şema alanı puanları ($r=.003$, $p>.05$), yaş ile başkaları yönelimlilik şema alanı puanları ($r=-.005$, $p>.05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bu durumda yaş ile yüksek standartlar şema alanı ve yaş ile başkaları yönelimlilik şema alanı arasında bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin başkaları yönelimlilik şema alanı ile yüksek standartlar şema alanı ($r=.732$, $p<.001$) arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Annelerin başkaları yönelimlilik şema alanı puanları yükseldikçe yüksek standartlar şema alanı puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 13’de annelerin ilk kez anne olma yaşı ile YŞÖKF toplam puanı ve şema alanı puanlarına ilişkin yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon sonuçları verilmiştir.

Tablo 13

İlk Kez Anne Olma Yaşı İle YŞÖKF Toplam Puanı ve Şema Alanlarına İlişkin Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484)

Değişken	r	p
YŞÖKF toplam puanı	-.076	.048*
Kopukluk ve reddedilme şema alanı	-.052	.126
Zedelenmiş otonomi şema alanı	-.084	.032*
Zedelenmiş sınırlar şema alanı	-.035	.220

*p<.05

Tablo 13 incelendiğinde ilk kez anne olma yaşı ile kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları ($r=-.052$, $p>.05$) ve ilk kez anne olma yaşı ile zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları ($r=-.035$, $p>.05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Bu durumda ilk kez anne olma yaşı ile kopukluk ve reddedilme şema alanı ve ilk kez anne olma yaşı ile zedelenmiş sınırlar şema alanı arasında bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

İlk kez anne olma yaşı ile YŞÖKF toplam puanları arasında negatif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=-.076$, $p<.05$), ilk kez anne olma yaşı ile zedelenmiş otonomi şema alanı puanları arasında negatif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=-.084$, $p<.05$) olduğu görülmektedir. Tablo 13’den hareketle ilk kez anne olma yaşı düştükçe YŞÖKF toplam puanları ve zedelenmiş otonomi şema alanı puanlarının yükseldiği şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 14’de annelerin ilk kez anne olma yaşı ile YŞÖKF şema alanları puanlarına ilişkin yapılan Pearson Moment Çarpım Korelasyon sonuçları verilmiştir.

Tablo 14

İlk Kez Anne Olma Yaşı İle Şema Alanları Puanlarına İlişkin Pearson Moment Çarpım Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484)

Değişken	r	p
Yüksek standartlar şema alanı	-.058	.205
Başkaları yönelimlilik şema alanı	-.053	.240

*p<.05

Tablo 14 incelendiğinde ilk kez anne olma yaşı ile yüksek standartlar şema alanı puanları ($r=-.058$, $p>.05$) ve ilk kez anne olma yaşı ile başkaları yönelimlilik şema alanı puanları ($r=-.053$, $p>.05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Buna göre ilk kez anne olma yaşı ile yüksek standartlar şema alanı ve ilk kez anne olma yaşı ile başkaları yönelimlilik şema alanı arasında bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 15’de annelerin öğrenim durumuna göre YŞÖKF toplam puanları ve şema alanlarına ilişkin yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 15

Annelerin Öğrenim Durumuna Göre YŞÖKF Toplam Puanı ve Şema Alanlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları (n=484)

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	$X_{sıra}$	sd	X^2	p	U	Eta ²
YŞÖKF Toplam Puanı	A) İlköğretim	80	211.01	271.57	2	8.633	.013*	A>C, B>C	.018
	B) Lise	110	206.15	260.85					
	C) Üniversite ve diğer	294	193.32	227.72					
Kopukluk ve reddedilme şema alanı	A) İlköğretim	80	43.58	274.96	2	10.063	.007**	A>C, B>C	.015
	B) Lise	110	41.54	261.23					
	C) Üniversite ve diğer	294	38.78	226.66					
Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	A) İlköğretim	80	39.80	282.93	2	18.284	.000***	A>C, B>C	.039
	B) Lise	110	37.61	270.92					
	C) Üniversite ve diğer	294	33.50	220.87					

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

Tablo 15 incelendiğinde annelerin öğrenim durumlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık görülmüştür [$X^2_{(2)}= 8.633$, $p<.05$]. Gruplar arasında var olan farklılığı saptamak için Mann-Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda bu farkın, YŞÖKF toplam puanları açısından annelerin öğrenim durumunu; ilköğretim olarak belirten anneler ile üniversite ve diğer olarak belirten anneler arasında üniversite ve diğer olarak belirten anneler lehine ($z=-2.455$, $p<.05$), lise olarak belirten anneler ile üniversite ve diğer olarak belirten anneler arasında üniversite ve diğer olarak belirten anneler lehine ($z=-2.144$, $p<.05$) anlamlı istatistiksel sonuçlar tespit edilmiştir. Bu durumda örneklem sayısının p sonucunu etkileyebileceği dikkate alınarak etki büyüklüğü hesaplanmıştır. Sonuçta bulunan $Eta^2=.018$ sonucu ile gruplar arasındaki farkın küçük düzeyde olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, annelerin öğrenim durumlarına göre YŞÖKF toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Bu fark etki büyüklüğü dikkate alındığında gruplar arasındaki farkın küçük düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin öğrenim durumuna göre kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin öğrenim durumlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır [$X^2_{(2)}=10.063$, $p<.01$]. Gruplar arasında var olan farklılığı saptamak için Mann-Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda bu farkın, kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları açısından annelerden öğrenim durumunu; ilköğretim olarak belirten anneler ile üniversite ve diğer olarak belirten anneler arasında üniversite ve diğer olarak belirten anneler lehine ($z=-2.688$, $p<.01$), lise olarak belirten anneler ile üniversite ve diğer olarak belirten anneler arasında üniversite ve diğer olarak belirten anneler lehine ($z=-2.255$, $p<.01$) anlamlı istatistiksel sonuçlar tespit edilmiştir. Örneklem sayısının p sonucunu etkileyebileceği dikkate alınarak etki büyüklüğü hesaplanmıştır. Sonuçta bulunan $Eta^2=.015$ gruplar arasında düşük bir fark olduğunu göstermektedir. Annelerin öğrenim düzeylerine göre kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Bu fark etki büyüklüğü dikkate alındığında gruplar arasındaki farkın küçük düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin öğrenim durumuna göre zedelenmiş otonomi şema alanı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H

testinde; annelerin öğrenim durumlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır [$X^2(2)=18.284$, $p<.001$]. Gruplar arasında var olan farklılığı saptamak için Mann-Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda bu farkın, zedelenmiş otonomi şema alanı puanları açısından annelerden öğrenim durumunu; ilköğretim olarak belirten anneler ile üniversite ve diğer olarak belirten anneler arasında üniversite ve diğer olarak belirten anneler lehine ($z=-3.445$, $p<.001$), lise olarak belirten anneler ile üniversite ve diğer olarak belirten anneler arasında üniversite ve diğer olarak belirten anneler lehine ($z=-3.266$, $p<.001$) anlamlı istatistiksel sonuçlar tespit edilmiştir. Etki büyüklüğü $Eta^2=.039$ olarak hesaplanan bu değerde gruplar arasındaki ilişki farkının orta düzeye yakın bir etki olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle annelerin öğrenim düzeylerine göre zedelenmiş otonomi şema alanı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Bu fark etki büyüklüğü dikkate alındığında gruplar arasındaki farkın orta düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 16’da annelerin öğrenim durumuna göre YŞÖKF şema alanlarına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi ANOVA sonuçları verilmiştir.

Tablo 16

Annelerin Öğrenim Durumuna Göre YŞÖKF Şema Alanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi ANOVA Sonuçları (n=484)

		f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Grup	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p	Eta ²
Yüksek Standartlar Şema Alanı	İlköğretim	80	51.94	16.09	Gruplar arası	1527.041	2	763.520	3.544	.030*	.015
	Lise	110	50.81	14.59	Gruplar içi	103627.246	481	215.441			
	Üniversite ve diğer	294	47.72	14.31	Toplam	105154.287	483				
	Toplam	484	49.12	14.75							
Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	İlköğretim	80	20.69	7.09	Gruplar arası	16.721	2	8.361	.199	.819	
	Lise	110	20.11	7.05	Gruplar içi	20166.029	481	41.925			
	Üniversite ve diğer	294	20.48	6.07	Toplam	20182.750	483				
	Toplam	484	20.43	6.46							
Başkaları yönelimlilik Şema Alanı	İlköğretim	80	32.75	9.43	Gruplar arası	333.394	2	166.697	1.668	.190	
	Lise	110	34.11	10.81	Gruplar içi	48063.191	481	99.923			
	Üniversite ve diğer	294	32.08	9.83	Toplam	48396.585	483				
	Toplam	484	32.65	10.01							

* $p<.05$

Tablo 16 incelendiğinde annelerin öğrenim durumuna göre yüksek standartlar şema alanı puan ortalamalarına bakıldığında, yüksek puandan düşük puana doğru ilköğretim 51.94, lise 50.81, üniversite ve diğerleri 47.72 olarak sıralanmaktadır. Farka ilişkin tek yönlü varyans analizi ANOVA sonucuna göre annelerin öğrenim düzeyi ile yüksek standartlar şema alanı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir $F_{(2,481)}=3.544$, $p<.05$. Fakat örneklem büyüklüğünden dolayı etki büyüklüğüne bakılmıştır. Sonuç olarak $Eta^2=.015$ gruplar arasında küçük düzey bir fark olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre yüksek standartlar şema alanı puanları annelerin öğrenim düzeylerine göre değişmektedir ve bu durum etki büyüklüğü dikkate alındığında gruplar arasında küçük düzey bir fark olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin öğrenim durumuna göre zedelenmiş sınırlar şema alanı puan ortalamalarına bakıldığında, yüksek puandan düşük puana doğru ilköğretim 20.69, üniversite ve diğerleri 20.48, lise 20.11 olarak sıralanmaktadır. Farka ilişkin tek yönlü varyans analizi ANOVA sonucuna göre annelerin öğrenim düzeyi ile zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir $F_{(2,481)}=.199$, $p>.05$. Bu sonuca göre zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları annelerin öğrenim düzeylerine göre farklılaşmamaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin öğrenim durumuna göre başkaları yönelimlilik şema alanı puan ortalamalarına bakıldığında, yüksek puandan düşük puana doğru lise 34.11, ilköğretim 32.75, üniversite ve diğerleri 32.08 olarak sıralanmaktadır. Farka ilişkin tek yönlü varyans analizi ANOVA sonucuna göre annelerin öğrenim düzeyi ile başkaları yönelimlilik şema alanı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir. $F_{(2,481)}=1.668$, $p>.05$. Bu sonuca göre başkaları yönelimlilik şema alanı puanları annelerin öğrenim düzeylerine göre farklılaşmamaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 17’de annelerin çalışma durumuna göre YŞÖKF toplam puan ve şema alanlarına ilişkin Mann Whitney U Test sonuçları verilmiştir.

Tablo 17
Annelerin Çalışma Durumuna Göre YŞÖKF Toplam Puan ve Şema Alanlarına İlişkin Mann Whitney U Test Sonuçları (n=484)

	Grup	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
YŞÖKF Toplam Puan	Çalışıyor	204	235.23	47986.50	27076.500	.329
	Çalışmıyor	284	247.80	69383.50		
Kopukluk ve reddedilme şema alanı	Çalışıyor	204	239.60	48878.50	27968.500	.697
	Çalışmıyor	284	244.61	68491.50		
Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	Çalışıyor	204	229.91	46902.50	25992.500	.091
	Çalışmıyor	284	251.67	70467.50		

*p<.05

Tablo 17 incelendiğinde YŞÖKF toplam puanına göre çalışan annelerin puanları ile çalışmayan annelerin puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır (U=27076.500, p>.05). Bu sonuç annelerin YŞÖKF toplam puanlarının çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Kopukluk ve reddedilme şema alanı puanına göre çalışan annelerin puanları ile çalışmayan annelerin puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır (U=27968.500, p>.05). Bu sonuç annelerin kopukluk ve reddedilme şema alanı puanlarının çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Zedelenmiş otonomi şema alanı puanına göre çalışan annelerin puanları ile çalışmayan annelerin puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır (U=25992.500, p>.05). Bu sonuç annelerin zedelenmiş otonomi şema alanı puanlarının çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 18’de annelerin çalışma durumuna göre YŞÖKF şema alanlarına ilişkin t-Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 18

Annelerin Çalışma Durumuna Göre YŞÖKF Şema Alanlarına İlişkin t-Testi Sonuçları (n=484)

	Grup	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Yüksek Standartlar Şema Alanı	Çalışıyor	204	48.42	14.15	482	.892	.373
	Çalışmıyor	284	49.62	15.18			
Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Çalışıyor	204	20.57	6.01	482	.405	.686
	Çalışmıyor	284	20.33	6.79			
Başkaları yönelimlilik Şema Alanı	Çalışıyor	204	32.42	10.10	482	.431	.667
	Çalışmıyor	284	32.81	9.96			

*p<.05

Tablo 18 incelendiğinde annelerin yüksek standartlar şema alanı puanları çalışıyor veya çalışmıyor durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir $t_{(482)}=.892$, $p>.05$. Buna göre annelerin yüksek standartlar şema alanı puanları çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları çalışıyor veya çalışmıyor durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir $t_{(482)}=.405$, $p>.05$. Buna göre annelerin zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin başkaları yönelimlilik şema alanı puanları çalışıyor veya çalışmıyor durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir $t_{(482)}=.431$, $p>.05$. Buna göre annelerin başkaları yönelimlilik şema alanı puanları çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 19’da annelerin çocuk sayısına göre YŞÖKF toplam puanlarına ilişkin yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 19

Annelerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre YŞÖKF Toplam Puanı ve Şema Alanlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları (n=484)

Puan	Gruplar	n	X _{sıra}	sd	X ²	p
YŞÖKF Toplam Puanı	A) 1 Çocuk	77	233.84	3	.389	.942
	B) 2 Çocuk	223	245.35			
	C) 3 Çocuk	133	242.91			
	D) 4 Çocuk ve üzeri	51	242.03			
Kopukluk ve reddedilme şema alanı	A) 1 Çocuk	77	224.50	3	2.047	.563
	B) 2 Çocuk	223	250.37			
	C) 3 Çocuk	133	241.55			
	D) 4 Çocuk ve üzeri	51	237.77			
Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	A) 1 Çocuk	77	223.05	3	3.081	.379
	B) 2 Çocuk	223	253.34			
	C) 3 Çocuk	133	236.76			
	D) 4 Çocuk ve üzeri	51	239.44			
Başkaları yönelimlilik Şema Alanı	A) 1 Çocuk	77	250.52	3	2.299	.513
	B) 2 Çocuk	223	232.48			
	C) 3 Çocuk	133	253.95			
	D) 4 Çocuk ve üzeri	51	244.32			

*p<.05

Tablo 19 incelendiğinde annelerin çocuk sayısına göre YŞÖKF toplam puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin çocuk sayısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır [$X^2_{(3)}=.389$, $p>.05$]. Buna göre çocuk sayısına göre annelerin YŞÖKF toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin çocuk sayısına göre kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin çocuk sayısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır [$X^2_{(3)}=2.047$, $p>.05$]. Buna göre çocuk sayısına göre annelerin kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin çocuk sayısına göre zedelenmiş otonomi şema alanı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde;

annelerin çocuk sayısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır [$X^2_{(3)}=3.081$, $p>.05$]. Buna göre çocuk sayısına göre annelerin zedelenmiş otonomi şema alanı puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin çocuk sayısına göre başkaları yönelimlilik şema alanı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin çocuk sayısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır [$X^2_{(3)}=2.299$, $p>.05$]. Buna göre çocuk sayısına göre annelerin başkaları yönelimlilik şema alanı puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 20’de annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre YŞÖKF şema alanlarına ilişkin yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi ANOVA Test sonuçları verilmiştir.

Tablo 20
Annelerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre YŞÖKF Şema Alanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi ANOVA Test Sonuçları (n=484)

	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Çocuk sayısı	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Yüksek Standartlar Şema Alanı	1 çocuk	77	47.33	13.65	Gruplar arası	402.146	3	134.049	.614	.606
	2 çocuk	223	49.40	14.99	Gruplar içi	104752.141	480	218.234		
	3 çocuk	133	49.99	15.02	Toplam	105154.287	483			
	4 çocuk ve üzeri	51	48.29	14.78						
	Toplam	484	49.12	14.76						
Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	1 çocuk	77	21.16	7.11	Gruplar arası	335.175	3	36.177	.865	.459
	2 çocuk	223	20.50	5.92	Gruplar içi	48061.410	480	41.821		
	3 çocuk	133	19.76	6.76	Toplam	48396.585	483			
	4 çocuk ve üzeri	51	20.81	6.95						
	Toplam	484	20.43	6.46						

* $p<.05$

Tablo 20 incelendiğinde annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre YŞÖKF yüksek standartlar şema alanı puan ortalamaları yüksek puandan düşük puana doğru 3 çocuk 49.99, 2 çocuk 49.40, 4 çocuk ve üzeri 48.29, 1 çocuk 47.33 olarak sıralanmaktadır. Farka ilişkin tek yönlü varyans analizi ANOVA sonucuna göre annelerin sahip olduğu çocuk sayısı ile yüksek standartlar şema alanı puanları arasında

istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir $F_{(3,480)}=.614$, $p>.05$. Bu sonuca göre yüksek standartlar şema alanı puanları annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılaşmamaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre zedelenmiş sınırlar şema alanı puan ortalamalarına bakıldığında, yüksek puandan düşük puana doğru 1 çocuk 21.16, 4 çocuk ve üzeri 20.81, 2 çocuk 20.50, 3 çocuk 19.76 olarak sıralanmaktadır. Farka ilişkin tek yönlü varyans analizi ANOVA sonucuna göre annelerin sahip olduğu çocuk sayısı ile YŞÖKF zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir. $F_{(3,480)}=.865$, $p>.05$. Bu sonuca göre zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılaşmamaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 21’de annelerin yaşı ve ilk kez anne olma yaşı ile ERKAÖ alt boyutları puanlarına ilişkin yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon sonuçları verilmiştir.

Tablo 21
Annelerin Yaşı ve İlk Kez Anne Olma Yaşı İle ERKAÖ Alt Boyutlarına İlişkin Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484)

	Değişken	r	p
Yaş	Rol doyumu	.006	.450
	Yeterlilik	-.050	.136
	Yatırım	.010	.409
	Rol dengeleme	.009	.420
İlk Kez Anne Olma Yaşı	Rol doyumu	-.094	.019*
	Yeterlilik	-.085	.031*
	Yatırım	-.003	.474
	Rol dengeleme	-.058	.101

* $p<.05$

Tablo 21 incelendiğinde annelerin yaşı ile rol doyumu alt boyutu puanları ($r=.006$, $p>.05$), annelerin yaşı ile yeterlilik alt boyutu puanları ($r=-.050$, $p>.05$), annelerin yaşı ile yatırım alt boyutu puanları ($r=.010$, $p>.05$) ve annelerin yaşı ile rol dengeleme alt boyutu puanları ($r=.009$, $p>.05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Buna göre annelerin yaşı ile ERKAÖ alt boyutları

arasında anlamlı bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin ilk kez anne olma yaşı ile rol doyumu alt boyutu puanları arasında negatif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=-.094$, $p<.05$) olduğu görülmektedir. Buna göre bu örneklem grubu için ilk kez anne olma yaşı düştükçe rol doyumu alt boyutu puanları yükselmektedir veya ilk kez anne olma yaşı yükseldikçe rol doyumu alt boyutu puanları düşmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin ilk kez anne olma yaşı ile yeterlilik alt boyutu puanları arasında negatif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=-.085$, $p<.05$) olduğu görülmektedir. Buna göre bu örneklem grubu için ilk kez anne olma yaşı düştükçe yeterlilik alt boyutu puanları yükselmektedir veya ilk kez anne olma yaşı yükseldikçe yeterlilik alt boyutu puanları düşmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin ilk kez anne olma yaşı ile yatırım alt boyutu puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı ($r=-.003$, $p>.05$) ve ilk kez anne olma yaşı ile rol dengeleme alt boyutu puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki ($r=-.058$, $p>.05$) olmadığı görülmektedir. Buna göre annelerin ilk kez anne olma yaşı ile yatırım alt boyutu ve rol dengeleme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 22’de annelerin öğrenim durumuna göre ERKAÖ alt boyutları puanlarına ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 22

Annelerin Öğrenim Durumuna Göre ERKAÖ Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları (n=484)

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	$X_{sıra}$	sd	X^2	p	U	Eta ²
Rol Doymu	A) İlköğretim	80	9.75	258.93	2	2.822	.244		
	B) Lise	110	9.31	253.04					
	C) Üniversite ve diğer	294	8.89	234.09					
Yeterlilik	A) İlköğretim	80	14.18	248.28	2	1.823	.402		
	B) Lise	110	14.19	255.97					
	C) Üniversite ve diğer	294	13.65	235.89					
Yatırım	A) İlköğretim	80	8.96	274.00	2	5.553	.062		
	B) Lise	110	8.00	245.16					
	C) Üniversite ve diğer	294	7.65	232.93					
Rol Dengeleme	A) İlköğretim	80	9.30	265.91	2	8.895	.012*	A>C, B>C	.023
	B) Lise	110	9.29	266.00					
	C) Üniversite ve diğer	294	8.21	227.34					

*p<.05

Tablo 22 incelendiğinde annelerin öğrenim durumuna göre ERKAÖ rol doymu alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin öğrenim durumlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır [$X^2_{(2)}= 2.822, p>.05$]. Buna göre annelerin rol doymu alt boyutu puanları öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin öğrenim durumuna göre ERKAÖ yeterlilik alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin öğrenim durumlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır [$X^2_{(2)}= 2.822, p>.05$]. Buna göre annelerin yeterlilik alt boyutu puanları öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin öğrenim durumuna göre ERKAÖ yatırım alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin öğrenim durumlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır

$[X^2(2)= 5.553, p>.05]$. Buna göre annelerin yatırım alt boyutu puanları öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin öğrenim durumuna göre ERKAÖ rol dengeleme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin öğrenim durumlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır $[X^2(2)= 8.895, p<.05]$. Gruplar arasındaki var olan farklılığı saptamak için Mann-Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda bu farkın, rol dengeleme puanları açısından annelerin öğrenim durumunu; ilköğretim olarak belirten anneler ile üniversite ve diğer olarak belirten anneler arasında üniversite ve diğer olarak belirten annelerin lehine $(z=-2.188, p<.05)$, lise olarak belirten anneler ile üniversite ve diğer olarak belirten anneler arasında üniversite ve diğer olarak belirten annelerin lehine $(z=-2.496, p<.05)$ anlamlı istatistiksel sonuçlar tespit edilmiştir. Bu durumda örneklem sayısının p sonucunu etkileyebileceği dikkate alınarak etki büyüklüğü hesaplanmıştır. Sonuçta bulunan $Eta^2=.023$ sonucu ile gruplar arasındaki farkın orta düzeyde olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, annelerin öğrenim durumlarına göre rol dengeleme alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Bu fark etki büyüklüğü dikkate alındığında gruplar arasındaki farkın orta düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 23’de annelerin çalışma durumuna göre ERKAÖ alt boyutları puanlarına ilişkin Mann Whitney U Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 23

Annelerin Çalışma Durumuna Göre ERKAÖ Alt Boyutlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları (n=484)

	Grup	n	\bar{x}	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Rol Doyumu	Çalışıyor	284	8.97	236.55	48256.00	27346.000	.422
	Çalışmıyor	284	9.24	246.84	69114.00		
Yeterlilik	Çalışıyor	204	13.73	236.32	48209.50	27299.500	.406
	Çalışmıyor	284	13.95	247.00	69160.50		
Yatırım	Çalışıyor	204	7.69	234.73	47885.50	26975.500	.294
	Çalışmıyor	284	8.13	248.16	69484.50		
Rol Dengeleme	Çalışıyor	204	8.53	236.70	48287.00	27377.000	.434
	Çalışmıyor	284	8.71	246.73	69083.00		

* $p<.05$

Tablo 23 incelendiğinde rol doyumu alt boyutu puanları açısından çalışan anneler ile çalışmayan anneler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($U=27346.000$, $p>.05$). Bu sonuç annelerin rol doyumu alt boyutu puanlarının çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Yeterlilik alt boyutu puanları açısından çalışan annelerin puanları ile çalışmayan annelerin puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($U=27299.500$, $p>.05$). Bu sonuç annelerin yeterlilik alt boyutu puanlarının çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Yatırım alt boyutu puanları açısından çalışan annelerin puanları ile çalışmayan annelerin puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($U=26975.500$, $p>.05$). Bu sonuç annelerin yatırım alt boyutu puanlarının çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Rol dengeleme alt boyutu puanları açısından çalışan annelerin puanları ile çalışmayan annelerin puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($U=27377.000$, $p>.05$). Bu sonuç annelerin rol dengeleme alt boyutu puanlarının çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 24’de annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre ERKAÖ alt boyutları puanlarına ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 24

Annelerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre ERKAÖ Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları (n=484)

Puan	Gruplar	n	X _{sıra}	sd	X ²	p
Rol Doyumu	A) 1 Çocuk	77	226.86	3	2.130	.546
	B) 2 Çocuk	223	249.13			
	C) 3 Çocuk	133	246.04			
	D) 4 Çocuk ve üzeri	51	227.87			
Yeterlilik	A) 1 Çocuk	77	256.27	3	1.825	.610
	B) 2 Çocuk	223	244.30			
	C) 3 Çocuk	133	238.79			
	D) 4 Çocuk ve üzeri	51	223.52			
Yatırım	A) 1 Çocuk	77	241.65	3	2.860	.414
	B) 2 Çocuk	223	250.35			
	C) 3 Çocuk	133	240.70			
	D) 4 Çocuk ve üzeri	51	214.18			
Rol Dengeleme	A) 1 Çocuk	77	229.45	3	2.393	.495
	B) 2 Çocuk	223	250.39			
	C) 3 Çocuk	133	244.21			
	D) 4 Çocuk ve üzeri	51	223.24			

*p<.05

Tablo 24’de annelerin çocuk sayısına göre rol doyumu alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin çocuk sayısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır [$X^2_{(3)}= 2.130$, $p>.05$]. Buna göre annelerin rol doyumu alt boyutu puanları çocuk sayılarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin çocuk sayısına göre yeterlilik alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin çocuk sayısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır [$X^2_{(3)}= 1.825$, $p>.05$]. Buna göre annelerin yeterlilik alt boyutu puanları çocuk sayılarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin çocuk sayısına göre yatırım alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin

çocuk sayısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır [$X^2_{(3)}= 2.860$, $p>.05$]. Buna göre annelerin yatırım alt boyutu puanları çocuk sayılarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin çocuk sayısına göre rol dengeleme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal Wallis-H testinde; annelerin çocuk sayısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır [$X^2_{(3)}= 2.393$, $p>.05$]. Buna göre annelerin rol dengeleme alt boyutu puanları çocuk sayılarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 25’de annelerin YŞÖKF toplam puanı ile ERKAÖ alt boyutları puanlarına ilişkin yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon sonuçları verilmiştir.

Tablo 25
Annelerin YŞÖKF Toplam Puanı ile ERKAÖ Alt Boyutlarına İlişkin Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484)

	YŞÖKF Toplam Puanı	Rol doyumunu	Yeterlilik	Yatırım	Rol dengeleme
YŞÖKF Toplam Puanı	r				
	p				
Rol doyumunu	r .682				
	p .000***				
Yeterlilik	r .723	.606			
	p .000***	.000***			
Yatırım	r .693	.522	.575		
	p .000***	.000***	.000***		
Rol dengeleme	r .707	.497	.546	.531	
	p .000***	.000***	.000***	.000***	

*** $p<.001$

Tablo 25 incelendiğinde annelerin YŞÖKF toplam puanı ile rol doyumunu alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki ($r=.682$, $p<.001$) olduğu görülmektedir. Buna göre annelerin YŞÖKF toplam puanları yükseldikçe rol doyumunu alt boyutu puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin YŞÖKF toplam puanı ile yeterlilik alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.723$, $p<.001$) olduğu

görülmektedir. Buna göre annelerin YŞÖKF toplam puanları yükseldikçe yeterlilik alt boyutu puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin YŞÖKF toplam puanı ile yatırım alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.693$, $p<.001$) olduğu görülmektedir. Buna göre annelerin YŞÖKF toplam puanları yükseldikçe yatırım alt boyutu puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin YŞÖKF toplam puanı ile rol dengeleme alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin ($r=.707$, $p<.001$) olduğu görülmektedir. Buna göre annelerin YŞÖKF toplam puanları yükseldikçe rol dengeleme alt boyutu puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin yeterlilik alt boyutu ve rol doyumunu alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki ($r=.606$, $p<.001$) olduğu görülmektedir. Buna göre annelerin yeterlilik alt boyutu puanları yükseldikçe rol doyumunu alt boyutu puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin yatırım alt boyutu ile rol doyumunu alt boyutu puanları arasında ($r=.522$, $p<.001$) ve yatırım alt boyutu ile yeterlilik alt boyutu puanları arasında ($r=.575$, $p<.001$) pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre annelerin yatırım alt boyutu puanları yükseldikçe rol doyumunu alt boyutu ve yeterlilik alt boyutu puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin rol dengeleme alt boyutu puanları ile rol doyumunu alt boyutu puanları ($r=.497$, $p<.001$), yeterlilik alt boyutu puanları ($r=.546$, $p<.001$) ve yatırım alt boyutu puanları ($r=.531$, $p<.001$) arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre annelerin rol dengeleme alt boyutu puanları yükseldikçe rol doyumunu alt boyutu, yeterlilik alt boyutu ve yatırım alt boyutu puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda Tablo 26’da annelerin YŞÖKF şema alanları ile ERKAÖ alt boyutları puanlarına ilişkin yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 26

Annelerin YŞÖKF Şema Alanları ile ERKAÖ Alt Boyutlarına İlişkin Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları (n=484)

Puan	Değişken	r	p
Kopukluk ve reddedilme şema alanı	Rol doyumunu	.554	.000***
	Yeterlilik	.630	.000***
	Yatırım	.739	.000***
	Rol dengeleme	.649	.000***
Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	Rol doyumunu	.594	.000***
	Yeterlilik	.633	.000***
	Yatırım	.636	.000***
	Rol dengeleme	.668	.000***
Yüksek Standartlar Şema Alanı	Rol doyumunu	.634	.000***
	Yeterlilik	.711	.000***
	Yatırım	.679	.000***
	Rol dengeleme	.644	.000***
Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Rol doyumunu	.372	.000***
	Yeterlilik	.484	.000***
	Yatırım	.254	.000***
	Rol dengeleme	.246	.000***
Başkaları yönelimlilik Şema Alanı	Rol doyumunu	.596	.000***
	Yeterlilik	.542	.000***
	Yatırım	.479	.000***
	Rol dengeleme	.555	.000***

***p<.001

Tablo 26 incelendiğinde annelerin kopukluk ve reddedilme şema alanı puanı ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon işlemleri sonucunda; kopukluk ve reddedilme şema alanı puanı ile rol doyumunu alt boyutu arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki ($r=.554$, $p<.001$), kopukluk ve reddedilme şema alanı puanı ile yeterlilik alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.630$, $p<.001$), kopukluk ve reddedilme şema alanı puanı ile yatırım alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.739$, $p<.001$) ve kopukluk ve reddedilme şema alanı puanı ile rol dengeleme alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin

($r=.649$, $p<.001$) olduğunu göstermektedir. Annelerin kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları yükseldikçe ERKAÖ alt boyutları olan rol doyumunu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin zedelenmiş otonomi şema alanı puanı ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon işlemleri sonucunda; zedelenmiş otonomi şema alanı puanı ile rol doyumunu alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki ($r=.594$, $p<.001$), zedelenmiş otonomi şema alanı puanı ile yeterlilik alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.633$, $p<.001$), zedelenmiş otonomi şema alanı puanı ile yatırım alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.636$, $p<.001$) ve zedelenmiş otonomi şema alanı puanı ile rol dengeleme alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin ($r=.668$, $p<.001$) olduğunu göstermektedir. Annelerin zedelenmiş otonomi şema alanı puanları yükseldikçe ERKAÖ alt boyutları olan rol doyumunu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin yüksek standartlar şema alanı puanı ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon işlemleri sonucunda; yüksek standartlar şema alanı puanı ile rol doyumunu alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki ($r=.634$, $p<.001$), yüksek standartlar şema alanı puanı ile yeterlilik alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.711$, $p<.001$), yüksek standartlar şema alanı puanı ile yatırım alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.679$, $p<.001$) ve yüksek standartlar şema alanı puanı ile rol dengeleme alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin ($r=.644$, $p<.001$) olduğunu göstermektedir. Annelerin yüksek standartlar şema alanı puanları yükseldikçe ERKAÖ alt boyutları olan rol doyumunu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

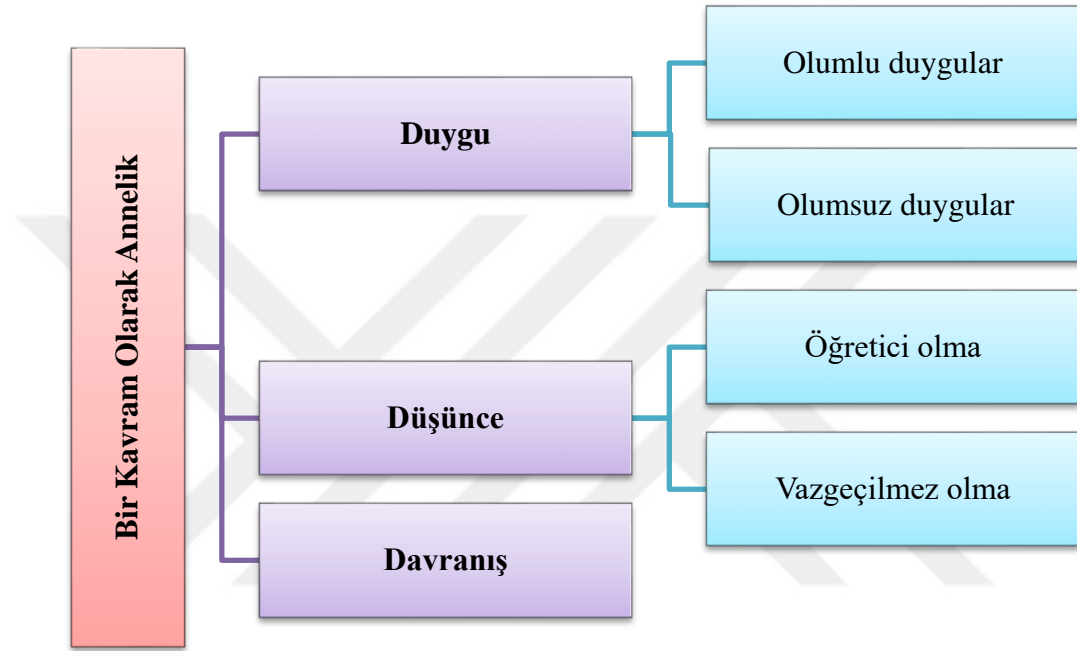
Annelerin zedelenmiş sınırlar şema alanı puanı ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Spearman-Brown Sıra

Farkları Korelasyon işlemleri sonucunda; zedelenmiş sınırlar şema alanı puanı ile rol doyumunu alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki ($r=.372$, $p<.001$), zedelenmiş sınırlar şema alanı puanı ile yeterlilik alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.484$, $p<.001$), zedelenmiş sınırlar şema alanı puanı ile yatırım alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.254$, $p<.001$) ve zedelenmiş sınırlar şema alanı puanı ile rol dengeleme alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin ($r=.246$, $p<.001$) olduğunu göstermektedir. Annelerin zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları yükseldikçe ERKAÖ alt boyutları olan rol doyumunu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin başkaları yönelimlilik şema alanı puanı ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Spearman-Brown Sıra Farkları Korelasyon işlemleri sonucunda; başkaları yönelimlilik şema alanı puanı ile rol doyumunu alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki ($r=.596$, $p<.001$), başkaları yönelimlilik şema alanı puanı ile yeterlilik alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.542$, $p<.001$), başkaları yönelimlilik şema alanı puanı ile yatırım alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı olan bir ilişki ($r=.479$, $p<.001$) ve başkaları yönelimlilik şema alanı puanı ile rol dengeleme alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin ($r=.555$, $p<.001$) olduğunu göstermektedir. Annelerin başkaları yönelimlilik şema alanı puanları yükseldikçe ERKAÖ alt boyutları olan rol doyumunu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme puanları da yükselmektedir şeklinde yorumlanabilir.

4.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında; annelerin, annelik kavramına ilişkin tanımlamalarına, annelik süreçlerine ve çocukluk dönemine ilişkin algılarına dair bulgular sunulmuştur. Bir kavram olarak annelik Şekil 1’de, annelik süreçleri Şekil 2’de ve çocukluk dönemine ilişkin algılar Şekil 3’te sunulmuştur.

Şekil 1. Bir Kavram Olarak Annelik

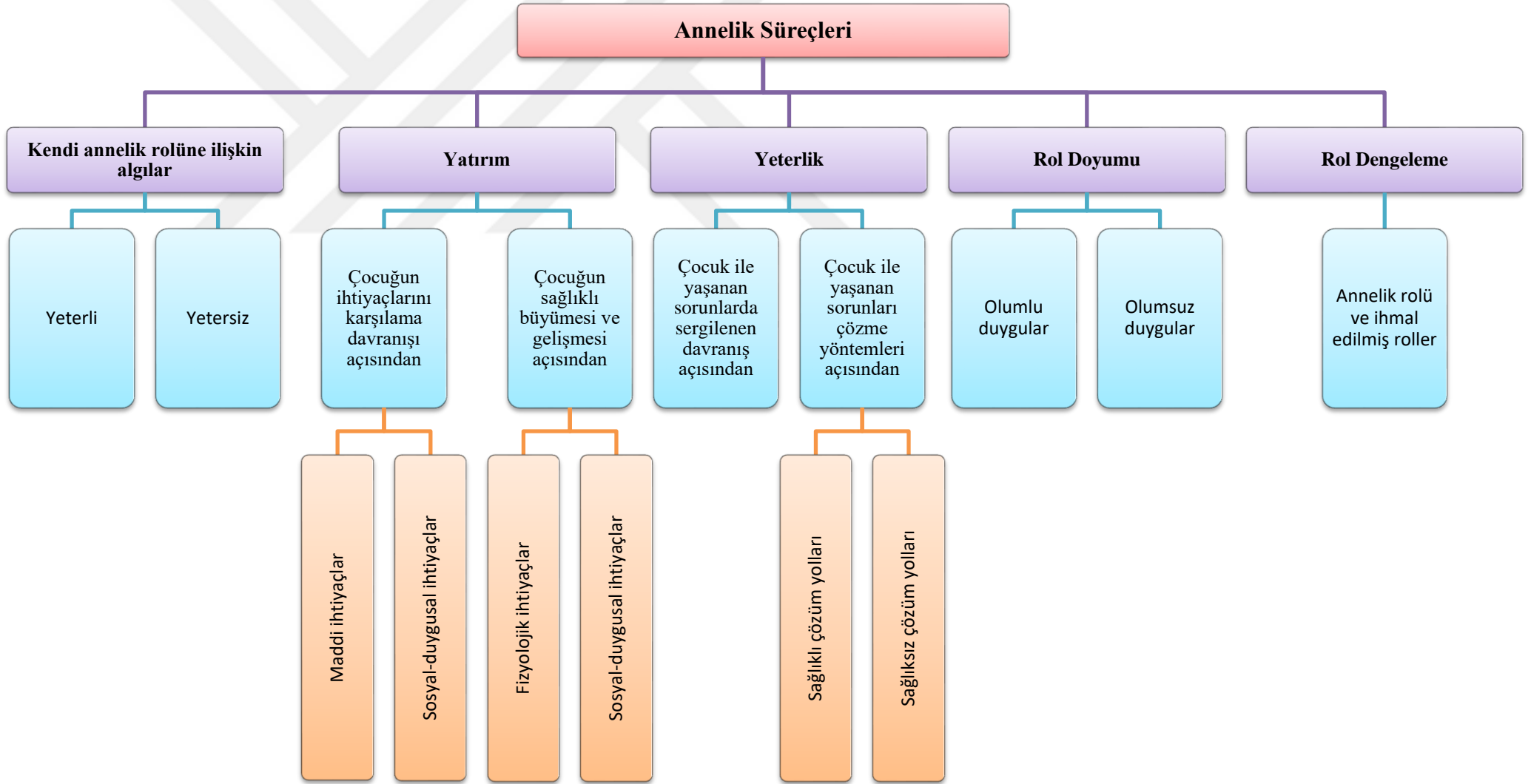
Şekil 1’de görüldüğü üzere katılımcıların annelik kavramına ilişkin tanımlamaları duygu, düşünce ve davranış temalarında ele alınmıştır. Duygu temasında katılımcılar annelik kavramını olumlu ve olumsuz duygular olarak iki şekilde ele aldıkları görülmüştür. Olumlu duygularda katılımcıların anneliği yaşanan en güzel duygu olduğunu, anneliğin mutluluk, merhamet, şefkat, sevgi, sabır, güven, umut gibi duyguları barındırırken; diğer yandan olumsuz duygu alanında katılımcıların anneliği korku, endişe, hüznün, kaygı, kızgınlık, öfke gibi duyguları da içinde barındırdığını ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “*Annelik benim yaşadığım en güzel duygudur. (K2).*” “*Güzel olduğu kadar aslında karmaşık bir duygu. (K2).*” “*Çocuklarımın yanından her ayrıldığımda aklımın onlarda kaldığı bir duygu. (K2).*” “*Bir o kadar da insanı mutlu eden bir süreçtir. (K3).*” “*Onların hasta olması*

veya bir zarar görme korkusu da bir o kadar zor ve endişe verici. (K5).” “Bana göre annelik çocukları ilgilenen, seven, koruyan, kollayan, şefkat gösteren, yeri geldiğinde kızan, uyarıcı her koşulda çocuğunu düşünen, seven kişi. (K10).” “Bu dünyada merhametin, şefkatin, karşılıksız sevginin vücut bulmuş halidir annelik. (K11).” “Annelik dünyanın en güzel duygusudur. (K16).” “Annelik sevgidir, şefkattir, sabırdır. (K18).” “Onunla birlikte bir şeyler yapmaktan mutlu olmaktır. (K23).” “Karşılıksız sevgi demektir. (K27).” “Annelik denilince birçok duygu geliyor aklıma. Mesela sevgi, şefkat, merhamet, kızgınlık, öfke. (K28).” “Dünyadaki en güzel duygu. Bir canlıyı karşılıksız sevmek. (K29).” “Her şeyi, bütün duyguları en uç noktada yaşamak. (K32).”

Düşünce temasında katılımcılar anneliği öğretici olma ve vazgeçilmez olma alanlarında ele aldıkları görülmüştür. Öğretici olma alanında katılımcılar anneliği görev ve sorumlulukları olan, aynı zamanda çocuk yetiştirmeye dair öğretici rolü olan bir meslek, bir sanat, bir zanaat, kutsal, zor ve ağır bir meslek, çocuğa yol gösteren ve yol arkadaşlığı yapan olarak ifade etmişlerdir. Vazgeçilmez olma alanında ise katılımcılar anneliği çocuğun ihtiyacını karşılayan, hayatın devamını sağlayıcı, her şeyi yoluna koyan, ailenin her şeyini yapan, bunları yaparken kendini unutan, yorulan aynı zamanda sığınak görevi gören, yaşama sebebi ve mucizevi bir kavram olarak ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Çocuğun her türlü ihtiyacını karşılamak. (K1).” “Onun için zamanını, yemesini, içmesini, uyumasını erteleyen kişidir. (K3).” “Bence annelik bir sanattır. Sürdürülmesi zordur. (K4).” “Anneliği bazen çok güzel, bazen sorumlulukları ağır bir meslek olarak görüyorum. Anne olarak çocukların çağımıza göre bilinçli, ahlaklı ve topluma faydalı olarak yetiştirmek oldukça zor. (K6).” “Her türlü duyguyu bana hissettiren vazgeçilmez bir yaşama sebebidir. (K7).” “Yol gösteren kişidir anne, yol arkadaşısıdır. (K8).” “En son olmak istediğim meslektir. Görev, sorumluluk oranı yüksek ama eğer anneysen yine de çocukların için her şeye değer. (K9).” “İnsan yetiştirme sanattır annelik. (K12).” “Bana göre annelik dünyanın en zor, en sorumluluk, en dikkat gerektiren aynı zamanda da gurur duyduğum ve mutlu olduğum kutsal bir görevdir. (K13).” “Annelik kendini unutup, koruma iç güdüsüyle hareket edip, şefkat duygusunun ağır bastığı, fedakarlık gerektiren kutsal bir görevdir. (K14).” “Kendisiyle barışık olmayan bireylerin kesinlikle kalkışmaması gereken bir durum olduğunu düşünüyorum. (K15).” “Annelik bir iş değildir. Bilerek isteyerek hayatından ödün verirken bununla mutlu olabilmektir, bir zanaattır aslında; ince ince işlersin. (K16).” “Doğruyu ve yanlışı öğretebilme. Kişisel bakımlarının yanı

sıra çevresine nasıl faydalı olabilirliği kazandırabilmedir. (K17).” “Annelik zordur. Durmadan kendini yenilemektir. Her gün öğrenmektir annelik. (K18).” “Bir bireyin dünyaya gelmesi ve alışması için yol arkadaşlığı etmektir. (K19).” “Anne deyince hayatın devam etmesi aklıma geliyor. Bir evde anne varsa o evde hayat var demektir. Ev içinde hiç aksaklık olmuyorsa bu evde anne var demektir. Anne yoksa her şey eksik gibi bence. (K21).” “Annelik çocuğa hayatta kendi ayakları üzerinde kalabileceği tüm becerileri verebilmenin yanında ona iyiyi, kötüyü, hakkı, haksızlığı, sevgiyi, saygıyı ve mutlu olma yollarını öğretebilmektir. Kısaca her şeydir. (K24).” “Annelik bana göre en büyük sorumluluktur. (K25).” “Sorumluluğu fazla olan bir rol bence. (K26).” “Karşılıksız, şartsız bir sığınak canlanıyor anne deyince. (K27).” “Her şeye yetmeye çalışan. (K31).” “Annelik mucizedir. (K32).”

Davranış temasında katılımcılar anneliği ilgilenen, koruyan, kollayan, şefkat gösteren, kızan, uyarıcı, öğreten kişi olarak ifade etmişlerdir. Aynı zamanda anneliği fedakar olan, çok emek veren, çabalayan, her şeyini veren, özveride bulunan, kendinden ödün veren; bunları yaparken de yorulan kişi olarak ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Annelik çocuklarına karşı fedakarlıktır. Çocuğun her türlü ihtiyacını karşılamaktır. (K1).” “Ben bazen yoruluyorum, bazen çok mutlu oluyorum; ama onlara faydalı olmak için çok fazla uğraşılması gerektiğini düşünüyorum anneleri. (K6).” “Bana göre annelik; çocukları ile ilgilenen, seven, koruyan, kollayan, şefkat gösteren, yeri geldiğinde kızan uyarıcı, her koşulda çocuğunu düşünen kişidir. (K10).” “Annelik fedakarlıktır. Kendinden vermektir. Kendinden verirken bir bireyin varoluşunu izlemektir. Annelik zordur. Emek ister. Çaba ister. (K18).” “Her şeye rağmen, uykusuzluk, yorgunluk, hastalık hallerinde dahi özveride bulunmaktır. (K19).” “Bence annelik verici olmaktır. Bir şeyin sahibisiniz gibi, yani annelik işte. Her şeyi vermek istiyorsunuz. (K20).” “Anne demek her şey demek. Biz de en çok anne üstlenir sorumluluğu. (K22).” “Annelik bence doğruduktan sonra emek vermektir. Çocuğuna yeterince zaman ayırmaktır. (K23).” “Dünyaya bir çocuk getirdiyse ona sahip çıkacak ve onun her şeyiyle ilgilenecektir. (K25).” “Annelik çok büyük özveri gerektiren, sorumluluğu fazla olan bir rol bence. Manevi ve ruhsal olarak yorucu. (K26).” “Annelik her şeyden önce fedakarlıktır. Çocuğuna yedirirken doymaktır. (K30).” “Her şeye yetmeye çalışan, fedakarlık düzeyi babaya kıyasla fazla olan, aynı anda her şeye çözüm yolu bulmaya çalışan ve aynı zamanda zamanı en iyi şekilde kullanan kişidir. (K31).”

Şekil 2. Annelik Süreçleri

Şekil 2’de görüldüğü üzere katılımcıların annelik süreçlerine ilişkin görüşleri; kendi annelik rolüne ilişkin algısı, yatırım, yeterlik, rol doyumu ve rol dengeleme olmak üzere 5 temada ele alınmıştır. Kendi annelik süreçlerini yeterli olarak değerlendiren katılımcılardan bir kısmı bunu; ilgili, sorumlu, fedakar, seven, iyi bir anne, mutlu, yapıcı, sorumluluklarını yerine getiren olarak ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Çocuklarına karşı ilgili, sorumlu, fedakar ve çocuklarını çok seven bir anneyim. (K1).”* *“İyi bir anne olduğumu düşünüyorum. Kendimi geliştirmek için de elimden geleni yapıyorum (K4).”* *“Sevgi dolu bir anneyim. Genel olarak çocuklarını çok seven, onlar için her şeyi yapabilen bir anneyim... (K18).”* *“Doğru bir anne olabilme çabası içinde olan bir anneyim. Ancak annelik tecrübeyle gelişen, olgunlaşan bir alan. Bu yüzden aile büyüklerinin bu konudaki tecrübe aktarımı yeni anneler için önemli bir mirastır. (K12).”* *“Fazla fedakar ancak çocukların istediği gibi bir anne değilim. Çocuklar eğlenceli anneyi seviyor. (K26).”* *“Yapıcı bir anne olduğumu düşünüyorum. Mükemmeliyetçi değilim ve böyle olmadığım için kendimle gurur duyuyorum. (K30).”* *“Tüm annelik sorumluluklarımı yerine getirmeye çalışıyorum. (K31).”* Diğer taraftan katılımcıların bir kısmı da annelik rolüne ilişkin algısını pes etmeyen, telafi etmeye çalışan, çaba sarf eden olarak ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Asla pes etmeyen, her şeyden önce çocuklarını düşünen, elimden geldikçe sarıp sarmalayan bir anne olarak da görüyorum. (K11).”* *“bir anne olarak ben eksiklerimi, yapamadıklarımı telafi etme konusunda çaba sarf eden, yanlışlarını düzeltmeye gayret eden bir anneyim. (K13).”* *“Tabi ki eksikliklerim olduğu gibi, bu eksikliği gideren ve daha verimli olabilmeye çabalayıp araştıran biriyim. (K17).”* *“Her ne kadar bazen suçluluk duysam da yine de çocuklarıma yeterince zaman ayırdığımı, onlarla birlikte kaliteli zaman geçirdiğimi, ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşılayabildiğimi düşünüyorum. (K23).”*

Kendi annelik süreçlerini yetersiz olarak değerlendiren katılımcıların annelik rolü ile ilgili algılarını yetersiz, elimden geldiği kadar yetmeye çalışan, keşke diye pişmanlıkları olan, vicdan azabı çeken, eksik, suçluluk hisseden, yorgun, mutsuz, kuralcı, kendi isteklerinden vazgeçen olarak ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Bazen çok yetersiz kalıyorum. Elimden geldiği kadar her sorunlarını çözmeye çalışıyorum. (K2).”* *“Keşke şunu daha iyi yapsaydım, daha çok zaman ayırsaydım dediğim çok zaman oluyor ve vicdan azaplarım çok fazla. (K5).”* *“Elimden geleni yaptığımı düşünüyorum ama hep bi eksik kaldığımı düşünüyorum.*

(K6).” “Bazen çok yetersiz olduğuma inanıyorum. Daha çok onlarla ilgilenip daha verimli geçirmediğim için daha önceki yıllarımı kendimi suçluyorum. (K7).” “Yetersiz bir anne olarak görüyorum. Çalıştığım için kızımı kendim büyütmedim. Yoğun çalıştığım için çocuğumla yeterince vakit geçiremedim. Halen de geçiremiyorum. Bu nedenle kendimi çok eksik ve yetersiz bir anne olarak görüyorum. (K8).” “Anne olarak kendimi eksik ve yanlışlarla dolu, geçmişe dönüp baktığımda keşke öyle yapmasaydım, keşke böyle yapsaydım diyorum. (K11).” “Çok eksik, yorgun, mutsuz bir anneyim. (K15).” “Belki başkalarına göre muhteşemim. Ben yine de kendimi yetersiz görüyorum. Belki her şeylerine yetebilirdim. Yetiştirme açısından yetersiz hissediyorum. Eksik yanlarım çok yani. Daha çok dinlemek isterdim. Ev işleri derken vakit ayırmak zor oluyor. (K22).” “Kuralcılığım anneliğime de geçiyor. Daha esnek bir anne olmak isterdim. (K27).” “Hayatımdan, isteklerimden zevklerimden vazgeçtim. Ama asla ve asla pişman olmadım. Sadece çalışma hayatı çok yıpratıcı ve zaman alıcı olduğu için onlara yetişemiyorum ve yetemiyorum. (K32).”

Yatırım temasında katılımcıların çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama davranışlarını maddi ihtiyaçlar ve sosyal-duygusal ihtiyaçlar olarak ele aldıkları görülmüştür. Maddi ihtiyaçlarını karşılama davranışları açısından elimden geldiği kadar, imkanlar el verdiğince, yeterli, pratik, seferber etmek, şartları zorlamak, eksiksiz olarak şeklinde ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Elimden geleni yaptığımı düşünüyorum. İhtiyaç duydukları şeyler uygunsa hemen temin ederim. (K2).” “İmkanlar el verdiğince, çok şımartmayacak şekilde yapıyorum. (K3).” “İhtiyaçlarını karşılarım, hiçbir eksikleri olmaz. O konuda yeterliyim. (K10).” “Çalışan bir anne olduğum için çocuklarımın ihtiyaçlarını karşılayabilecek zamanı bulabilmek için hızlandığımı, her şeyi daha pratik yapmaya çalışırım. (K16).” “Tüm imkanlarımı çocuklarım için seferber ediyorum. Onların eğitim ve hayatlarının seviyelerini yükseltmek için daha fazlasını da vermeye her zaman hazırım. (K24).” “Onlar benden yeter ki istesin uyumam yine de yaparım. Diyelim börek istediler, sabah uyumam kalkar onu yapar yedirmeden göndermem. (K25).” “Çocuğumun öz bakım ve diğer ihtiyaçlarını genel olarak eksiksiz tamamlayabiliyorum. (K30).”

Sosyal-duygusal ihtiyaçlarını karşılama davranışları açısından ise elimden geldiği kadar, oyun oynayarak, dışarı çıkarak, birlikte etkinlik yaparak, vaktinde, abartılı, empati kurarak, olması gerektiği ölçüde, kontrol etme olarak ifade etmişlerdir.

Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Elimden geldiği kadar karşılamaya çalışıyorum. Ama yine de tam istediğim gibi değil. (K1).” “Elimden geleni yaparım sonuna kadar. Eksiklerimi fark ettiğimde ise düzeltmeye çalışırım. (K5).” “Elimden geldiği kadar onlarla oyun oynamaya, her gün dışarı çıkarmaya, ortak bir etkinlik yaptırmaya çalışıyorum. (K6).” “İlk çocuğumda pek duyarlı değildim. Ya da hayatımdaki bazı şeylerden fırsat bulamadığım için kendimi yeterli görmez iken, ikinci çocuğumda ihtiyaçlarını vaktinde ve güzel giderdiğimi düşünüyorum. (K7).” “Bazen abarttığımı düşünüyorum. Onların gelişimlerine engel olacak boyutta ihtiyaçlarını karşılama davranışları sergiliyorum. (K11).” “Duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için de hep kendimi onların zamanında ve onların yaşındaymışım gibi hissederek düşünüp davranmaya çalışırım. (K16).” “Benden istedikleri her şeyi olması gerektiği ölçüde karşılıyorum. Beslenme ve oyun yaşamımızın önemli parçaları. Konuşmak istediklerinde yeterince iyi koşulları sağlayarak sohbet ediyoruz. (K18).” “Her anı kontrol etme çabası içindeyim. (K28).”*

Yatırım temasında katılımcıların çocuklarının sağlıklı büyüme ve gelişmeleri için yaptıklarını fizyolojik ve sosyal-duygusal alanlarında ele aldıkları görülmüştür. Fizyolojik alanda katılımcıların çoğunlukla doğal ürünleri tercih etmeye özen gösterdiklerini, mümkün oldukça evde beslenmeyi sağladıklarını, abur cuburu minimum düzeyde tercih ettiklerini, egzersiz yapmaları konusunda teşvik ettiklerini, düzenli doktor kontrollerine gittiklerini, uyku rutinine dikkat ettiklerini, ekran ile geçirilen süreyi sınırlı düzeyde tuttuklarını ifade etmişlerdir. Bunları yaparken gözlem ve araştırma yaptıklarını, rol model olmaya çalıştıklarını, telkinde bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Dışarıdan beslenmelerini istemem. Sevmedikleri şeyleri sevecekleri haliyle sunmaya gayret ederim. (K2).” “Yemeklerine vitaminlerine dikkat ediyor, günlük almaları gereken besinleri vermeye çalışıyorum. (K3).” “Vaktinde yatıp kalkmasına özen gösteriyorum. (K7).” “Yürüyüşler, spor aktiviteleri ve doğal beslemeye dikkat ediyorum. (K17).” “Sağlıklı ev yapımı şeyler yedirmeye çalışıyorum. Elimden geldikçe dışarıdan almıyorum. Sağlıklı beslensinler diye. Çok fazla abur cubur da almamaya çalışıyorum. Ara ara alıyorum. (K21).” “Onlara sağlıklı besinler tüketmeleri için telkinde bulunuyorum. (K24).” “Bedensel sağlık için muhakkak kontrole götürüyorum. (K28).” “Sosyal medya ve ekrandan mümkün olduğu kadar uzak tutmaya çalışıyorum. (K32).” “Gördüklerini modelleyeceklerini bildiğim için olumlu davranışlarda bulunmaya dikkat*

ediyorum. (K12).” Bir kısım katılımcı ise bu alanda yetersizliklerini ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Ne yazık ki bu konuda kendimi çok başarılı bulmuyorum. Çünkü sağlıklı yiyecekler yedirmekte zorlanıyorum. (K16).”* *“Yaşıyla orantılı olarak araştırma yaparım. Mesela ay ay büyürken ihtiyaç duyduğu besinleri vermeye çalışırım*

Sosyal-duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için kaliteli zaman geçirmeye çalıştıklarını, empati kurarak ihtiyaçlarını anlamaya çalıştıklarını, çocukları ile oyun oynadıklarını ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Çocuklarımla güzel ve verimli vakit geçirmeye çalışıyorum. (K4).”* *“Ablası okula gittikten sonra onunla evi süpürüyorum. Sonrasında blok oyunu, hamur oyunu, yapboz, saklambaç oyunlarını oynamaya dikkat ediyorum. (K6).”* *“Onlarla kaliteli zaman geçirmeye çalışıyorum. (K7).”* *“Onunla bol bol konuşurum, dinlerim. Onu anlamaya çalışırım. (K10).”* Bazı katılımcılar ise fizyolojik ihtiyaçlar dışındaki alanlarda yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir: *“Ruhsal gelişimi için elimden geldiği kadar vakit ayırmaya çalışıyorum. Fakat yetersiz olduğumu düşünüyorum. (K8).”* Katılımcılar akraba ziyaretleri yaparak, çocukları arkadaşları ile oynama fırsatları yaratarak sağlıklı gelişimlerine katkı sağlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir: *“Çocuklarımızın yaşlıları ile bir araya gelebilecekleri ortamlar oluşturuyoruz. Mesela oyun alanlarına götürüyoruz. (K18)”* *“Aile bireyleriyle vakit geçireceği ortamlar oluşturmaya gayret ederim. (K19).”* *“Sitede arkadaşlarıyla buluşturuyorum. (K20).”* *“Akraba ziyaretlerine gideriz büyükleriyle iletişim kursunlar diye. (K22).”* *“Misafirliklerim ile çocuklarımın arkadaşlık ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışıyorum. (K28).”*

Yeterlilik temasında katılımcılar çocukları ile yaşadıkları sorunlarda genel olarak sergiledikleri davranışlarını ilk etapta sakin, gergin olma, çaresiz hissetme, kızma, sinirlerine hakim olamama, ses tonunu yükseltme, sakin kalamama, öfke ile hareket etme, sevdiği eşyasını elinden alma, mesafe koyma, küsme, uyarma, dövme, kırgınlık yaşama, tepkisel davranma, görmezden gelme; sonrasında bu davranışlarından pişman olma ve çocuktan özür dileme, durumu telafi etmeye çalışma şeklinde ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Öncelikle kızıyorum. Sonra onu dinliyorum. Aslında tam tersini yapmam gerektiğini biliyorum. (K1).”* *“Bazen sinirlerime hakim olamayıp ses tonumu yükseltirim. (K2).”* *“Kendimi kızmamak için zorluyorum ama ileri gittiğinde çocuk, kızıyor odasına gitmesini söylüyorum.*

(K3).” “Başta sakinim, uyarırım; ama inatçılık yaptıklarında sinirli tepkiler veririrm maalesef ama sonra pişman olurum. (K5).” “Konuşmaya mantık çerçevesinde anlatmaya çalışırım. Ama asla orta yolu bulmak istemeyen, kendi doğrusunda inat eden bir davranış sergilediğinde sesler yükselip kavga başlayabiliyor. (K11).” “İstemediğim bir davranışta bulunursa ilk başta sakin kalamıyorum. Tepkimi gösteriyorum, daha sonra babasıyla beraber konuşup orta yolu bulmaya çalışıyoruz. (K14).” “Ne yazık ki sesimi yükseltiyorum. (K15).” “Önce konuşarak yapılmaması gerektiğini anlatırım. Devam ederse sevdiği eşyasını elinden alır sorun çözülene kadar vermem. (K17).” “Zaman zaman aşırı geriliyorum. Bazen hiç çözemeyecekmişim gibi çaresiz hissediyorum. Çoğu zaman sakin kalmayı başarıyorum. (K18).” “Gergin olurum. Ona yansıtmamak ya da zarar vermemek için ortam değiştiririm. (K19).” “İstemediğim bir şey yaptıkları zaman ben mesafe koyuyorum. Mesela küs gibi. Sonra gelip özür diliyorlar. Böyle geri dönüşler olduğu için böyle yapıyorum. (K21).” “Uyarıyorum sürekli. Ama dinlemiyorlar. Diyelim dövdüm. Sonrasında gönlünü almaya çalışırım, sürpriz yaparım, özür dilerim. İlk bir sinirle davranyorum. Sonra sakinleşiyorum. (K22).” “Benim dediğim olsun istiyorum, olmayınca öfke ve kırgınlık oluyor. (K26).” “Bazen öfkeme engel olamıyorum. Çoğunlukla sorunun çeşidine göre davranışı görmezden geliyorum. (K30).” “Psikolojik ve fiziksel olarak tükendiğim için ani çıkışlarım olabiliyor. (K32).”

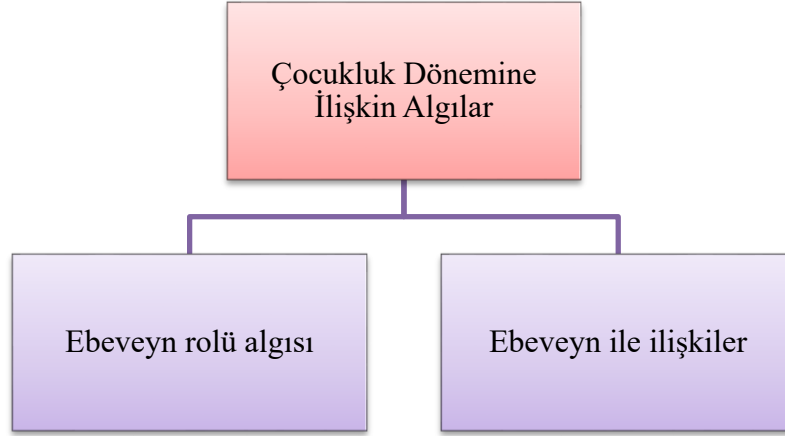
Katılımcılar çocukları ile yaşadıkları sorunları çözme davranışlarını sağlıklı çözüm yolları ve sağlıksız çözüm yolları alanlarında ele aldıkları görülmüştür. Sağlıklı çözüm yollarında katılımcılar çocuk ile konuşarak, anlatarak, çocuğu dinleyerek, anlamaya çalışarak, çocuk ile orta yolu bularak, birilerine danışarak; sağlıksız çözüm yollarında katılımcılar çocuğa kızarak, istediği şeyi yapmasına izin vererek, sevdiği şeyden alıkoyarak şeklinde ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Onaylamasam bile istediği şeyi yapmasına izin veriyorum. (K1).” “Oturup çocuğumla konuşuyorum ve yaptığı şeylerin yanlış olduğunu söylüyorum. (K3).” “Önce yargılamadan çocuğumu dinliyorum. Kızgınsa sakınlaşmasını bekliyorum. (K4).” “Bazen aile büyüklerinin yanında yanlışlarını söylüyorum. Çekinsin diye. Bu bazen işe yarıyor. (K5).” “İki çocuğumla da konuşmaya çalışıyorum. Bazen anlamıyorlar ve aynı sorunu yaşamaya devam ediyoruz. Bu sefer sinirleniyorum. Sonra da pişman oluyorum. (K6).” “Sorunun nereden ve kimden kaynaklandığını anlamaya çalışıyorum. Suçlamadan bunu böyle yaparsak daha iyi olur diyerek çözüme onu da katmaya

çalışıyorum. (K7).” “Öncelikle sorunu tespit ederiz. Neler yapılacağını konuşuruz. Bazen çözüm teklifini kabul etmem. Kötü olarak niteler beni, umursamam böyle olacak derim. Kızırım. Daha sonra sakinleşince tekrar konuşur çözeriz. (K10).” “Çoğu zaman ben adım atıp tekrar konuşmayı deniyorum. Kendimi onun yerine koymaya o yaşta böyle bir durumda ben nasıl davranırdım hesabını yapmaya çalışıyorum. (K11).” “Sinirlendiysem sakinleşmeye çalışıp, karşıma alıp konuşuyorum. Hatasını anlamasını istiyorum. Çözemezsek babamızdan destek alıyorum. (K14).” “Sonunda onun dediğini yaparak tutarsız bir çözüm yoluna gidiyoruz. (K15).” “Sevdiği bir eşya ya da etkinlikten kısıtlayarak. (K17).” “Bir arkadaşımın paylaşıyorum. Tavsiyeleri önemli. (K19).” “İstemediğim bir şey yaptıkları zaman ben mesafe koyuyorum. Mesela küs gibi. Sonra gelip özür diliyorlar. Böyle geri dönüşler olduğu için böyle yapıyorum. Tekrar yapmıyorlar. Yani bu küsme mevzusu işe yarıyor. (K21).” “İlkin bir sinirle davranıyorum. Sonra sakinleşiyorum ve konuşuyorum. Durumu anlatıyorum. (K22).” “Konuşurum, eşime danışırım, büyüklerime sorarım. (K29).” “Onun çocuk olduğunu unutmadan davranmaya çalışıyorum. Onun gibi düşünmeye çalışıyorum. Karşıma alıp konuşuyorum. (K32).”

Rol doyumunu temasında katılımcıların yaşadıkları duyguları olumlu ve olumsuz olarak ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılardan bir kısmı çocukları ile birlikte vakit geçirirken mutlu olduklarını, eğlendiklerini, zamanın nasıl geçtiğini anlamadıklarını, huzurlu hissettiklerini, annelikte en sevdikleri şeyin bu olduğunu, tamamlanmış ve çocuklarına yeterli olma hissi yaşadıklarını; bir kısım katılımcı ise gergin olduklarını, sıkıldıklarını, karmaşık duygular yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Çok mutlu oluyorum. Onların benimle ortak bir etkinlik yapmak istemeleri veya yapmamız beni mutlu ediyor. (K2).” “Çocuğumla vakit geçirirken kendim de çocuk oluyor. Zamanın nasıl geçtiğini anlamıyor, çok eğlenerek geçiriyorum. (K3).” “Beraber oyun şarkı, boyama etkinlikleri yapıyoruz. Eğlenceli geçiyor yani aslında. En sevdiğim şey bu. (K5).” “Kızımınla vakit geçirdiğim zaman huzur bulduğumu hissediyorum. (K8).” “Aslında sıkılıyorum. Ama onları kırmadan oyuna devam ediyorum. (K10).” “İçtenlik duygusuyla yaptığımı söyleyemem. Tamamen gereklilik duygusuyla yapıyorum. (K15).” “benim için en keyifli zaman dilimi oluyor. Tam olarak anne gibi hissediyorum. Ben onlara yetiyorum hissi. (K18).” “Önce istemiyorum. Bahanelerim çok oluyor. Ev işi, bulaşık veya yorgunluk gibi. Bir iki ısrardan sonra onların istedikleri oyunu oynuyorum. Çok mutlu oluyorum. Onlardan

daha çok eğleniyorum. (K25).” “Birlikte zaman geçirmek güzel. Ama nedense hep gergin oluyorum. (K26).” “Sanırım bu ortak zaman dilimi kendimi en çok rahatlatmış ve beyin olarak tüm sorumluluklarımı tamamlamış hissettiğim tek zaman dilimi. (K31).” “Onların benimle vakit geçirmekten mutlu olduklarını görünce hem mutlu oluyorum hem de onlara bu kadar basit ve olması gereken şeyi veremediğim için üzülüyorum. (K32).”

Rol dengeleme temasında katılımcıların sahip oldukları rollere ayırmış oldukları zaman, enerji ve role bağlılıkları ele alınmıştır. Katılımcılar rol dengelemede annelik rolüne daha çok zaman ve enerji ayırdıklarını, annelik rolünde kendilerini yetersiz hissettiklerini, annelik rolünü en öncelikli rolleri olarak gördüklerini, annelik rolü dışındaki rolleri ihmal ettiklerini, zamanlarının çoğunun ev işlerinde geçtiğini ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Evliliğimin ilk yıllarında eşime, komşularıma ve arkadaşlarıma daha çok zaman ayırırdım. Ama şimdi daha çok çocuklarıma zaman ayırıyorum. (K1).” “Anneliğe tüm rollerden daha fazla zaman ve enerji harcarım. Yemekleri, ihtiyaçları, temizlikleri için elimden geleni yaparım. (K2).” “Çocuğuma yeteri kadar zaman ayıramıyorum. (K3).” “annelik rolüm her zaman daha baskındır. Arkadaşlarıma, yaptığım işlere bazen eşime bile daha az vakit ayırdığım olabiliyor. Çocukların ihtiyaç ve sıkıntıları bazen her şeyin önüne geçebiliyor. (K4).” “Yetersiz bir ebeveyn olduğumu düşünüyorum. Yoğun çalışıyorum. Tükenmişlik içinde eve geliyorum. Geçirdiğimiz bir saatlik zaman diliminde çok kaliteli vakit geçiremiyoruz. (K8).” “Kesinlikle öncelikli ve baskın rolümün annelik olduğunu düşünüyorum ve ona göre davranıyorum. Diğer rollerimi öteleyebiliyorum. (K11).” “Diğer rollerimi ihmal ettiğimi düşünüyorum. Çalışma ve annelik alanlarında oldukça fazla enerji harcıyorum. (K12).” “Kendim için planladığım birçok şeyi yıllardır ertelediğimi görüyorum. (K16).” “Sanırım ben yalnız annelik yapıyorum. Keyif aldığım zamanlar çok fazla; fakat bazen de bunalıyorum. (K18).” “Çalışan rolüm en çok zaman ayırdığım rolüm. Annelik rolüm sınırlı. Devamlı anneyim. Hep aklımdalar. (K20).” “Benim çok sosyal hayatım yok. Çocuklar için sadece anne-babalarımıza gideriz. (K21).” “Biz bayan olarak kaç parçaya bölünüyoruz. Her şeye yetişmeye çalışıyorum. (K22).” “Ebeveynlik rolü oynadığım en büyük rol. Diğer roller bu kadar önemli değil benim için. (K24).” “Enerjimi mesleğime ve ev işlerine çok harcıyorum. Çocuklarımla da vakit geçirmeye çalışıyorum ama yeterli bulmuyorum. (K25).” “Çalışma hayatım olduğu için günümün çoğunu bu rol ile geçiriyorum. (K27).”*

Şekil 3. Çocukluk Dönemine İlişkin Algılar

Şekil 3'te katılımcıların çocukluk dönemlerine ilişkin deneyimleri ebeveyn rolü algısı ve ebeveyn ile ilişkiler temalarında ele alınmıştır. Katılımcılardan bir kısmı çocukluk dönemindeki ebeveyn rollerini fedakar, verici, şefkatli, duyarlı, affedici olarak ifade ederken; bir kısım katılımcı ise fiziksel ihtiyaçlarını gideren, yeterince ilgili olmayan, katı ve kuralcı, ihmalkar olarak ifade etmişlerdir. Bu katılımcılar çocukluklarında ebeveynleri ile daha yakın ilişkilerinin olmasını istediklerini, şuan bazı yönleri ile ebeveynlerinden farklı biri olmaya çalıştıklarını, zaman zaman tıpkı ebeveynleri gibi davrandıklarını ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Benim ebeveynim bizlerle çok ilgili değildi. Fiziksel olarak ihtiyaçlarımızı gideriyordu. (K1).”* *“Hem duygusal hem fiziksel olarak fazla ilgili değillerdi. (K2).”* *“Çok katı ve kuralcıydı. Mutlaka onun dediği olurdu. Pek söz hakkım yoktu. Sevdiğini de pek hissettirmezdi. Sadece bakımımızla ilgilenirdi. Onun gibi olmamak için çabalıyorum. Bazen aynı şeyleri yaptığımı görüp davranışımı değiştiriyorum. (K10).”* *“Çok fazla fedakar ve verici bir anneye sahiptim. Çocuk sayısının fazla olması, imkanlarının kısıtlı olması da olsa önceliği hep çocukları olan bir anneye sahiptim. (K11).”* *“Rahat bir anne babam vardı. Biraz ihmalkar da diyebilirim. Yoğun insanlar oldukları için evde çok fazla vakit geçiremezdik. Hala gideremediğim anne-baba özlemim var. Yaşanamamış bir çocukluk diyebilirim. (K12).”* *“Annem, çok şefkatli biriydi. Köyde sürekli çalıştığı için ve 10 kardeş olduğumuz için onlardan vakit bulup bizimle çok ilgilenemiyordu. (K14).”* *“Benim klasik versiyonum olan bir annem vardı. Aslında çok farklı olduğumuzu düşünmüyorum. Sadece koşullarımız farklı. Hiçbir zaman duygularına dokunulduğunu hissetmedim, bu sebeple çocuğumun duygularına dokunamadığımı söyleyebilirim. (K15).”* *“Babam ile ayrı*

yaşıyorduk, farklı bir şehirdeydi. Annem çocukluğumda yok gibiydi. Birlikte yaşadık fakat annem görünmez gibiydi. Annem sürekli stresli ve mutsuz görünürdü. Bizim için çabaladığını hiç hatırlamıyorum. Bizi sevse yeterdi. Sadece sevse, dokunsa, öpse. Hiç yapmazdı. Ona benzemiyorum. Bunun için çok okuyorum. (K18).” “Şefkat, merhamet hep vardı; ama bizimle ilgi hiç yoktu. Karnımızı doyurup bırakıyorlardı. Çok yoğunlardı. Çocuk sayısı da çoktu. (K22).” “Annem bizde başarılı bir ebeveyn modeli olmuştur. Duygusal anlamda hep yanımızda olmuştur. (K23).” “Çok disiplinli, katı kuralları olan bir anneydi. Hala bu yaşa gelmiş değişmedi. Ben de onun gibi olduğumu düşünüyorum. (K24).” “Çok fedakar, affedici ve iyi bir annem var. İyi ki o benim annem derim. (K25).” “Her şeye kendi dönemi içinde bakmak gerektiğini düşünüyorum. Benim annem de kuralcı bir anneydi. Biz kurallarla büyüdük diyebilirim. Ailemden gördüğümü yapıyorum. (K27).” “Çok fedakar, sessiz ve sakin bir anneydi ve hala öyle. Sevgi doluydu. Hala dizine yatırır, saçımı taratır, başımı okşatırım. (K32).”

Katılımcılardan bir kısmı çocukluk döneminde ebeveynleri ile ilişkilerini sıcak, samimi, rahat, sevgi dolu, iyi, arkadaş gibi olarak ifade ederlerken; bir kısım katılımcı ise ilişkilerini kötü, sert, resmi, mesafeli, kopuk, duygusal bağı olmayan bir ilişki olarak ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Çok resmi, mesafeli idiler. Biraz daha samimi, yakın olmalarını isterdim. (K1).” “Aynı evde yaşadık ama pek duygusal bağımız yoktu. (K2).” “Çok konuşup, çok paylaşımcı olmadık. Olduğumuz kadarıyla da iyiydik. (K5).” “Annemle ilişkimiz çok iyiydi; çünkü sevgisini gösteren, hep sevgisini hissettiğim bir anneydi. Ama babam hep sinirli ve sevgisini hiç göstermeyen bir babaydı. Hep onun takdirini kazanmak için uğraştım. Hala da uğraşıyorum. (K6).” “İyi bir ilişkiydi genele bakınca. Ama babamla olan daha iyiydi. Annem ile kötü bir anne kız ilişkimiz vardı. Gardiyan gibi her şeyi kontrol eden, sürekli direktif veren biriydi. Her şeyin en iyisini bilen. Dönüp baktığımda o da bilmiyordu diyorum. (K10).” “Babam sert bir yapıya sahipti, ama merhamet sahibiydi. Bütün ihtiyaçlarımızı karşılardı. Ama bizimle oynayıp vakit geçirmezdi. Annem zamanı oldukça bize sevgisini, ilgisini gösterir, bizimle vakit geçirirdi. (K14).” “Bir evdeydim, vardım, yaşıyordum; fakat varlığımı hissettiğimi söyleyemem. İlişkilerimde bağ kurmakla ilgili yüksek sıkıntılar yaşıyorum. (K15).” “Kopuk. Annelik ve babalık görmedim. Anne de bendim baba da ben. Her şeyden sorumlu hissediyordum kendimi. Suçluluk hissediyordum. Hala da öyle. (K18).” “Arkadaştık. Çocukluk dönemimde de gençlik dönemimde de. (K20).” “Çok severlerdi, çok korurlardı. Arkadaş gibiydik.

Annemle aramızda 15 yaş var. Böyle kız kardeş gibiydik. (K21).” “Annem çok disiplinliydi. Aramızda saygıdan örülmüş bir duvar vardı. Ben çocuklarıma daha esnek olmaya çalışıyorum. (K24).” “Babamla çok ilişkim yoktu. Sohbet ettiğimi hatırlamıyorum. Annemle sadece ev işleri için konuşurdum. Sorunlarımı anlattığımı hatırlamıyorum. (K26).” “Kopuk ve bağıllık olmayan bir ilişkim vardı. Zaten baba ve anne 10 yaşındayken ayrıldıkları için babayla tamamen görüşmeyen, anne ile de hala bile çatışan bir ilişkim var. (K30).” “Duygusal doyum yaşamadım diyebilirim. Belki de bundan dolayı eksik kaldıklarımı çocuklarıma vermeye çalışıyorum. (K31).”

BÖLÜM 5

5.1. SONUÇLAR

Bu bölümde araştırmanın konusu olan annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ve ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısına dair elde edilen nicel ve nitel verilerin bulguları alanyazınla birlikte tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1.1. Nicel Verilere İlişkin Sonuçlar

Bu çalışmada annelere uygulanan Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 ölçeği şema alanlarından alınan puanlar yüksekten düşüğe doğru yüksek standartlar, kopukluk ve reddedilme, zedelenmiş otonomi, başkaları yönelimlilik ve zedelenmiş sınırlar olarak sıralanmaktadır. Alan yazında bu sonucu destekleyen çalışmalar mevcuttur. Yıldırım (2013) tarafından yapılan ilgili çalışmada şema alanları puan ortalamaları yüksekten düşüğe doğru yüksek standartlar, kopukluk ve reddedilme, zedelenmiş otonomi, başkaları yönelimlilik ve zedelenmiş sınırlar olarak sıralanmaktadır. Bir başka ilgili çalışmada şema alanları puan ortalamaları yüksekten düşüğe doğru yüksek standartlar, kopukluk ve reddedilme, başkaları yönelimlilik, zedelenmiş otonomi ve zedelenmiş sınırlar olarak sıralanmaktadır (Çolakoğlu, 2012). Araştırma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde annelerin en yüksek şema alanları yüksek standartlar ile kopukluk ve reddedilme olduğu görülmektedir.

Yüksek standartlar şemasına sahip bireyler kendileriyle ilgili aşırı yüksek beklentileri karşılayabilmek için acımasız bir çaba içerisine girerler. Güzellik, düzen, statü, para ya da sağlık, başarı, mutluluk ve tatmin edici ilişkiler aracılığıyla fark edilebilmeyi aşırı derecede önemserler. Bu bireyler kendilerine uyguladıkları katı standartları başkalarından da bekledikleri için çoğu zaman yargılayıcıdırlar. Bu bireylerden çocukluklarında kendilerinden en iyisi olmaları beklenir ve yaptıkları hiçbir şeyin yeterince iyi olmadığını öğrendiler (Young & Klosko, 1993). Yüksek standartlarda mükemmeliyetçilik; katı kurallar, zaman ve verimlilik ile ilgili olmaktadır (Young vd., 2003; Arntz & Jacob, 2012).

Araştırmada ikinci sırada kopukluk ve reddedilme şema alanı puanının yüksek olduğu saptanmıştır. Kopukluk ve reddedilme şema alanına sahip bireyler başkaları ile tatmin edici ve güvenli bağlanma kuramamaktadırlar. Bu bireylerin gelişimsel öyküleri incelendiğinde genellikle soğuk, reddedici, ilgisiz, tutarsız veya dış dünyadan izole olmuş aile çevrelerinden geldikleri görülmüştür (Young vd., 2003). Araştırmanın örneklem grubundaki annelerin kendilerine dönük katı kuralları olan, mükemmelliyetçi, kendilerini ve diğerlerini aşırı eleştiren ve yetersiz olarak algılayan kişiler olabilecekleri varsayılmaktadır. Bu annelerin çocukluklarında aşırı beklenti içinde olan ve yaptıklarını yeterince iyi olmadığına dair dönütler alan bir aile ortamında büyütüldükleri söylenebilir. Kopukluk ve reddedilme şema alanına sahip bu annelerin çocukluklarında soğuk, ilgisiz, reddedici bir ebeveyn tutumuna maruz kalmış olabilecekleri söylenebilir.

Araştırmada annelerin ERKAÖ alt boyutları puanları yüksekten düşüğe doğru sırasıyla yeterlilik, rol doyumu, rol dengeleme ve yatırım olarak saptanmıştır. Alan yazında bu bulguyu destekler nitelikte çalışma mevcuttur. Yılmaz ve Ülker'in (2018) yapmış olduğu ilgili araştırmada kadınların ERKAÖ alt boyutlarında yeterlilikte en çok kendilerini iyi hissettiklerini, yatırım alt boyutunda ise kendilerini zayıf algıladıklarını saptamıştır. *Yeterlilik*, ebeveynlerin problemle karşılaştıklarında sergileyeceği davranışları, sabrı ve başa çıkabilmek için harcayacakları çabayı belirleyen önemli bir faktör olarak tanımlanmıştır (Jones & Prinz, 2005). *Doyum*, rollerin sorumlulukları yerine getirilirken yaşanan memnuniyeti, bireyin rollerini olumlu olarak değerlendirebilme düzeyidir (Gençtan, 2016). Ebeveyn doyumu, anne baba olmanın getirdiği hoşnutluluk ve çocuğa karşı olan sorumluluklara ilişkin hissedilen neşe olarak ifade edilir (Johnston & Mash, 1989). Ebeveynlik algısında *yatırım* boyutu; sosyal ve duygusal yatırımları içermektedir. Çocuğa ilişkin sorumluluklardır. Örneğin, çocuğun sağlığının korunması, ihtiyaçlarının karşılanması, çocukla fiziksel etkinlik içerisinde bulunma ve zevk alma, çocuğu kabul, duyguları açıkça ifade etme ve çocuğa uygun seçimlerde bulunma. Ebeveyn yatırımının kapsamına ebeveyn olarak bireyin sorumluluk hissetme derecesi ile bu sorumlulukları ne düzeyde gerçekleştirdiği ilişkisini de kapsamaktadır (Bradley vd., 1997). *Rol dengeleme*; bireyler yaşamları içerisinde aynı zamanda birden fazla rolü üstlenmek durumundadırlar. Bireyin yaşamında var olan evlat, eş, ebeveyn, çalışan, yönetici, komşu gibi rollerini uyum içerisinde tutabilmesi ve yürütebilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Kirchmeyer, rol dengelemeyi, bireyin yaşamda üstlendiği tüm rollerini gerçekleştirirken harcadığı

zaman, enerji ve bağıllık gibi kaynaklarını ilgili alanlarda orantılı kullanabilmesi ve yaşamının alanlarının tamamında bu durumdan tatmin olabilmesi olarak tanımlamaktadır (Cam, 2018). Araştırmanın annelerinin annelik rolü olarak kendilerini yeterli buldukları, annelik rolünden doyum aldıkları, rol dengeleme ve yatırım boyutlarında ise kendilerinden daha az memnun oldukları görülmektedir.

Araştırmanın ilk bulgusu *annelerin yaşı ile erken dönem uyumsuz şemalar arasında bir ilişki* olup olmadığına ilişkindir. Bulgulara göre annelerin yaşı ile zedelenmiş sınırlar şema alanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, annelerin yaşı ile YŞÖKF toplam puanı, kopukluk ve reddedilme şema alanı, zedelenmiş otonomi şema alanı, yüksek standartlar şema alanı ve başkaları yönelimlilik şema alanı arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Bu çalışmada annelerin yaşının artması ile birlikte zedelenmiş sınırlar şema alanı puanları azalmaktadır. Alan yazında bu bulguyu destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar mevcuttur. Aral (2020) tarafından yapılan ilgili çalışmada yaş ile şemalar arasında bir ilişki bulunmamak ile birlikte yaş ilerledikçe zedelenmiş sınırlar şema alanı puanlarının azaldığı bulunmuştur. Çakır (2020) tarafından yapılan ilgili çalışmada annelerin yaşı ile duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, başarısızlık, kendini feda, tehditler karşısında dayanıksızlık, cezalandırma ve onay arayıcılık şemaları arasında zayıf düzeyde ve negatif bir ilişki saptanmıştır. Benzer şekilde, Çolakoğlu (2012) tarafından yapılan çalışmada yaş ile zedelenmiş sınırlar şema alanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu şema alanındaki bireyler, yeterli içsel sınırlar veya öz disiplin geliştirememişlerdir. Bu bireyler anlık yaşanan hazzı erteleyememe, dürtülerini kontrol edememe yani öz disiplinden yoksundurlar. Ayrıca bu bireyler uzun vadeli hedefler oluşturamadıkları gibi işbirliği yapma, diğerlerine saygı gösterme ve verilen sözleri gerçekleştirmede zorluk yaşamaktadırlar. Bu bireylerin çocukluk dönemlerinde kurallara uymaya, diğerlerini dikkate almaya ve kendilerini kontrol etmeye yönlendirilmedikleri aşırı hoş görülü ve izin verici ailelerden geldikleri görülmektedir (Young vd., 2003). Toplumsal bir varlık olan insan diğerleri ile uyum içinde yaşayabilmek için gerçekçi sınırlar koymaya ihtiyaç duyar. Çocukluklarında bunu öğrenemeyenler zedelenmiş sınırlar şemasını geliştirirler. Bu da diğerleri ile ilişkileri zedeleyebilir. Yapılan çalışmada çocukluklarında aşırı izin verici veya duygusal yoksunluk ebeveyn tutumlarına maruz kalıp zedelenmiş sınırlar şema alanını

geliştiren bireylerin zamanla bu şemalarını diğerleri ile daha uyumlu hale getirebildikleri şeklinde söylenebilir.

Araştırmanın ikinci bulgusu annelerin *ilk kez anne olma yaşı* ile erken dönem uyumsuz şemalar arasında bir ilişki olup olmadığına ilişkindir. Bulgulara göre ilk kez anne olma yaşı ile YŞÖKF toplam puanları ve zedelenmiş otonomi şema alanı arasında negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. İlk kez anne olma yaşı düştükçe YŞÖKF toplam puanları ve zedelenmiş otonomi şema alanı puanları yükselmektedir. İlk kez anne olma yaşı ile kopukluk ve reddedilme şema alanı, zedelenmiş sınırlar şema alanı, yüksek standartlar şema alanı ve başkaları yönelimlilik şema alanı arasında ise bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Alan yazında bu konu ile ilgili yapılmış araştırma sonucuna ulaşılamamıştır. Bu çalışmada annelerin ilk kez anne olma yaşının şemaların tetiklenmesini etkilediği söylenebilir. İlk kez anne olma yaşı düştükçe zedelenmiş otonomi şema alanı puanı yükselmektedir. Bu şema alanına sahip bireyler kendileri adına herşeyi yapan ve aşırı koruyan aile ortamlarından geldikleri gibi tam tersi tutum ve davranışlara sahip aile ortamlarından da gelebilmektedirler. Çocukluk döneminde bu bireyler genellikle ebeveynleri tarafından aşırı korunmuş veya yeterli ilgi görmemişlerdir. Bu tutum ve davranışlar çocukta güven duygusunu azaltırken yetkin olduğu davranışların pekişmesini engellemektedir (Arntz & Jacob, 2012; Young & Klosko, 1993; Young vd., 2003). Ebeveyn olma yaşam dönemlerinde geçiş evrelerinden biridir. Bu süreç kimi ailelerde sancılı olabilmektedir. Annelerin ilk kez anne olma yaşları da bu kriz döneminde önem taşıdığı görülmektedir. İlk kez anne olma yaşı düştükçe annelerin kendi ebeveynlerine ihtiyaç duyma durumlarının arttığı şeklinde söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü bulgusu annelerin erken dönem uyumsuz şemaları *öğrenim durumuna göre* farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre annelerin YŞÖKF toplam puanları, zedelenmiş otonomi şema alanı, yüksek standartlar şema alanı ve kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları öğrenim durumlarına göre farklılaştığı saptanmıştır. Annelerin öğrenim durumları yükseldikçe YŞÖKF toplam puanları, zedelenmiş otonomi şema alanı, yüksek standartlar şema alanı, kopukluk ve reddedilme şema alanı puanları düşmektedir. Araştırmada ayrıca annelerin zedelenmiş sınırlar şema alanı ve başkaları yönelimlilik şema alanı puanlarının öğrenim durumlarına göre farklılaşmadığı da saptanmıştır. Alan yazında bu bulguları destekleyen ve

desteklemeyen çalışmalar mevcuttur. Yıldırım (2013) tarafından yapılan ilgili çalışmada annelerin öğrenim durumlarına göre kopukluk ve reddedilme şema alanı, zedelenmiş otonomi şema alanı ve yüksek standartlar şema alanlarının anlamlı farklılık olduğunu saptamıştır. Bu araştırmaya göre annelerin öğrenim durumları yükseldikçe bu şema alanlarındaki puanları düşmektedir. Aynı çalışmada zedelenmiş sınırlar ve başkaları yönelimlilik şema alanları puanlarının annelerin öğrenim durumlarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Aral (2020) tarafından yapılan araştırmada eğitim durumu ile şema alanları arasında bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Bulgular alan yazın ile birlikte değerlendirildiğinde çocukluk yaşantıları ile kazanılan bazı şemaların öğrenim düzeyinin yükselmesi ile etkililiklerinin azaldığı şeklinde yorumlanabilir. Şema alanlarında yüksek standartlar, zedelenmiş otonomi, kopukluk ve reddedilme alanlarının öğrenim düzeyi ile birlikte farklılaşabilecek alanlar oldukları görülmektedir.

Araştırmanın dördüncü bulgusu annelerin erken dönem uyumsuz şemaları *çalışma durumuna göre* farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre annelerin YŞÖKF toplam puanı, kopukluk ve reddedilme şema alanı, zedelenmiş otonomi şema alanı, yüksek standartlar şema alanı, zedelenmiş sınırlar şema alanı ve başkaları yönelimlilik şema alanı puanları çalışma durumuna göre farklılaşmamakla birlikte çalışan annelerin zedelenmiş sınırlar dışında tüm şema alanlarında puan ortalamalarının çalışmayan annelerden düşük olduğu şeklinde saptanmıştır. Bu durum araştırmanın üçüncü bulgusunda elde edilen sonuçlar ışığında yorumlanabilir. Yani çalışan annelerin öğrenim düzeylerinin yüksek olduğu varsayıldığında bu sonucun ortaya çıkması olasıdır. Ancak bu farklılık istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde değildir. Zedelenmiş sınırlar şema alanı puanlarında çalışan annelerin puan ortalamalarının çalışmayan annelerden yüksek olması ise ekonomik bağımsızlık faktörü ile açıklanabilir. Ekonomik olarak bağımsız olan annelerin diğerleri ile ilişkilerinde haklılık şemasını sürdürürken, bu bağımsızlığa sahip olmayan annelerin diğerleri ile ilişkilerinde haklılık şemasını törpüledikleri şeklinde yorumlanabilir. Aral'ın (2020) yapmış olduğu ilgili araştırmada da benzer ve farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada annelerde çalışma durumları ile şema alanları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını yanı sıra çalışan annelerin şema puanlarının çalışmayan annelerden yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmanın benzer yönü zedelenmiş sınırlar şema alanı puanlarında çalışan annelerin puanlarının yüksek olmasıdır. Çalışmanın farklı yönü ise diğer şema alanı puanlarında çalışan annelerin puanlarının daha yüksek olmasıdır.

Araştırmanın beşinci bulgusu annelerin erken dönem uyumsuz şemaları *çocuk sayısına göre* farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre annelerin YŞÖKF toplam puanı, kopukluk ve reddedilme şema alanı, zedelenmiş otonomi şema alanı, yüksek standartlar şema alanı, zedelenmiş sınırlar şema alanı ve başkaları yönelimlilik şema alanı puanları çocuk sayısına göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Benzer bir şekilde Aral (2020) tarafından yapılan çalışmada da annelerin çocuk sayısı ile şema alanları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur.

Araştırmanın altıncı bulgusu annelerin *yaşı ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığına* ilişkindir. Bulgulara göre annelerin yaşı ile ERKAÖ rol doyumunu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme alt boyutları arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Alan yazında bu bulguyu destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar mevcuttur. Altınoğlu Karahan'ın (2019) yapmış olduğu ilgili araştırmada rol doyumunu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme alt boyutlarının yaşa göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Benzer şekilde Öztürk ve Giren'in (2015) yapmış olduğu ilgili araştırmada annelerin ebeveynlikten sağlanan doyum ve yeterlilik puanlarının yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Başka bir çalışmada çocukların yaş artışı ile birlikte annelerin yeterlilik algılarının zaman içinde arttığı bulunmuştur. Araştırmada bu farklılaşma annelerin deneyimlerinin artmasıyla açıklanmaktadır (Weaver vd., 2008). Aral (2020) tarafından yapılan ilgili araştırmada ise annelerin yaşı ile rol dengeleme puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada 18-28 yaş grubundaki annelerin rol dengeleme alt boyutu puanlarının diğer yaş gruplarından yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçları alan yazın ile birlikte değerlendirildiğinde ebeveyn rolleri ile yaş arasında bir ilişkinin olmaması ebeveynliğin deneyim ile şekillendiği bundan dolayı da yaşın ebeveyn rol algısına tek başına etki eden bir faktör olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

Araştırmanın yedinci bulgusu annelerin *ilk kez anne olma yaşı ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığına* ilişkindir. Bulgulara göre annelerin ilk kez anne olma yaşı ile ERKAÖ rol doyumunu ve yeterlilik alt boyutları arasında negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Annelerin ilk kez anne olma yaşı düştükçe rol doyumunu ve yeterlilik alt boyutu puanları yükselmektedir. Annelerin ilk kez anne olma yaşı ile ERKAÖ yatırım ve rol dengeleme alt boyutları arasında ise bir ilişki olmadığı

saptanmıştır. Alan yazında bu bulguyu desteklemeyen araştırmalar mevcuttur. Annelerin ebeveynliğe yönelik tutumlarının araştırıldığı çalışmada annelerin ilk kez anne olma yaşlarına göre ebeveynliğe yönelik yeterlilik ve doyum puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Araştırmacı bu sonucu örneklem grubunun ilk kez anne olma yaşının en az 21 olmasıyla ilişkili olabileceği ile açıklamaktadır (Seçer vd., 2008). lker (2016) tarafından yapılan çalışmada kadınların yeterlilik, rol doyumunu, yatırım ve rol dengeleme alt boyutları puanları evlilik yaşlarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Bu çalışmaya katılan kadınların evlilik yaşları 18 yaş altı, 19-24 yaş ve 25 yaş üstü olarak üç grupta ele alınmıştır. Çalışmada evlilik yaşı arttika yeterlilik, rol doyumunu, yatırım ve rol dengeleme alt boyutlarından alınan puanlar yükselmektedir. Çalışmada evlilik yaşı ile anne olma yaşının birbirine yakın olduğu varsayılmaktadır. Bu araştırmada ise annelerin ilk kez anne olma yaşları ağırlıklı olarak 20-30 yaş (%85.2) arasındadır. Bu bulgu ile birlikte değerlendirildiğinde ilk kez anne olma yaşının yükselmesi annelerin rol doyumlarının ve yeterlilik algılarının düşmesine sebep olduğu şeklinde söylenebilir. Bu da annelik rolünden beklentiler ile açıklanabilir. Zamanla kadınların annelik rolüne ilişkin beklentilerinin artmasının bu role ilişkin rol doyumunu ve yeterlilik algılarını olumsuz etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın sekizinci bulgusu annelerin ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı *ğrenim durumuna göre* farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre annelerin rol dengeleme puanları *ğrenim durumlarına göre* farklılaştığı saptanmıştır. Annelerin *ğrenim durumları* yükseldikçe rol dengeleme puanları düşmektedir. Ayrıca annelerin rol doyumunu, yeterlilik ve yatırım alt boyutu puanlarının *ğrenim durumuna göre* farklılaşmadığı saptanmıştır. Alan yazında bu bulguyu destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar mevcuttur. lker'in (2016) yapmış olduğu ilgili araştırmada annelerin rol doyumunu, yeterlilik ve yatırım alt boyutu puanlarının *ğrenim düzeylerine göre* farklılaştığı bulunmuştur. Bu çalışmada *ğrenim düzeyleri* yükseldikçe rol doyumunu, yeterlilik ve yatırım alt boyutları puanları da yükselmektedir. Sonuç olarak niversite mezunu olan anneler diğerlerine göre ve lise mezunu olan annelerde ilkokul ve ortaokul mezunu olan annelere göre yüksek yeterliliğe sahiptir. Aynı çalışmada annelerin rol dengeleme alt boyutu puanlarının *ğrenim düzeylerine göre* farklılaşmadığı bulunmuştur. Öztürk ve Giren (2015) tarafından yapılan çalışmada *ğrenim durumunun* annelerin yeterlilik ve doyum algılarında bir farklılık

oluşturmadığı bulunmuştur. Seigny ve Loutzenhiser'in (2009) yapmış olduğu ilgili araştırmada annelerin öğrenim durumları ile ebeveynlik özyeterlilik algıları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Annelerde ebeveynliğe yönelik tutumların araştırıldığı bir başka araştırmada annelerin ebeveyn yeterlilik ve doyumlarının öğrenim düzeylerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Seçer vd., 2008). Bir başka araştırmada ise öğrenim durumu ile yatırım alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışmada lisans mezunu olanların yatırım ortalamaları sırasıyla lise, lisansüstü ve ilköğretim mezun olanların ortalamalarından yüksek bulunmuştur (Aral, 2020). Coleman ve Karraker (2000) tarafından yapılan araştırmada ise ebeveynlik yeterlilik algısı yüksek olan annelerin eğitim düzeylerinde yüksek olduğu bulunmuştur. Annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe rol dengeleme puanlarının düşmesi annelerin çalışma durumları ile açıklanabilir. Nitekim araştırmaya katılan ilköğretim ve lise mezunu annelerin rol dengeleme puanları birbirine yakınken üniversite mezunu annelerin puanı diğer iki gruptan belirgin bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. TÜİK (2021) verilerine göre kadınların eğitim düzeyleri ile iş gücüne katılım oranları doğru orantılıdır. Annelerin rol dengeleme puanlarının düşüşü üniversite mezunu annelerin bir işte çalışıyor olma olasılığı ile açıklanabilir. Bu da çalışan annelerin sahip oldukları roller arasında denge sağlamak zorlandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın dokuzuncu bulgusu annelerin ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı *çalışma durumuna göre* farklılaşp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre annelerin rol doyumunu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme alt boyutu puanları çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır. Ancak çalışan annelerin ERKAÖ alt boyutu puanları çalışmayan annelerin puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Alan yazında bu bulguyu destekleyen çalışmalar mevcuttur. Annelerin ebeveynliğe yönelik tutumlarının araştırıldığı bir çalışmada annelerin bir işte çalışıp çalışmamasının ebeveyn yeterliliği ve doyumunda bir farklılaştırma oluşturmadığı bulunmuştur (Aral, 2021; Seçer vd., 2008).

Şener ve Karacan (1999) tarafından yapılan araştırmada ise annelerin ebeveynlik doyumlarının çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Seçer ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan araştırmada ise anneliğe yönelik annelik doyumununun annenin çalışıp çalışmama durumundan etkilenmediği sonucu bulunmuştur. Araştırma sonuçları istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olmadığını

söylese de çalışan annelerin ebeveyn rolü algıları çalışmayan annelerden daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu da çalışan rolü ile annelerin bir role daha sahip olmalarının ebeveyn rollerine ilişkin algılarını düşürdüğü şeklinde söylenebilir.

Araştırmanın onuncu bulgusu annelerin ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı *çocuk sayısına göre* farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre annelerin rol doyumu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme alt boyutu puanlarının çocuk sayısına göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Bununla beraber rol doyumu alt boyutu puanlarının yüksekten düşüğe doğru sırasıyla iki çocuklu, üç çocuklu, dört ve üzeri çocuklu ve bir çocuklu anneler olarak saptanmıştır. Yeterlilik alt boyutu puanlarının yüksekten düşüğe doğru sırasıyla bir çocuklu, iki çocuklu, üç çocuklu ve dört ve üzeri çocuklu anneler olarak saptanmıştır. Yatırım ve rol dengeleme alt boyutlarında ise en yüksek puana iki çocuklu annelerin, en düşük puana dört ve üzeri çocuğa sahip annelerin olduğu saptanmıştır. Alan yazında bu bulguyu destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar mevcuttur. Altınoğlu Karahan (2019) tarafından yapılan çalışmada çocuk sayısının ebeveynlerde rol dengelemesi ve rol doyumu alt boyutlarında anlamlı bir fark oluşturmadığı, yatırım ve yeterlilik alt boyutlarında ise anlamlı bir fark oluşturduğunu saptamıştır. Çalışmada yeterlilik ve yatırım alt boyutlarında bir çocuklu annelerin bu boyutlarla ilgili kendilik algısının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ülker (2016) tarafından yapılan çalışmada çocuk sayısı arttıkça rol doyumu ve yatırım alt boyutu puanları düşmektedir. Yeterlilik ve rol dengeleme puanlarının ise çocuk sayısına göre farklılaşmadığı şeklinde bulunmuştur. Çalışmada yatırım, çocuğun yaş ve durumuna göre davranılmasını, beraber geçirilen ve harcanan zaman olarak ifade edilmektedir. Buna göre annenin sahip olduğu çocuk sayısı ile bir çocuğa ayrılan zaman arasında ters orantı vardır ve bu durumun annenin yatırım kalitesini düşürdüğü söylenebilir. Annelerin ebeveynlik tutumlarının araştırıldığı bir başka çalışmada ise annelerin çocuk sayısına göre ebeveynlik doyum ve yeterlilik puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamışken, yeterlilik puanlarının çocuk sayısı arttıkça düştüğü bulunmuştur (Seçer vd., 2008). Aral (2020) tarafından yapılan çalışmada ise çocuk sayısı ile ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı arasında bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Çocuk sayısı arttıkça annelerin rollerini yerine getirirken harcayacakları zaman ve enerji miktarını etkiler. Çocuk sayısı arttığında annenin diğer rollerine ve kendine ayıracağı zaman azalabilir. Bu da annelerin rol doyumlarını, yeterlilik

duygularını, çocuklarına yapacakları yatırımı ve rolleri arasındaki dengeyi olumsuz etkileyebilir.

Araştırmanın on birinci bulgusu annelerin *YŞÖKF toplam puanı ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığına* ilişkindir. Bulgulara göre annelerin *YŞÖKF toplam puanı ile ERKAÖ rol doyumu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme alt boyutları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu* saptanmıştır. Buna göre *YŞÖKF toplam puanları yükseldikçe ERKAÖ alt boyutları puanları da yükselmektedir*. Alan yazını taramasında konu ile ilgili bir çalışma olmadığı görülmüştür. Şemalar erken çocukluk deneyimleri ile edinilir. Bireyin çocukluk deneyimleri ile edindiği şemalar bugün sahip oldukları rollerini etkiler. Erken dönemde olumsuz tutumlara maruz kalan çocuklar uyumsuz şema geliştirir. Bu uyumsuz şemalar yetişkinlikte özellikle kriz anlarında bireyin yaşamını zorlaştırabilir. Ebeveynliğe geçiş gibi önemli bir yaşam döneminde uyumsuz şemaların tetiklenmesi olasıdır. Araştırmanın örneklem grubundaki annelerin *YŞÖKF toplam puan ortalaması 190 (Young Şema Ölçeği'nden alınabilecek ortalama puan ise 180'dir)* olarak saptanmıştır. Annelerin uyumsuz şema puanlarının ortalama düzeyde olduğu görülmektedir. Uyumsuz şemanın orta düzeyde varlığı annelerin ebeveyn rollerini pozitif olarak etkilediği şeklinde söylenebilir. Tıpkı kaygı düzeyinde olduğu gibi aşırı kaygının varlığı ve kaygının yokluğu bireyi olumsuz etkilerken, orta düzey bir kaygının bireyi olumlu olarak etkilediği bilinir. Benzer bir şekilde uyumsuz şemaların varlığının da orta düzeyde olmasının bireyi tetikte tuttuğu, bireyin şemaya teslim olmaktan çok şema ile olumlu başetmeye çalıştığı şeklinde söylenebilir. Petzold'a göre bazı çocuklar olumsuz yaşantılardan ve zorlanmalardan güçlenerek çıkma yeteneğine sahiptirler (Barnowski Geiser & Geiser Heinrichs, 2017).

Araştırmanın on ikinci bulgusu *annelerin şema alanları ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığına* ilişkindir. Bulgulara göre *kopukluk ve reddedilme şema alanı ile rol doyumu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme alt boyutları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu* saptanmıştır. Alan yazında tek bir çalışma olduğu görülmektedir. Aral (2020) tarafından yapılan çalışmada annelerin kopukluk ve reddedilme şema alanı ile yeterlilik alt boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğu, diğer alt boyutlarla bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Bu çalışma 121 kişilik bir örneklem grubu ile çalışılmıştır. Şema puanlarının ve ERKAÖ alt boyutlarından alınan puanların araştırmamızdaki puanlardan oldukça düşük oldukları görülmektedir.

Kopukluk ve reddedilme şema alanına sahip bireylerin ilgisiz ve soğuk ebeveyn tutumuna maruz kaldıkları bilinmektedir. Bu gruptaki anneler maruz kaldıkları ebeveyn tutumundan dolayı geliştirdikleri kopukluk ve reddedilme şemasınının ebeveyn rollerini olumsuz etkilememesi için çabalıyor oldukları şeklinde söylenebilir.

Araştırmanın on üçüncü bulgusu *annelerin şema alanları ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığına* ilişkindir. Bulgulara göre *zedelenmiş otonomi şema alanı* ile rol doyumu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme alt boyutları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Alan yazında tek bir çalışma olduğu görülmektedir. Aral (2020) tarafından yapılan çalışmada annelerin zedelenmiş otonomi şema alanı ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Zedelenmiş otonomi şema alanına sahip bireyler çocukluklarında ya aşırı korunmuş ya da ebeveynlerinden yeterli ilgiyi görememişlerdir. Bu şemaya sahip anneler ebeveyn rollerini gerçekleştirirken bu şema ile olumlu başaçıktıkları görülmektedir.

Araştırmanın on dördüncü bulgusu *annelerin şema alanları ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığına* ilişkindir. Bulgulara göre *yüksek standartlar şema alanı* ile rol doyumu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme alt boyutları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Alan yazında tek bir çalışma olduğu görülmektedir. Aral (2020) tarafından yapılan çalışmada annelerin yüksek standartlar şema alanı ile yeterlilik alt boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğu, diğer alt boyutlarla bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Ailede yeterince sevgi ve övgü görmeyen çocuklar çoğu zaman durumun neyden kaynaklandığını anlamak için yüksek standartlar geliştirirler. Yeteri kadar iyi olabilselerse o ihtiyaç duydukları sevgiye erişebileceklerine inanırlar ve mükemmeliyetçiliğe doğru giderler (Cori, 2010). Yüksek standartlar şema alanına sahip bireyler mükemmeliyetçi yönleri ile bilinirler. Bu mükemmeliyetçi yön annenin ebeveyn rollerini gerçekleştirirken bunu olumlu etkilediği şeklinde söylenebilir.

Araştırmanın on beşinci bulgusu *annelerin şema alanları ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığına* ilişkindir. Bulgulara göre *zedelenmiş sınırlar şema alanı* ile rol doyumu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme alt boyutları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Alan yazında tek bir çalışma

olduğu görülmektedir. Aral (2020) tarafından yapılan çalışmada annelerin zedelenmiş sınırlar şema alanı ile yeterlilik alt boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğu, diğer alt boyutlarla bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Zedelenmiş sınırlar şema alanına sahip bireyler çocukluklarında ya aşırı izin verici tutum ya da ilgisiz tutuma maruz kalmışlardır. Bu şema alanına sahip anneler ebeveyn rolünü gerçekleştirirken bununla olumlu başedebildikleri şeklinde söylenebilir.

Araştırmanın on altıncı bulgusu *annelerin şema alanları ile ERKAÖ alt boyutları arasında bir ilişkinin olup olmadığına* ilişkindir. Bulgulara göre *başkaları yönelimlilik şema alanı* ile rol doyumunu, yeterlilik, yatırım ve rol dengeleme alt boyutları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Aral (2020) tarafından yapılan çalışmada annelerin başkaları yönelimlilik şema alanı ile yeterlilik ve rol doyumunu alt boyutları arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğu, diğer alt boyutlarla bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Başkaları yönelimlilik şema alanına sahip bireyler çocukluklarında koşullu kabule maruz kalmışlardır. Bu şemaya sahip anneler ebeveyn rollerini sürdürürken şemaları ile olumlu başedebildikleri şeklinde söylenebilir.

5.1.2. Nitel Verilere İlişkin Sonuçlar

Araştırmada elde edilen birinci nitel bulgu, katılımcıların *annelik kavramını nasıl tanımladıklarına* ilişkindir. Katılımcıların anneliği; duygu (olumlu duygular, olumsuz duygular), düşünce (öğretici olma, vazgeçilmez olma) ve davranış boyutlarında ele aldıkları görülmüştür. Duygu boyutunda katılımcıların anneliğe atfettikleri duyguların iç güdüselmiş gibi, sanki her kadının doğurmakla birlikte bu duygulara aniden sahip oluyorlarmış gibi ele aldıkları görülmektedir. Araştırmada katılımcılar düşünce boyutunda anneliği tanımlarken anneliğe kutsallık atfettikler; anneliği öğretici yönü olan kutsal bir meslek, anneyi de hayatın devamını sağlayıcı mucizevi bir varlık olarak ele almışlardır. Davranış boyutunda ise katılımcıların anneliği daha gerçekçi boyutlarda ele aldıkları görülmektedir. Alan yazında da annelik kavramının duygu, düşünce ve davranış boyutunda ele alındığı görülmektedir. Zeytinoğlu (2012) tarafından yapılan çalışmada kadınlardan anneliği tanımlamaları istenmiş. En çok edep vermek, yetmek, fedakârlık, yanında olmak ve sorumluluk kavramlarını kullandıklarını ifade etmiştir. Yine başka bir çalışmada bu dünyada erişilecek en güzel duygunun annelik olduğu, tamamıyla ödüllendirici olduğu ve

zorluklarının da olduğu belirtilmektedir (Kulakaç vd., 2006, aktaran Güler, 2008). Kadınların anneliğe ilişkin görüşlerinin incelendiği bir çalışmada kadınlar anneliğe yoğun ve karşılıksız sevgi ve şefkat, fedakarlık kavramlarını atfetmişlerdir (Uçakcı Asahioğlu vd., 2020). Gezer Tuğrul (2019) tarafından yapılan çalışmada katılımcılar anneliği bambaşka bir duygu olarak, fedakarlık gerektiren kutsal bir meslek olarak tanımlamışlardır.

Miller'e (2005) göre annelik, hamilelikle başlayan ve doğumla beraber bebeğin bütün gereksinimlerini karşılamakla devam eden bir rol olarak tanımlanmaktadır. Sever (2015) ise anneliği bireysel ve toplumsal yönleri olan bir kavram olarak ele almaktadır. Toplumsal yönü ile annelik, modern annelik ve geleneksel annelik olmak üzere iki şekilde ortaya konulmaktadır. Her iki annelik kavramı da toplumsal normlar ile oluşmuş ideal anneyi tanımlamaktadır. Toplumlara göre modern anne, çocuklarına uzmanların sunduğu bilgilere göre bir bakım veren, onların bilişsel gelişimlerini destekleyen, onları çağın fikirleriyle yetiştiren olarak ifade edilmektedir. Modern anneden bu süreçte kariyerini, sosyal yaşamını devam ettirebilmesi ve aynı zamanda kişisel bakımını da ihmal etmemesi beklenmektedir. Buna karşılık geleneksel anneden beklentilerde ise çocuklar yetiştirilirken ailede var olan diğer kadınlardan ve evin büyük çocuklarından yardım alınmaktadır, annenin kariyerini ve sosyal hayatını devam ettirmesi beklenmezken; ayrıca bunları devam ettirmesi yanlış bir davranış olarak görülmektedir. Bu annelik kavramlarının her ikisi de toplum tarafından oluşturulmuş ve aşırılıklar içermektedir. Gerçekte bir anne hem modern hem de geleneksel annelik kavramlarının etkilerini taşıyabilir (Miller, 2005; Sever, 2015).

Mitsel anneliğe göre anne sevme, koruma ve merhamet etme becerisine doğuştan sahip olmaktadır. Pek çok toplumda doğum yapmanın kadını doğrudan anaç yaptığına inanılmaktadır (Forward, 2013). Araştırmada katılımcıların annelik kavramına ilişkin ifadelerinin hem mitsel anneliği hem de ideal anneliği kapsadığı görülmektedir. Katılımcılar, anneliğe dair duyguların iç güdüsel olarak ortaya çıktığını ve ideal bir annenin yapması gerekenleri tanımlamışlardır. Oysa ki annelik ve ebeveynliğe dair pek çok beceri aşamalı olarak edinilmektedir (Miller, 2005).

Araştırmanın ikinci nitel bulgusu, katılımcıların *kendi annelik süreçlerini nasıl değerlendirdiklerine* ilişkindir. Katılımcıların annelik süreçlerini beş kategoride ele

aldıkları görülmektedir: Kendi annelik rolüne ilişkin algılar (yeterli, yetersiz), yatırım (çocuğun ihtiyaçlarını karşılama davranışı açısından, çocuğun sağlıklı büyümesi ve gelişmesi açısından), yeterlilik (çocuk ile yaşanan sorunlarda sergilenen davranış açısından, çocuk ile yaşanan sorunları çözme yöntemleri açısından), rol doyumu (olumlu duygular, olumsuz duygular) ve rol dengeleme (annelik rolü ve ihmal edilmiş roller).

Araştırmada katılımcıların *kendi annelik süreçlerine ilişkin algıları yeterli ve yetersiz kavramlarının* altında toplanmıştır. Annelik ile ilgili deneyimlerini yeterli olarak gören katılımcıların kendilerini “annelik görevlerini” yerine getiren ve sürekli çabalayan kişiler olarak görmektedirler. Annelik deneyimlerini yetersiz olarak gören katılımcıların ise kendilerini suçluluk duyguları olan, yorgun, mutsuz, kendinden vazgeçen anneler olarak ele aldıkları görülmektedir. Bakırcı'nın (2014) çalışmasında Türkiye’de çalışan erkeklerin çocuk bakımı ve ev işlerine günlük ortalama 43 dakika ayırdıklarını, çalışan kadınların ise günlük ortalama 4 saat 3 dakika olduğu bilgisini paylaşmaktadır. TÜİK (2021) verilerinde ev işlerinin genellikle kadınlar tarafından üstlenildiği görülmektedir. Bu veriye göre kadınların %94,4 çocuk bakımı, %85,6 çamaşır ve bulaşık yıkama, %85,4 yemek yapma ve evin günlük olarak toparlanması ve temizlenmesi işlerini üstlendikleri görülmektedir. Erkeklerin ise %74,1 aylık faturaların ödenmesi, %65,2 küçük bakım, onarım, tamir işlerini üstlendikleri görülmektedir. Ebeveynlik yükünü fazlaca omuzlayan kadınların zamanla depresyon, yetersizlik, değersizlik ve tükenmişlik duyguları yaşayabilecekleri bilinmektedir. Nitekim bu araştırmada da kendi ebeveynlik süreçlerini yetersiz olarak algılayan annelerin yetersizlik, suçluluk, mutsuzluk duyguları ile kendilerini tanımladıkları görülmektedir.

Araştırmada *yatırım kategorisinde* katılımcıların çocuklarının çoğunlukla maddi ihtiyaçlarını karşıladıkları, sosyal-duygusal ihtiyaçlarında ise yetersiz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların çocuklarının fizyolojik ihtiyaçlarını karşılarlarken uzman görüşlerine uygun davrandıkları, ideal anne olma çabasının fizyolojik ihtiyaçlar ile sınırlı kaldığı, sosyal duygusal ihtiyaçlara ise yeterli enerjilerinin kalmadığı görülmektedir. Bu da annelerde yetersizlik hissi, yorgunluk ve tükenmişliğe yol açabilmektedir.

Annelerin *yeterlilik kategorisinde* çocuklarıyla yaşadıkları sorunlar ile başa

çıkma davranışları onların günün sonunda tükenen taraf olduğunu göstermektedir. Nitekim anneler sorunlara en başta verdikleri tepkilerini öfkeli ve sinirli olma hali olduğunu, sorunu çözmek için çocuğa vurduklarını veya çocuğa duygusal olarak soğuk davrandıklarını ifade etmişlerdir. Tükenen anne ile gün sonu resminde olanlar: Pişman olunan davranışlar, yorgun ve tükenmiş anneler, kırgın çocuklar ve olmayan babalar.

“Bir akşam, bir adam işten eve döner. Çocukları hala pijamalarıyla bahçede çamurların içinde oynamaktadırlar. Evi çevreleyen çimenlerin üzeri boş dondurulmuş yiyecek kartonları ve meyve suyu kutularıyla doludur. Adam evin içine girer ama içerisi daha da beter haldedir. Kirlili bulaşıklar mutfağın dört bir yanına saçılmış, köpeğin maması yerlere dökülmüş, bir cam kırılmış ve parçaları her yere dağılmıştır.

Salona oyuncaklar ve giysiler saçılmış, bir lamba yere devrilmiş, halının üzerinde koca bir leke belirmiştir. Adam karısının başına korkunç bir şey gelmiş olmasından korkarak hemen üst kata koşar ve karısını pijamalarıyla yatakta oturmuş sakın sakın kitap okurken bulur. Kadın gülümseyerek ona doğru bakar ve sorar:

-Günün nasıl geçti?

-Burada neler oldu bugün?

-(Kadın gülümser...) Biliyor musun? Her akşam eve döndüğünde bana bütün gün ne yaptığımı soruyorsun. Ben de evle ve çocuklarla ilgilendiğimi söyleyince ‘hepsi bu mu yani?’ diyorsun. Ben de bugün hiçbir şey yapmayayım dedim.” (Filliozat, 2008).

Filliozat (2008) *Kusursuz Ebeveyn Yoktur* isimli kitabında bütün annelerin son derece stresli bir gündelik yaşam sürdürmekte olduklarını söylemektedir. TÜİK (2021) verilerinde de kadınların ev içi işlerde en çok sorumluluğu alan kişi olduğu görülmektedir. Filliozat annelerin sadece bir ruhtan ibaret olmadıklarını, aynı zamanda bir bedene sahip olduklarını ve bu bedenin gereksinimleri olduğunu, bu ihtiyaçlar karşılanmadığında annelerin tahammül seviyesinin de düştüğünü ifade etmektedir. Bu süreç anne tükenmişliğine doğru gidebilmektedir.

Anne tükenmişliğinin ilk aşamasında anne sürekli ayak uydurma zorunluluğuna bağlı olarak gelişen bir duygusal ve fiziksel bitkinliğin içine düşmektedir. Eğer anne, üzerindeki stres yükünü azaltmazsa çok geçmeden depersonalizasyon (yabancılaşma) ve mesafe koymaya geçme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilir. Desteksiz anne işlerinde giderek verimsizleşebilir, kendi yeterliliklerinden kuşkuya düşebilir. Yavaş yavaş tükenmişliğin son basamağına kayılır. Azarlamalar, dayaklar, cezalar, anne çocuklarına yapmayı istemediği her türlü şeyi yapmaya başlar, bu bir kısır döngü halini almaktadır. Olmayı düşlediği anneden çok farklı bir anneye dönüştüğünü görmektedir (Filliozat, 2008).

Aile içinde her an yeni bir şeyler olmaktadır. Çocukların ihtiyaçları yaş ile birlikte farklılaşmaktadır. Yaşamın kimi dönemleri (doğum, iki yaş, ergenlik gibi) geçmişin canlanmalarına elverişlidir. Çocuk hangi yaşta olursa olsun başka ebeveynler ile konuşmak, benzer yaşantıları olabileceğini görmek, bu konuda tek olmadığını hissettirir ve problemleri durumlar ile başarmayı kolaylaştırır. Bazen kişi uyguladığı yöntemden farklı yöntemler olabileceğini görür. Ebeveynlerin sosyal yaşamlarına başka ebeveynleri katmaları bu açıdan önemli olmaktadır.

Rol doyumu kategorisinde annelerin çocuklarıyla geçirdikleri zamanlarda mutlu olduklarını ve eğlendiklerini, yine de bu kategoride annelerin ifadelerinin daha az olduğu, zamanlarının çoğunun çocuk bakımıyla ve ev işleriyle geçtiğini ifade ettikleri görülmektedir.

Rol dengeleme kategorisinde ise annelerin rollerini dengeleyemedikleri, zamanlarının çoğunu annelik rolü için harcadıkları, bunu yaparken de çoğunlukla ev işleri ve fizyolojik ihtiyaçların karşılanması için uğraştıkları görülmektedir. Badinter (2011) geçmişe göre günümüzde anneliğin tam zamanlı bir çalışma olduğunu vurgular. Günümüz annelerinden, geçmişte altı çocuğa verilen bakımın iki çocuğa sunmaları beklenir (aktaran Sever, 2015).

Araştırmada katılımcıların annelik rolü açısından kendilerini çoğunlukla yetersiz algıladıkları, yetersiz algılayan annelerin yorgun ve mutsuz oldukları, çocuklarıyla sorun çözme becerilerinin zayıfladığı ve dolayısıyla rol doyumlarının da olumsuz etkilendiği görülmektedir. Bu annelerin en çok zamanı annelik rolünde geçirdikleri halde yetersizlik hissetmeleri ise annelik tükenmişliği ile açıklanabilir.

Araştırmanın üçüncü nitel bulgusu, *katılımcıların kendi çocukluk dönemi ebeveyn algılarına* ilişkindir. Katılımcıların çocukluk dönemlerine ilişkin algıları iki kategoride ele alınmıştır: Ebeveyn rolü algısı ve ebeveyn ile ilişkiler. Araştırmada katılımcıların çocukluklarında çoğunlukla ilgisiz, katı ve kuralcı tutuma maruz kaldıklarını, bazı yönleri ile ebeveynlerinden farklılaşmaya çalıştıklarını ancak zaman zaman tıpkı ebeveynleri gibi davrandıklarını ifade etmektedirler. Alan yazında konu ile ilgili çalışmalar mevcuttur. İlgili bir araştırmada anneden ve babadan algılanan her iki

olumsuz ebeveynlik biçimlerinin depresyon ile ilişkili olduğu ve buna şema modlarının aracılık ettiği bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre anneden ve babadan algılanan olumsuz ebeveynlik biçimine ilişkin puanları yükseldikçe şema mod puanlarının da yükselmekte olduğu ve bu şekilde her iki grup yetişkinde de depresyon düzeyi yükseldiği bulunmuştur (Yolalan vd., 2023). İstikbal (2020) anne çocuk ilişkilerinin nesiller arası aktarımını araştırdığı çalışmasında, annenin kendi annesiyle deneyimlediği ilişkilerin, kendi çocuklarıyla olan ilişkilerini büyük ölçüde etkilediğini belirtmiştir. Forward (2013) kadınların yetişkinlik yaşamlarında annelerine benzer ilişki örüntülerini sürdürdüklerini söyler. Bu çalışmada da katılımcıların bir kısmı çocukluk döneminde maruz kaldıkları ebeveyn tutumunu kendi çocukları ile sürdürdüklerini, bir kısmı ise tersi bir tutum seçtiklerini ifade etmişlerdir.

“Ebeveynimizin bize uyguladığı cezalarda haklı olduklarımızı ve bize duydukları sevgiden ötürü böyle davrandıklarını düşündüğümüzde, çocuklarımız aynı yaramazlıkları yaptıklarında onlara aynı karşılıkları veririz.”
Isabelle Filliozat

5.1.3. Nicel ve Nitel Verilerin Birlikte Değerlendirilmesi

Young erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunu etkileyen olumsuz ebeveyn biçimleri olduğunu belirtmektedir. Bu ebeveyn biçimlerini anlamak için de algılanan olumsuz ebeveyn ölçeğini geliştirmiştir (Young, 1994, aktaran Soygüt vd., 2008). Young’a göre erken dönem ebeveyn çocuk ilişkilerinde algılanan olumsuz ebeveyn tutumları şu şekildedir:

Sömürücü/İstismar Edici Ebeveyn Tutumu: Çocuğun güvenlik ihtiyaçlarını tehdit edici düzeydeki ebeveyn tutumudur. Bu ebeveyn tutumu, güvensizlik ve terk edilme şemalarının oluşmasına neden olur. Bu şemalar kopukluk ve reddedilme şema alanında yer almaktadır.

Aşırı Koruyucu/Evhamlı Ebeveyn Tutumu: Çocuğun özerkliğinin ve bağımsızlığının geliştirilmediği, desteklenmediği ve bireyleşmesine engel olduğu ebeveynlik tutumudur. Bu tutum bireyde bağımlılık, dayanıksızlık, gelişmemiş benlik şemalarına yol açar. Bu şemalar zedelenmiş otonomi şema alanında yer almaktadır.

Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveyn Tutumu: Çocuğu duygusal destekten yoksun bırakma, duygusal destek vermeyi öğretmeme ve sosyal ilişki kurma ihtiyacının tehdit edildiğı ebeveynlik tutumudur. Bu tutum bireyde yol açacağı şemalar haklılık, duygusal yoksunluk, kendini feda ve gelişmemiş benliktir. Bu şemalar başkaları yönelimlilik şema alanı, zedelenmiş otonomi şema alanı, kopukluk ve reddedilme şema alanı, zedelenmiş sınırlar şema alanlarında yer almaktadır.

Küçümseyici/Kusur Bulucu Ebeveyn Tutumu: Çocuğun kendini ifade etme becerileri, özgüven ve girişkenlik yönlerinden desteklenmediğı ebeveynlik tutumudur. Bu ebeveynlik tutumuyla yetişen çocuklarda gelişen şemalar, başarısızlık, boyun eğicilik ve kusurluluktur. Bu şemalar kopukluk ve reddedilme şema alanı, başkaları yönelimlilik şema alanı ve zedelenmiş otonomi şema alanlarında yer almaktadır.

Kuralcı/Kalıplayıcı Ebeveyn Tutumu: Çocuğun kendiliğindenlik ihtiyacının giderilmediğı ebeveynlik tutumudur. Bu ebeveynlik tutumu duygularını bastırma, yüksek standartlar, gelişmemiş benlik ve cezalandırıcılık şemalarının oluşmasına neden olur. Bu şemalar yüksek standartlar şema alanında yer almaktadır.

Aşırı İzin Verici/Sınırsız Ebeveyn Tutumu: Çocuğa herhangi bir sınırın çizilmediğı ve öğretilmediğı ebeveynlik tutumudur. Yetersiz özdenetim şeması bu ebeveynlik tutumuyla yetişen çocuklarda gelişir. Bu şemalar zedelenmiş sınırlar şema alanında yer almaktadır.

Kötümser/Endişeli Ebeveyn Tutumu: Çocukta karamsarlık şemasının gelişmesine neden olan tetikte olmanın öğretilmediğı ebeveynlik tutumudur. Bu şema yüksek standartlar şema alanında yer almaktadır.

Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran Ebeveyn Tutumu: Çocuğa karşı merhamet, neşe, şefkat gibi olumlu duyguların sergilenmediğı ayrıca dürtü ve ihtiyaçların bastırıldığı ebeveynlik tutumudur. Duyguları bastırma şemasının gelişmesine neden olur. Bu şema kopukluk ve reddedilme şema alanında yer almaktadır.

Cezalandırıcı Ebeveyn Tutumu: Çocuklara karşı hoşgörüsüz, öfkeli ve

tahammülsüz davranılan ebeveynlik tutumudur. Cezalandırıcılık şemasının gelişmesine neden olur. Bu şema başkaları yönelimlilik şema alanında yer almaktadır.

Koşullu/Başarı Odaklı Ebeveyn Tutumu: Çocuğun kendine yönelimli olma ihtiyacının gerçekleşmediği ebeveynlik tutumudur. Onay arayıcılık şemasının gelişmesine neden olur. Bu şema yüksek standartlar şema alanında yer almaktadır.

Araştırmanın nitel boyutunda katılımcıların çocukluk dönemlerine ilişkin ebeveyn tutumlarını çoğunlukla ilgisiz, katı ve kuralcı, ihmalkar, şefkatli, fedakar ve verici olarak ele aldıkları görülmektedir. Katılımcı ifadelerine Young'ın tanımladığı olumsuz ebeveyn tutumları çerçevesinde bakıldığında katılımcıların algıladıkları ebeveyn tutumlarının çoğunlukla duygusal bakımdan yoksun ebeveyn tutumu (yüksek standartlar şema alanı), kuralcı ebeveyn tutumu (yüksek standartlar şema alanı) ve değişime kapalı/duygularını bastıran ebeveyn tutumlarına (kopukluk ve reddedilme şema alanı, zedelenmiş otonomi şema alanı, zedelenmiş sınırlar şema alanı ve başkaları yönelimlilik şema alanı) maruz kaldıkları söylenebilir.

Araştırmanın nicel verilerinde örneklem grubunun erken dönem uyumsuz şema puanlarının en yüksek; yüksek standartlar şema alanı ve kopukluk ve reddedilme şema alanı olarak görülmektedir. Bunları sırasıyla zedelenmiş otonomi şema alanı, başkaları yönelimlilik şema alanı ve zedelenmiş sınırlar şema alanları takip etmektedir. Yüksek standartlar şema alanına sahip bireylerin kendini ifade etme ve yakın ilişkilerinde sağlıklarından feragat etme düzeyinde katı ve içselleştirmiş oldukları kurallara uymaya çalışırlar. Yüksek standartlar şemasına sahip bireylerin yaşamlarında mükemmeliyetçi oldukları görülmektedir. Bu mükemmeliyetçilik katı kurallar şeklinde kendini göstermektedir. Kopukluk ve reddedilme şema alanına sahip bireylerin gelişimsel öyküleri incelendiğinde genellikle soğuk, reddedici, ilgisiz, tutarsız, kötüye kullanan ya da dış dünyadan izole olmuş aile çevrelerinden geldikleri görülmektedir (Arntz & Jacob, 2012; Young vd., 2003).

Yüksek standartlar şema alanına sahip bireylerin mükemmeliyetçi oldukları ifade edilir. Mükemmel olmaya çalışmak da beraberinde yetersizlik algıları oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcıların kendi annelik rollerine ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında; ellerinden geleni yaptıkları halde kendilerini yetersiz

olarak ifade eden annelerin olduğu görülmektedir. Annelerin yeterlilik temasında çocukları ile sorun yaşadıkları zaman çoğunlukla yetersizlik algıladıkları görülmektedir. Nicel veriler ile birlikte değerlendirildiğinde bu annelerin yüksek standartlar şema alanına sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmanın katılımcı annelerinin çocuklarıyla olan ilişkilerinde bir sorun ile karşılaştıklarında genelde katı ve sert bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Young'un tanımladığı olumsuz ebeveyn tutumları çerçevesinde bakıldığında bu annelerin çoğunlukla kuralcı davrandıkları söylenebilir. Yüksek standartlara sahip annelerin özelliklerinden olan kuralcılık bu araştırmanın katılımcı grubunda da gözlenmektedir. Dolayısıyla annenin kendi ebeveyni ile olan ilişkileri ile gelişen uyumsuz şeması yine annenin çocukları ile olan ilişkisini etkilediği söylenebilir.

Araştırmada ebeveyn ilişkilerini ilgisiz, kuralcı, katı ve ihmalkar olarak ifade eden annelerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveyn tutumu olduğu söylenebilir. Bu ebeveyn tutumuna maruz kalan annelerin kopukluk ve reddedilme şema alanı, zedelenmiş otonomi şema alanı, zedelenmiş sınırlar şema alanı ve başkaları yönelimlilik şema alanına sahip olmaları olasıdır. Nitekim araştırmada annelerin ikinci yüksek puan aldıkları erken dönem uyumsuz şema alanı kopukluk ve reddedilme şema alanı olduğu görülmektedir. Duygusal yoksunluk üç başlıkta olabilir; ilgi, empati ve korunma yoksunluğu (Young vd., 2003). Araştırmanın katılımcı annelerinin yaşadıkları yoksunluğun ilgi alanında olduğu görülmektedir. Katılımcı annelerin bir kısmının çocukları ile olan ilişkilerine bakıldığında çoğunlukla fizyolojik ihtiyaçlarını karşıladıkları duygusal ihtiyaçların karşılanmasında yetersiz kaldıkları görülmektedir. Ebeveynleri ile ilişkilerinden duygusal desteği alamayan annelerin çocukları ile ilişkilerinde sosyal-duygusal alanda yetersiz kalmaktadırlar. Bunun da erken dönem uyumsuz şemaya sahip annelerin çocukları ile olan ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveyn tutumuna maruz kalan bireyler kendini feda şeması (başkaları yönelimlilik) geliştirirler. Bireyin kişisel memnuniyetsizliğine rağmen isteyerek diğer bireylerin ihtiyaçlarını giderme konusuna aşırı odaklanmasıdır. Bu davranışı muhtaç olduklarını düşündükleri diğerleri ile duygusal bir bağ kurabilmek, olumlu bir benlik algısı elde edebilmek ya da suçluluk

düşüncesinden kurtulabilmek için yapabilirler (Arntz & Jacob, 2012; Young vd., 2003). Araştırmanın katılımcı annelerinin rolleri arasındaki dengeye bakıldığında annelerin en çok zaman ve enerjiyi annelik rolüne ayırdıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bu da duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveyn tutumuna maruz kalan annelerin başkaları yönelimlilik şema alanını geliştirdikleri ve yaşamlarında rol dengesi yapamayışlarının sebebi olarak da başkaları yönelimlilik şema alanına sahip olmaları olabilir.

Araştırmada uyumsuz şemalar ile ebeveyn rollerine ilişkin algı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir. Örneklem grubundaki annelerin orta düzeyde uyumsuz şemaya ve orta düzeyde denebilecek olumlu ebeveyn rol algısına sahip oldukları görülmektedir. Bu yönüyle katılımcı ifadelerine bakıldığında orta düzeyde sahip olunan uyumsuz şemaların katılımcıların annelik rolünü gerçekleştirirken daha özenli davranmaya çalışmalarına etki ettiği söylenebilir. Öyle ki katılımcı anneler bir sorun ile karşılaştıklarında verdikleri olumsuz tepkilerden pişmanlık duyduklarını ve bunu telafi etmek için de çaba harcadıklarına dair ifadeleri bunu gösteriyor denebilir.

Katılımcı annelerin annelik kavramına ilişkin algılarının ideal anneyi tanımladığı görülmektedir. İdeal anne olmaya çalışan bu anneler aynı zamanda annelik rollerinde yetersizlik algıladıkları görülmektedir. Ne oluyor da bu anneler yetersizlik algılıyorlar? Bu annelerin yüksek standartlar şemasına sahip olmaları, çocukluklarında ilgisiz, katı ve kuralcı tutuma maruz kalmaları, annelik rolünü yeterince iyi olarak yerine getirmiş olmalarına rağmen yetersizlik hissetmelerine sebep olabilir. Nitekim annelerin ERKAÖ alt boyut puanlarının ortalama civarında olması yeterince iyi olduklarını göstermektedir.

Forward (2013) iyi bir annenin çocukları uğruna kendini feda etmesi veya kusursuz olması gerekmediğini ifade etmektedir. Annenin de kendi ihtiyaçları, duygusal yükleri ve yaraları vardır. Sürdürmek zorunda olduğu bir işi olabilir. Çocuğu ile beraber olamadığı zaman dilimleri olabilir. Kendini kaybedip çocuklarına daha sonrasında pişman olabileceği şeyler söyleyebilir. Fakat annenin çoğunlukla davranışları çocuğunun özdeğerine katkı sunuyorsa, çocuğun kendine güvenini, saygısını ve güvende hissetme duygusunu besliyorsa ister idare eder ya da harika bir anne olsun, o anne iyi bir iş çıkarıyor demektir. Winnicott'un dediği gibi "yeteri kadar iyi" olmak yeterlidir (Winnicott, 1986).

Şema Terapi Kuramı'nda çocukluktaki acılar gün ışığına çıkarılıp iyileştirilmedikçe, kişi öğrenilmiş davranışı tekrar etmeyi seçerek çocukluğundaki duyguların ortaya çıkmasından kendisini koruduğu ifade edilir. Söz konusu davranış ebeveyn tarafından doğru ve haklı olarak kişide kodlanmışsa, kişinin aynı davranışı devam ettirme olasılığı da yükselir. Ebeveyn ile tam tersi bir davranış seçmek de mümkündür. Ancak böyle bir durumda da çocuğun gereksinimleri gözden kaçabilir. Sırf ebeveyn den farklı davranmak adına çocuk açısından zarar verici bir davranışta da bulunulabilir. Böyle bir durum yaşanıyorsa kişinin yaralanmış olduğunun farkına varıp onunla çalışılması gerekir. Çoğu zaman geçmiş yaraların iyileşmiş olduğuna inanılır ve onu incelemeye cesaret edilmez. Oysa ki davranışlardaki aşırılık ve davranışın sistematikliği kişinin yaralarının henüz iyileşmediğini gösterir (Young, 1999). Şema yaklaşımı kendimizle sonsuza kadar yüzleşmeyi içerir. Şemalar ile çalışmak zor ama imkansız değildir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçlarına göre oluşturulan öneriler aşağıda sunulmuştur.

Alan çalışanlarına öneriler:

Araştırmada ilk kez anne olma yaşı yükseldikçe annelerin rol doyumu ve yeterlilik algılarının düştüğü bulgusundan yola çıkılarak, anne adaylarına ebeveynlik rollerine ilişkin psikoeğitim programları düzenlenebilir.

Çocuk sayısına göre annelerin ebeveyn rollerine ilişkin algılarının farklılaştığı bulgusundan yola çıkarak annelerin yeterince sosyal destek almaları konusunda ailenin diğer fertlerinin bilinçlendirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması sağlanabilir.

Annelerin orta düzey uyumsuz şemalarının ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısını olumlu etkilediği bulgusuyla annelere şemalar konusunda farkındalık eğitimleri düzenlenebilir.

Toplumda varolan ideal anne kavramının gerçekçi boyutta ele alınabilmesi için farkındalık çalışmaları eğitimler ve medya aracılığıyla yapılabilir.

Anne adaylarının kendi ebeveyn tutumlarını fark etmeleri ve bunun çocuklarıyla olan ilişkilerine etkileri konusunda ve olumlu başatme yöntemleri ile ilgili eğitilmeleri önerilir.

İlgili kurum ve kuruluşlara öneriler:

Annelerin öğrenim durumları yükseldikçe erken dönem uyumsuz şema puanlarının düştüğü bulgusundan yola çıkarak, kız çocuklarının yüksek öğrenime katılımları konusunda ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından iyileştirici çalışmalar yapılabilir.

Çalışan annelerin uyumsuz şema puanları çalışmayan annelerden daha düşük olduğu bulgusundan yola çıkarak annelerin çalışma hayatına katılması konusunda farkındalık oluşturulabilir.

Araştırmada çalışan annelerin ebeveyn rollerine ilişkin algılarının çalışmayan annelerden daha düşük olduğu bulgusundan yola çıkarak çalışan annelerin ebeveynlik rollerine ilişkin psikososyal destek hizmetleri sunulabilir. Bu hizmetler belediyeler, milli eğitim müdürlükleri, aile ve sosyal hizmetler il müdürlükleri aracılığıyla yapılabilir.

Anne tükenmişliğinin önüne geçmek için annenin eş desteğinin artırılması önemlidir. Bunun için ebeveyn eğitimleri düzenlenebilir. Bu eğitimlerin evlilik öncesi, ebeveynlik öncesi ve sonrasında yapılması önerilir.

Araştırmacılara öneriler:

Araştırmada anneler ile çalışılmıştır. Babaların dahil edildiği benzer bir çalışma yapılabilir.

Araştırmada anneler ile çalışılmıştır. Anneler ve çocuklarının birlikte olduğu çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akıllıoğlu, K., Karadepe, M., ve Binokay U. S. (2014). Deneysel modellerde anne yoksunluğunun beyin ve davranış üzerine etkisi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 23(2), 257-271. <https://doi.org/10.17827/aktd.59499>
- Aktaş, Y. (1994). alışan anne ve çocuğu. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 36(1), 7-11.
- Aktu, Y. (2016). Levinson'un Kuramında İlk Yetişkinlik Döneminin Yaşam Yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 8(2), 162-177. doi:10.18863/pgy.12690
- Alfastos, L. (2009). *The early maladaptive schemas and their correlations with the psychiatric symptoms and the personality accentuations for palestinian students*. [Doktora Tezi, Hamburg niversitesi]. https://ediss.sub.uni-hamburg.de/bitstream/ediss/3072/1/ohne_appendix_printed.pdf
- Altınoğlu Karahan, N. E. (2019). *Ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı ile erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 638123) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın niversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Aral, S. M. (2020). *0-6 yaşları arasında çocuğu olan annelerin erken dönem uyumsuz şemalarının ve bağlanma stillerinin ebeveynlik rolüne ilişkin kendilik algısı üzerine etkisi*. (Yayın No. 660336) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar niversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Arntz, A. & Jacob, G. (2016). *Uygulamada şema terapi: şema mod yaklaşımına giriş rehberi*. (G. Soygüt, ev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Arntz, A. & Van Genderen, H. (2013). *Sınır kişilik bozukluğu için şema terapi*. (H. A. Karaosmanoğlu ve N. Azizlerli. Editörler.). Psikonet Yayınevi.

- Avcılar İlhan, B. (2018). *Erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilerarası şemaların nesiller arası incelenmesi- şema odaklı bir inceleme*. (Yayın No. 522998) [Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Aydın, A. B. (2020). *Yetişkin bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar ile bağlanma stilleri ve ayrılık kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 642923) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Aydın, B. (2013). *Eğitim psikolojisi gelişim öğrenme öğretim*. (10. Baskı). (Edit. Yeşilyaprak, B.) Pegem Akademi.
- Baki, A., ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TVRNM056UTRPQT09>
- Barbowski Geiser, W. & Geiser Heinrichs, M. (2017). *Zor anneler: Yetişkin kızlar ve oğullar için rehber kitap*. (E. Özbek, Çev.). İletişim Yayınları.
- Başer Baykal, N. F. (2020). *Erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunun incelenmesi: bir fenomenoloji çalışması*. (Yayın No. 638123) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Beck, A. T. (1967). *Depression: Causes and treatment*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Beck, A. T. (1963). Thinking and depression: I. Idiosyncratic content and cognitive distortions. *Archives of General Psychiatry*, 9(4), 324-333. doi:10.1001/archpsyc.1963.01720160014002
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664-678. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>

- Bradley, R. h., Mansell-Whiteside, L., Brisby, J. A., & Caldwell, B. M. (1997). Parents' socioemotional investment in children. *Journal of Marriage and Family*, 77-90. <https://doi.org/10.2307/353663>
- Butler, A. C., Brown, G. K., Beck, A. T. & Grisham, J. N. (2002). Assessment of dysfunctional beliefs in borderline personality disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 40(10), 1231-1240. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(02\)00031-1](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(02)00031-1)
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (20. Baskı). Pegem Akademi Yayınları.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. (3. Baskı). Pegem Akademi.
- Caner, M. (2009). *Evli bireylerde kendi ebeveynlerini algılama biçimleri, erken dönem uyumsuz şemalar ve eşe yönelik değerlendirmeler arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme*. (Yayın No. 258345) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Creswell, J. W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş* (M. Sözbilir, Çev.). Pegem Akademi. (2015)
- Creswell, J., & Plano Clark, V. L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi*. (Y. Dede ve S. B. Demir, Çev. Edit.). Anı Yayıncılık. (2011)
- Coleman, P. K. & Karraker, K. H. (2000). Parenting self-efficacy among mothers of school-age children. *Conceptualization, Measurement, and Correlate*, 49 (1): 13–24. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2000.00013.x>
- Cooke, B. (1991). Thinking and knowledge of underlying expertise parenting: comparison between expert and novice mother. *Family Relations*, 40(1), 3-13. <https://doi.org/10.2307/585652>

- Cori, J. L. (2010). *Annenin duygusal yokluğu*. (18. Baskı). (B. S. Haktanır, Çev.). Koridor Yayıncılık.
- Çakır, Z. (2007). *Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri Ve Şema Sürdürücü Başa Çıkma Davranışları Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme*. (Yayın No. 228976) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Çam, D. İ. (2018). *Nitelikli kadın çalışanların hayat dengesi algısında rol öneminin ve iş-iş dışı faaliyetlerine ayrılan zamanın rolü*. (Yayın No. 524396) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Çolakoğlu, E. T. (2012). *Genç yetişkinler ile kendilik algısı, erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler*. (Yayın No. 326179) [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Dale, R., Power, K., Kane, S., Stewart, A. M., & Murray, L. (2010). The role of parental bonding and early maladaptive schemas in the risk of suicidal behavior repetition. *Archives of Suicide Research*, 14, 311-328. doi: 10.1080/13811118.2010.524066
- Demir, Ö. (2017). *Yetişkin bireylerde kendilik algısı ve bağlanma stillerinin aleksitimi üzerindeki etkisi*. (Yayın No. 468444) [Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Ersanlı, K. (2012). *Benliğin gelişimi ve görevleri*. DH Basın Yayın.
- Farrel, J. M. & ark. (2015). *Şema terapi: klinisyenin rehberi*. (S. G. Alkan ve E. Alkan, Çev.). Psikonet Yayınları.

- Freud, A. (2016). *Çocuklukta normallik ve patoloji*. (A. N. Babaoğlu, Çev.). Metis Yayınları.
- Foels, R. & Tomcho, T. J. (2007). Gender, interdependent self-construals, and collective self-esteem: women and men are mostly the same. *Self and Identity*, 4(3), 213-225. <https://doi.org/10.1080/13576500444000281>
- Forward, S. (2013). *Sevgisiz anneler*. (M. Yurdakuler, Çev.). İletişim Yayınları.
- Gençtan, E. (2016). *İnsan olmak*. Metis Yayınları.
- Gerrig J. Richard & Zimbardo Philip G. (2015). *Psikoloji ve yaşam-psikolojiye giriş*. (A. A. Özdoğru, Ed.). Nobel. 19.Basım.
- Gezer Tuğrul, Y. (2019). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınların Annelik Deneyimleri Üzerine Bir Saha Çalışması. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*. 1(3), 71-90. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jscs/issue/49688/637035>
- Güler, K. (2020). *Kadınlarda toplumsal cinsiyet rolleri ile erken dönem uyumsuz şemalar, şema başa çıkma biçimleri ve beden imgesi baş etme stratejilerinin ilişkisi*. (Yayın No. 628437) [Doktora tezi, Doğuş Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Güler, M. ve Yetim, Ü. (2008). Ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı ölçeği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 34-43. <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/ebeveyn-rolune-iliskin-kendilik-algisi-olcegi-toad.pdf>
- Gürsoy, M. (2020). *Klinik olan ve klinik olmayan yetişkin örneklerinde, ebeveynlik biçimi alanları ve kaygı ilişkisinde, erken dönem uyumsuz şema alanlarının aracılık rolleri*. (Yayın No. 627471) [Doktora tezi, İstanbul Arel Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Houseknecht, S. (1988). *Voluntary childlessness*. (M. Sussman & S. Steinmetz, Eds.). Handbook of marriage and the family (pp. 369-396). Plenum Press.

- İstikbal, E. N. (2020). *Anne çocuk ilişkilerinin nesiller arası aktarımının annelerin anlatıları üzerinden niteliksel yöntemle araştırılması*. (Yayın No. 640918) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Maltepe Üniversitesi].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Jacob, G. Van Genderen, H. & Seebauer, L. (2014). *Mod terapisi. Diğer yollardan gitmek, yaşam örüntülerini anlamak ve değiştirmek*. (M. Şaşıoğlu Çev. Ed.). Psikonet Yayınları.
- Johnston, C., & Mash, E. J. (1989). A measure of parent satisfaction and efficacy. *Journal of clinical child psychology*, s. 167-175.
https://doi.org/10.1207/s15374424jccp1802_8
- Jones, L. J., & Prinz, R. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25(3), 341-363.
<https://doi.org/10.1016/j.cpr.2004.12.004>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2016). *Benlik, aile ve insan gelişimi kültürel psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayınları
- Kandır, A. ve Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198102>
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Yayınları.
- Kılıçarslan, S. (2016). *Ergenlerde görülen saldırgan davranışlarda ebeveyn ve ergenlere uygulanan psikoeğitim programının etkisinin incelenmesi*. (Yayın No. 459939) [Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

- Körük, S. (2020). *Evlilikte çift uyumunun erken dönem uyumsuz şemalar ve aile işlevleri bağlamında incelenmesi: Bir yapısal model çalışması*. (Yayın No. 638220) [Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Levinson, D. J. (1986). A conception of adult development. *Am Psychol*, 41:3-13. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.41.1.3>
- Macik, D. (2021). Temperament, parenting styles and the intensity of early maladaptive schemas: assessment of correlations in a non-clinical adult group. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 49, 218-232. doi:10.1017/S1352465820000831
- Macik, D., Chodkiewicz, j., & Bielicka, D. (2016). Trans-generational transfer of early maladaptive schemas – a preliminary study performed on a non-clinical group. *Current Issues In Personality Psychology*, 4(3), 132-145. doi: 10.5114/cipp.2016.60411
- MacPhee, D., Fritz, J., & Miller Heyl, J. (1996). Ethnic variations in personal social networks and parenting. *Child Development*, 67(6), 3278-3295. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1996.tb01914.x>
- Mairet, K., Boag, S., & Warburton, W. (2014). How important is temperament? The relationship between coping styles, early maladaptive schemas and social anxiety. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 14(2), 171-190. <https://www.redalyc.org/pdf/560/56031293003.pdf>
- Markus, H., & Wurf, E. (1987). The dynamic self concept: a social psychological perspective. *Annual Review of Psychology*, 299-337. <https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev.ps.38.020187.001503>
- Maynard, M. J. & Harding, S. (2010). Perceived parenting and psychological well-being in UK ethnic minority adolescents. *Child: Care, Health and Development*, 36(5), 630-638. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2010.01115.x>

- McCarthy, M. & Lumley, M. N. (2012). Sources of emotional maltreatment and the differential development of unconditional and conditional schemas. *Cognitive Behaviour Therapy*, 41(4), 288-297. <http://dx.doi.org/10.1080/16506073.2012.676669>
- Miller, L., Steiner, D., Reid, S. , Trowell, J., & Holditch, L. (2004). *Çocuğunuzu tanıyın: 0-6 yaş*. (F. Doruker, Çev.). Altın Kitapları.
- Miller, T. (2005). *Anelik duygusu: Mitler ve deneyimler*. (G. Tunçer, Çev.). İletişim Yayınları
- Mouton, P. Y. & Tuma, J. M. (1988). Stres, locus of control and role satisfaction, in clinic and control mothers. *Journal of Clinical Child Psychology*, 17(3), 217-224. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp1703_4
- Odacı, H. ve Berber Çelik Ç. (2017). Kendilik algısı ve saldırganlık arasındaki ilişki: Yalnızlığın aracı rolü. *Journal of Mood Disorders*, 7(4), 219-225. doi: 10.5455/jmood.20171101063228
- Öngider, N. (2013a). Anne baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4), 420-440. <https://doi.org/10.5455/cap.20130527>
- Öztürk, M. ve Giren, S. (2015). Annelerin Ebeveynlik Algıları ile Çocuklarının Problem Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2). doi: 10.17556/jef.23074
- Paktuna Keskin, S. (2014). *Anne İş'te Çalışan Anne ve Çocuğu*. Boyut Yayıncılık.
- Rafaelli, E., Bernstein, D.P., & Young, J.E. (2011) *Şema terapi ayırıcı özellikler. Bilişsel ve davranışçı terapiler serisi*. (M. Şaşıoğlu, Çev.). Psikonet Yayınları.
- Roediger, E. (2015). *Şema terapi nedir: Şema terapinin temellerine, modellerine ve uygulanmasına giriş*. (S. Ataman, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.

- Roediger, E., Behary, W. T., & Zarbock, G. (2016). *Demek ki oluyormuş: Şema terapi ile eşler arası anlaşmazlıkları anlamak ve çözmek*. (N. Azizlerli, Çev.). Psikonet Yayınları.
- Rothbart, M. K. (2007). Temperament, development, and personality. *Current Directions in Psychological Science* 16(4), 207-212.
- Seçer, Z., Çeliköz, N. ve Yaşa, S. (2008). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2(19), 413-428. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1723969>
- Sever, M. (2015). Kadınlık, annelik, gönüllü çocuksuzluk: Elisabeth Badinter'den Kadınlık mı Annelik mi?, Tina Miller'dan Annelik Duygusu: Mitler ve Deneyimler ve Corinne Maier'den No Kid üzerinden bir karşılaştırmalı okuma çalışması. *Fe Dergi*. 7(2), 72-86. DOI: 10.1501/Fe0001_00000000144
- Sevigny, P. R. & Loutzenhiser L. (2009). Predictors of parenting self-efficacy in mothers and fathers of toddlers. *Child: Care, Health and Development*, 36 (2), 179–189. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2009.00980.x>
- Shavelson, J. R., Hubner, J. J., & Stanton, G. C. (1976). Self-Concept: validation of construct interpretations. *Review of Educational Research*. 46(3), 407-441. <https://doi.org/10.3102/00346543046003407>
- Shorey, R. C., Anderson, S. E., & Stuart, G. L. (2012). Gender differences in early maladaptive schemas in a treatment-seeking sample of alcohol-dependent adults. *Substance Use & Misuse*, 47(1), 108-116. doi: 10.3109/10826084.2011.629706
- Simard, V., Moss, E., & Pascuzzo, K. (2011). Early maladaptive schemas and child and adult attachment: A 15-year longitudinal study. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*. 84, 349-366. doi:10.1111/j.2044-8341.2010.02009.x

- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A. ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84.
- Soygüt, G., Çakır, Z. ve Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik Biçimlerinin Değerlendirilmesi: Young Ebeveynlik Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*. 11(22), 17-30.
- Spranger, S. C., Waller, G., & Bryant Waugh, R. (2001). Schema avoidance in bulimic and non-eating disordered women. *International Journal of Eating Disorders*, 29(3), 302-306. doi: 10.1002/eat.1022
- Sundag, J., Zens, C., Ascone, L., Thome, S., & Lincoln, T. M. (2018). Are schemas passed on? A study on the association between early maladaptive schemas in parents and their offspring and the putative translating mechanisms. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 46, 738-753. doi:10.1017/S1352465818000073
- Şener, Ş., & Karacan, E. (1999). *Anne-bebek-çocuk etkileşiminde olumlu ve olumsuz özellikler. Ben Hasta Değilim Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü*. (Ed: Aysel Ekşi). Nobel Tıp Kitabevleri
- Tmabulut, A. (2019). *Kurum bakımı hizmeti veren bakıcı annelerin ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısı, psikolojik dayanıklılık ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 588917) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Taylor, C. D. J., Bee, P. & Haddock, G. (2017). Does schema therapy change schemas and symptoms? A systematic review across mental health disorders. *Psychology and psychotherapy: theory, research and practice*. *The British Psychological Society*, 90, 456-479. doi.org/10.1111/papt.12112
- Taylor, D. L., & Tashakkori, A. (1997). Toward an understanding of teachers' desire for participation in decision making. *Journal of School Leadership*. 7(1), 1–20. <https://doi.org/10.1177/105268469700700604>

- Teddle, C. & Tashakkori, A. (2015). *Karma yöntem araştırmalarının temelleri*. (Y. Dede ve S. B. Demir, Çev.). Anı Yayıncılık.
- TDK. (tarih yok). Kendilik. *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Aralık 12, 2021, <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK. (tarih yok). Ebeveyn. *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Aralık 9, 2021, <https://sozluk.gov.tr/>
- TÜİK. (tarih yok). Evlenme ve boşanma istatistikleri. *Türkiye İstatistik Kurumu*. Aralık 10, 2021, file:///C:/Users/PFE/Downloads/Evlenme_ve_Bo%C5%9Fanma_%C4%B0statistikleri_25.02.2021%20(1).pdf
- Filliozat, I. (2008). *Kusursuz Ebeveyn Yoktur*. (H. C. Utku, Çev.). Pegasus Yayınları.
- Uçakcı Asalıoğlu, C., Ercan, F., Erdem, E. ve Tüfekci Akcan, A. (2020). Kadınların anneliğe ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 19(75), 1546-1561. DOI:10.17755/esosder.441265
- Ülker, M. (2016). *Kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anıları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı arasındaki ilişki*. (Yayın No. 430695) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Viktor, G., & Schwalbe, M. L. (1986). Parental behavior and adolescent self esteem. *Journal of Marriage and Family*, 48(1), 37-46. <https://doi.org/10.2307/352226>
- Yolalan, H., Köse Karaca, B. ve Karaosmanoglu, H. A. (2023). Klinik Olan ve Klinik Olmayan Yetişkin Örneklemelerinde Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ile Depresyon Arasındaki İlişkide Şema Modlarının Aracı Rolü. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*. 10 (1) , 25-56 . DOI: 10.31682/ayna.962357

- Yılmaz, H. ve Ülker, M. (2018). Kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anıları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (1), 47- 57. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/578144>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, T. (2013). *3-6 yaşında olup anaokuluna giden çocukların annelerinde algıladıkları ebeveynlik biçimleri ile çocuk yetiştirme tutumları ve erken dönem uyumsuz şemaların ilişkileri*. (Yayın No. 344731) [Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Yiğit, İ. (2018). *Şema Aktarımı: Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Gelişimi Açısından Anne, Baba ve Çocuğun Birlikte Değerlendirilmesi*. (Yayın No. 490789) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Young, J. E. (1990). *Practitioner's resource series. Cognitive therapy for personality disorders: a schema-focused approach*. Professional Resource Exchange.
- Young, J. E., (1999). *Cognitive therapy for personality disorders: a schema-focused approach*. Professional Resource Pres.
- Young, J. E., & Brown, G. (1994). *Young schema questionnaire*. In J. E. Young (Eds.), *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach* (2nd ed.). Professional Resource Press.
- Young, J. E. ve Klosko, J. S. (2011). *Hayatı Yeniden Keşfedin*. (S. Kohen ve D. Güler, Çev.). Psikonet Yayınları.
- Young, J. E., & Klosko, J. S. (1994). *Reinventing your life*. Plume.
- Young, J. E., Kolosko, J. S., & Weishaar, M. E., (2009). *Şema terapi*. (T. V. Soylu, Çev.). Litera Yayıncılık.

- Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. The Guildford Press.
- Young, J. E., & Lindeman, M. D., (1992). An integrative schema-focused model for personality disorders. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 6(1), 11–23. <https://www.proquest.com/openview/446596d5cd791132238460c8715d5907/1?pq-origsite=gscholar&cbl=28723>
- Zonnevillle, M., & Hildebrand, M. (2019). Like parent, like child? Exploring the association between early maladaptive schemas of adolescents involved with child protective services and their parents. *Child & Family Social Work*, 24, 190-200. doi: 10.1111/cfs.12602
- Weaver, C. M., Shaw, D. S., Dishion, T. J. & Wilson, M. N. (2008). Parenting self-efficacy and problem behavior in children at high risk for early conduct problems: the mediating role of maternal depression. *Infant Behavior & Development*. 31 (4), 594–605. doi:10.1016/j.infbeh.
- Winnicott, D. W. (1986). *Home Is Where We Start From*. Reading, Mass.: Addison-Wesley Publishing Company Inc.

EKLER

EK 1. Araştırma Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 01/11/2021-E.103643

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE ETİK KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma Etik Kurulu		
Oturum Tarihi : 28.10.2021	Oturum Sayısı : 20	Karar Sayısı : 2021/20-8
Etik Açısından Uygun		
Çalışma Adı	Annelerin Erken Dönem Uyumsuz Şemaları ile Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısının İncelenmesi	
Araştırmacılar	Prof.Dr. Mustafa KUTLU (Danışman) Doktora Öğrencisi SÜMEYYE ERDEMİR (Yürütücü)	
Başkan Kurul Üyesi Prof.Dr. Hüseyin Suphi ERDEM Başkan Yardımcısı Kurul Üyesi Prof.Dr. Mustafa ARSLAN Kurul Üyesi Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR Kurul Üyesi Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK Kurul Üyesi Prof.Dr. Nesrin SİS Kurul Üyesi Prof.Dr. Mehmet ÜSTÜNER Kurul Üyesi Prof.Dr. Lutfiye ÖZDEMİR Sekreter Hatice CİHAN Sekreter Pınar ÖZBAY		

E-İmzalıdır.
Etik Kurul Başkanı
Hüseyin Suphi ERDEM

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak doğrulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=3837&eD=BSELAEFS2K&eS=103643> adresinden yapılabilir.

EK 2. Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği (ERKA)

Aşağıdaki ifadeler sizin kendinizi nasıl bir ebeveyn olarak gördüğünüz, ebeveynlik hakkındaki görüşleriniz ve ebeveynliği nasıl gerçekleştirdiğiniz ile ilgilidir. Bu ifadelerin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Sizi en iyi ifade edeni işaretleyiniz.							
Maddeler		Bana göre gerçekten	Bana göre kısmen doğru	(Her bir madde için 1, 2, 4, 5 seçeneklerinden sadece birini işaretleyiniz.)	Bana göre kısmen doğru	Bana göre gerçekten	
1	Bazı ebeveynler nasıl iyi ebeveyn olunacağı konusunda çok fazla okur.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler ise ebeveynlik ile ilgili okumaya pek zaman harcamaz.
2	Bazı ebeveynlerin çocuk yetiştirmenin doğru ve yanlış şekilleri konusunda net fikirleri vardır.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynlerin ise kendi çocuklarını yetiştirme yolları hakkında şüpheleri vardır.
3	Bazı ebeveynler çocukları olduğundan beri arkadaşlarını yeterince göremediğini düşünür.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler ise eski arkadaşlarını önceki kadar sık görüyor ya da yeni arkadaşlar edinmiştir.
4	Bazı ebeveynler sıklıkla keşke çocuk yapmasaydım der.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler ise çocuk sahibi olmaktan nadiren pişmanlık duyar.
5	Bazı ebeveynler, ebeveyn olma hakkında öğrenilebilecek her şeyi öğrenmek ister	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler ise ebeveyn olma hakkında ihtiyaçları olan her şeyi bildiğini düşünür.
6	Bazı ebeveynler, genellikle çocuklarının ne istediklerini veya neye ihtiyacı olduğunu anlayamaz.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler ise, çocuklarının ihtiyaçlarını ya da isteklerini anlamak konusunda kendilerini yetenekli hisseder.
7	Ebeveyn oldukları için, bazı yetişkinler tahmin ettiklerinden daha memnundur.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı yetişkinler için ise ebeveyn olmak onların bekledikleri kadar memnun edici değildir.

8	Bazı ebeveynler, nasıl ebeveynlik yapmak gerektiği konusunda fazla düşünmez, sadece yapar	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler ise nasıl iyi ebeveynlik yapılacağı konusunda ellerinden geldiği kadar fazla şey öğrenmeye çalışır.
9	Bazı ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılarken iyi bir iş yaptığını düşünür.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler ise, çocuklarının ihtiyaçlarını ne kadar iyi karşıladıkları konusunda şüphe duyar.
10	Bazı ebeveynler, çocuk sahibi olmanın hoşlarına giden şeyleri yapmaya daha az zaman ayırma anlamına geldiğini düşündüklerinden dolayı rahatsızlık duyar.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler ise, kendilerine ayıraca daha az zaman kalmasını umursamaz.
11	Bazı yetişkinler, geçmişe dönmek mümkün olsa tekrar çocuk sahibi olmak konusunda tereddüt eder.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı yetişkinler ise, seçenek sunulduğunda çocuk sahibi olmak için tereddüt etmez.
12	Bazı ebeveynler, en son çocuk yetiştirme öneri ve metotlarını izlemenin zorunluluk olduğunu düşünür.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler ise daha ziyade mevcut bilgileri ile çocukların günlük ihtiyaçlarını karşılar.
13	Bazı ebeveynler nasıl bir ebeveyn oldukları konusunda sıklıkla kaygılanır.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler ise, ebeveynlik yetenekleri konusunda kendilerinden Emindir.
14	Bazı ebeveynler için çocuklar çoğunlukla sıkıntı kaynağıdır.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler için ise kendi çocukları hayatlarındaki temel eğlence kaynağıdır.
15	Bazı anne ve babalar, yeterince etkili ebeveyn olmadıklarını düşünür.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı anne ve babalar ise kendilerini ebeveyn olarak oldukça yeterli bulur.

16	Bazı ebeveynler için çocuk sahibi olmak eskiden yapmaktan hoşlandıkları şeyleri yapamamak anlamına gelir.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler için ise çocuk sahibi olmak yaşam tarzlarını çok fazla değiştirmez.
17	Bazı anne ve babalar, kendilerinin ebeveyn olmaya uygun olduklarından emin değildir.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynlere ise, ebeveyn olmak kolay ve doğal gelir.
18	Bazı ebeveynler, çocuk sahibi olduktan sonra hayatlarının kısıtlanmış ve sınırlanmış olduğunu düşünür.	1	2	ÖTE YANDAN	4	5	Bazı ebeveynler ise, sadece çocukları olduğu için yapmaktan hoşlandıkları şeylerden vazgeçmez.

EK 3. Young Şema Ölçeği Kısa Form-3

Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olamadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin duygusal olarak ne hissettiğinize dayanarak cevap verin.

Bir kaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın.

1 den 6'ya kadar olan seçeneklerden **sadece birini işaretleyin. Boş bırakmayın.**

Derecelendirme:

- 1- Benim için tamamıyla yanlış
- 2- Benim için büyük ölçüde yanlış
- 3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla
- 4- Benim için orta derecede doğru
- 5- Benim için çoğunlukla doğru
- 6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1	Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.	1	2	3	4	5	6
2	Beni terkedeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.	1	2	3	4	5	6
3	İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum	1	2	3	4	5	6
4	Uyumsuzum.	1	2	3	4	5	6
5	Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.	1	2	3	4	5	6
6	İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum	1	2	3	4	5	6
7	Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.	1	2	3	4	5	6
8	Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.	1	2	3	4	5	6
9	Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşlılarım kadar, başaramadım.	1	2	3	4	5	6
10	Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.	1	2	3	4	5	6
11	Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.	1	2	3	4	5	6
12	Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseydiğimi göstermek gibi).	1	2	3	4	5	6
13	Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.	1	2	3	4	5	6
14	Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana "hayır" denilmesini çok zor kabullenirim.	1	2	3	4	5	6
15	Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.	1	2	3	4	5	6
16	Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.	1	2	3	4	5	6
17	Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.	1	2	3	4	5	6
18	Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.	1	2	3	4	5	6
19	Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.	1	2	3	4	5	6
20	Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.	1	2	3	4	5	6
21	İnsanlara karşı tedbiri elden bırakmam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.	1	2	3	4	5	6
22	Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.	1	2	3	4	5	6

23	Gerçekte beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.	1	2	3	4	5	6
24	İşleri halletmede son derece yetersizim.	1	2	3	4	5	6
25	Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.	1	2	3	4	5	6
26	Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
27	Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.	1	2	3	4	5	6
28	Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hissediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.....	1	2	3	4	5	6
29	Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.	1	2	3	4	5	6
30	Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.	1	2	3	4	5	6
31	En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.	1	2	3	4	5	6
32	Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.	1	2	3	4	5	6
33	Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.	1	2	3	4	5	6
34	Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.	1	2	3	4	5	6
35	İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.	1	2	3	4	5	6
36	Eğer yanlış yaparsam, bunun özürü yoktur.	1	2	3	4	5	6
37	Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.	1	2	3	4	5	6
38	Yakınlarımın beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım	1	2	3	4	5	6
39	Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.	1	2	3	4	5	6
40	Bir yere ait değilim, yalnızım.	1	2	3	4	5	6
41	Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.	1	2	3	4	5	6
42	İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.	1	2	3	4	5	6
43	Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6
44	Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6
45	Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız	1	2	3	4	5	6
46	İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.	1	2	3	4	5	6
47	Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.	1	2	3	4	5	6
48	İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.	1	2	3	4	5	6
49	Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.	1	2	3	4	5	6
50	İstedikimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.	1	2	3	4	5	6
51	Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimden fedakarlık etmekte zorlanırım	1	2	3	4	5	6
52	Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.	1	2	3	4	5	6
53	Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.	1	2	3	4	5	6
54	Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.	1	2	3	4	5	6
55	Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.	1	2	3	4	5	6
56	Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.	1	2	3	4	5	6
57	Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheliyimdir.	1	2	3	4	5	6
58	Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
59	Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.	1	2	3	4	5	6

60	İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.	1	2	3	4	5	6
61	Gündelik işler için benim kararlarıma güvenilemez.	1	2	3	4	5	6
62	Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6
63	Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığımı hissediyorum- Benim kendime ait bir hayatım yok.	1	2	3	4	5	6
64	Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.	1	2	3	4	5	6
65	Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.	1	2	3	4	5	6
66	Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.	1	2	3	4	5	6
67	Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.	1	2	3	4	5	6
68	Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
69	Benim yararına olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.	1	2	3	4	5	6
70	Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.	1	2	3	4	5	6
71	Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.	1	2	3	4	5	6
72	Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.	1	2	3	4	5	6
73	Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.	1	2	3	4	5	6
74	İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.	1	2	3	4	5	6
75	Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.	1	2	3	4	5	6
76	Kendimi hep grupların dışında hissedirim.	1	2	3	4	5	6
77	Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.	1	2	3	4	5	6
78	İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.	1	2	3	4	5	6
79	Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.	1	2	3	4	5	6
80	Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.	1	2	3	4	5	6
81	Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
82	Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.	1	2	3	4	5	6
83	Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.	1	2	3	4	5	6
84	Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.	1	2	3	4	5	6
85	Kendimi sorumluluktan kolayca sıyırıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.	1	2	3	4	5	6
86	Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
87	Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.	1	2	3	4	5	6

88	Bir dolu övgüler ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.	1	2	3	4	5	6
89	Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.	1	2	3	4	5	6
90	Ben cezalandırılmayı hakeden kötü bir insanım.	1	2	3	4	5	6

EK 4. Kişisel Bilgi Formu

<p>1. Yaşınız.....</p> <p>2. Öğrenim Düzeyiniz</p> <p>() İlkokul</p> <p>() Ortaokul</p> <p>() Lise</p> <p>() Yüksekokul/Üniversite</p> <p>() Yüksek lisans/Doktora</p> <p>3. Mesleğiniz.....</p> <p>4. İşiniz.....</p>	<p>5. Ücretli bir işte çalışma durumunuz</p> <p>() Evet, çalışıyorum</p> <p>() Emekli oldum</p> <p>() Hayır, çalışmıyorum</p> <p>6. Medeni durumunuz</p> <p>() Evli</p> <p>() Bekar</p> <p>7. Çocuk sayınız.....</p> <p>8. İlk kez anne olma yaşınız.....</p>
---	--

Değerli anneler, bu araştırmamızın 2. bölümünde sizin görüşlerinizi daha derinlemesine çalışabilmem için sizin görüşlerinizi merak ediyorum. 2. Bölüme katılmak ister misiniz?
Cevabınız “Evet” ise lütfen aşağıdaki bilgileri doldurunuz.

Adınız soyadınız:	
Telefon numaranız	
Varsa E-posta	

EK 5. Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu

Merhaba, ben Sümeyye ERDEMİR İ.Ü. Hayriye Başdemir Ortaokulu'nda Uzm. Psikolojik Danışman olarak çalışıyorum. İnönü Üniversitesi'nde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında doktora öğrencisiyim. “Annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ile ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algısının incelenmesi” konulu doktora tez çalışmam kapsamında sizin görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım.

- Görüşlerinizin tamamı sadece çalışma kapsamında kullanılacaktır.
- Bu çalışmaya katılımda gönüllülük esastır.

Yaşınız:	Öğrenim düzeyiniz:	Çocuk sayınız:	İlk kez anne olma yaşınız:
----------	--------------------	----------------	----------------------------

- 1) Size göre anneliği tanımlar mısınız?
- 2) Anne olarak kendinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - 2a) Çocuğunuzun ihtiyaçlarını karşılama davranışlarınız açısından anneliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - 2b) Çocuğunuz ile geçirdiğiniz ortak zamanlardaki/etkinliklerdeki duygularınızı nasıl tanımlarsınız?
 - 2c) Çocuğunuzun sağlıklı gelişmesi ve büyümesi için neler yapıyorsunuz?
 - 2ç) Çocuğunuz ile yaşadığınız sorunlarda genel olarak sergilediğiniz davranışlar nelerdir?
 - 2d) Ebeveynlik rollerinizi diğer rolleriniz (eş, komşu, arkadaş, çalışan,.. gibi roller) ile kıyasladığınızda neler söylersiniz? (harcanan enerji, ayrılan zaman, bağlılık)
- 3) Evlat olarak ebeveyninizin/bakım vereninizin annelik rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - 3a) Siz kendi çocukluğunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - 3b) Ebeveynleriniz/bakım verenleriniz ile çocukluğunuzda yaşamış olduğunuz ilişkilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

EK 6. Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği (ERKA) Kullanım İzni

meltemgule@gmail.com

1 ileti dizisinden 1.

"Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği" Ölçek Kullanım İzni

Gelen Kutusu x

Sümeyye ERDEMİR <smyyldrm@gmail.com> 3 Ara 2021 22:42

Alıcı: meltemgule

İyi akşamlar. Ben Sümeyye ERDEMİR. İnönü Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı doktora öğrencisiyim. Türkçe uyarlamasını yapmış olduğunuz "Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği"ni tez çalışmamın ilgili bölümünde kullanmak istiyorum.

"Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği"ni araştırmamda kullanabilir miyim?

Meltem Güler <meltemgule@gmail.com> 5 Ara 2021 11:50

Alıcı: ben

İyi çalışmalar dilerim

Dr. Öğretim Üyesi Meltem Güler
Çukurova Üniversitesi
Psikoloji Bölümü

With them the Seed of Wisdom did I sow,
and with my own hand labour'd it to grow:
and this was all the Harvest that I reap'd—
"I came like Water, and like the Wind I go."
Omar Khayyam

Sümeyye ERDEMİR <smyyldrm@gmail.com>, 3 Ara 2021 Cum, 22:40 tarihinde şunu yazdı:

İyi akşamlar. Ben Sümeyye ERDEMİR. İnönü Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı doktora öğrencisiyim. Türkçe uyarlamasını yapmış olduğunuz "Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği"ni tez çalışmamın ilgili bölümünde kullanmak istiyorum.

"Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği"ni araştırmamda kullanabilir miyim?

3 Ek • Gmail tarafından tarandı

ERKA Makale.doc

ERKA 1.pdf

ERKA 2.pdf

EK 7. Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 Kullanım İzni

Ölçekler, tüm araştırmacıların ve klinisyenlerin kullanımına açıktır. Ayrıca izin alınmasına gerek yoktur. Tüm ölçeklere bu web sitesinden ulaşılabilir, ve ölçekler izin gereksizimi olmaksızın indirilebilir. **Şema Mod Envanteri (Versiyon 3)** hakkında ayrıntılı bilgi ve ölçeğe ulaşmak için lütfen tıklayınız.

Şema Mod Envanteri (Versiyon 3) Bütünleşik Ölçekler Bütüncül Araçlar

- Young Şema Ölçeği- Kısa Form 3 (YSO-KF3)
- Young Ebeveynlik Ölçeği (YEÖ)
- Young Tesadüf Ölçeği (YTÖ)
- Young-Ruuh Kaçınma Ölçeği (YR-Ö)

Şema Ölçekleri İçin Puanlama Anahtarları

- Kısa Beini Ölçeği-26 Türkçe Formu Puanlama Anahtarı
- Young Şema Ölçeği- Kısa Form - 3 Türkçe Formu Puanlama Anahtarı
- Young Ebeveynlik Ölçeği- Türkçe Formu Puanlama Anahtarı
- Young Tesadüf Ölçeği Puanlama Anahtarı
- Young-Ruuh Kaçınma Ölçeği Türkçe Formu Psikometrik Özellikleri ve Puanlama Anahtarı

Dr. Murat Halıcıoğlu Yaserin Kağına

Hakkımızda

• ŞTE Hakkında

Homelessness

• Serifikasyon Programını Karşılıklı Yazışmalar

• Süpervizyon

İletişim

İSST Öncelikli Eğitim Kurumu

İSST Öncelikli Şema Terapistleri Listesi

EK 8. YŞÖKF - ŞEMA ALANLARI İLE ERKAÖ ALT BOYUTLARI PUANLARI VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN NORMALLİK TESTLERİ VE BETİMSSEL İSTATİSTİKLER

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
YŞÖKF Puanı	,078	484	,000	,979	484	,000

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
YŞÖKF Puanı	Mean		199,1612	2,50827
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	194,2327	
		Upper Bound	204,0896	
	5% Trimmed Mean		197,3324	
	Median		190,0000	
	Variance		3045,046	
	Std. Deviation		55,18194	
	Minimum		90,00	
	Maximum		398,00	
	Range		308,00	
	Interquartile Range		76,75	
	Skewness		,538	,111
	Kurtosis		,103	,222

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Kopukluk Şema Alanı	,133	484	,000	,872	484	,000

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
Kopukluk Şema Alanı	Mean		40,1963	,69756
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	38,8257	
		Upper Bound	41,5669	
	5% Trimmed Mean		38,7208	
	Median		36,0000	
	Variance		235,508	
	Std. Deviation		15,34627	
	Minimum		23,00	
	Maximum		115,00	

	Range	92,00	
	Interquartile Range	19,00	
	Skewness	1,468	,111
	Kurtosis	2,609	,222

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	,116	484	,000	,919	484	,000

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	Mean		35,4752	,58759
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	34,3207	
		Upper Bound	36,6298	
	5% Trimmed Mean		34,4858	
	Median		33,0000	
	Variance		167,107	
	Std. Deviation		12,92699	
	Minimum		20,00	
	Maximum		88,00	
	Range		68,00	
	Interquartile Range		17,00	
	Skewness		1,009	,111
	Kurtosis		,882	,222

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Yüksek Standartlar Şema Alanı	,041	484	,053	,991	484	,004

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
Yüksek Standartlar Şema Alanı	Mean		49,1178	,67068
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	47,8000	
		Upper Bound	50,4356	
	5% Trimmed Mean		48,8655	
	Median		49,0000	

	Variance	217,711	
	Std. Deviation	14,75502	
	Minimum	19,00	
	Maximum	94,00	
	Range	75,00	
	Interquartile Range	21,00	
	Skewness	,257	,111
	Kurtosis	-,311	,222

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	,049	484	,008	,991	484	,006

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Mean		20,4318	,29383
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	19,8545	
		Upper Bound	21,0092	
	5% Trimmed Mean		20,3508	
	Median		20,0000	
	Variance		41,786	
	Std. Deviation		6,46423	
	Minimum		7,00	
	Maximum		39,00	
	Range		32,00	
	Interquartile Range		8,00	
	Skewness		,175	,111
	Kurtosis		-,179	,222

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	,033	484	,200	,994	484	,068

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	Mean		32,6467	,45500
	95% Confidence Interval for	Lower Bound	31,7527	

	Mean	Upper Bound	33,5407	
	5% Trimmed Mean		32,5574	
	Median		32,0000	
	Variance		100,200	
	Std. Deviation		10,00999	
	Minimum		11,00	
	Maximum		64,00	
	Range		53,00	
	Interquartile Range		13,00	
	Skewness		,140	,111
	Kurtosis		-,175	,222

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
ERKAÖ Rol Doyumu	,107	484	,000	,967	484	,000

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
ERKAÖ Rol Doyumu	Mean		9,1302	,14635
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,8426	
		Upper Bound	9,4177	
	5% Trimmed Mean		9,0041	
	Median		9,0000	
	Variance		10,366	
	Std. Deviation		3,21963	
	Minimum		4,00	
	Maximum		21,00	
	Range		17,00	
	Interquartile Range		4,00	
	Skewness		,485	,111
	Kurtosis		,121	,222

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
ERKAÖ Yeterlilik	,079	484	,000	,978	484	,000

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
ERKAÖ Yeterlilik	Mean		13,8636	,20630

	95% Confidence Interval for	Lower Bound	13,4583	
	Mean	Upper Bound	14,2690	
	5% Trimmed Mean		13,7245	
	Median		14,0000	
	Variance		20,598	
	Std. Deviation		4,53854	
	Minimum		6,00	
	Maximum		28,00	
	Range		22,00	
	Interquartile Range		6,00	
	Skewness		,395	,111
	Kurtosis		-,092	,222

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
ERKAÖ Yatırım	,137	484	,000	,908	484	,000

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
ERKAÖ Yatırım	Mean		7,9525	,15719
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	7,6436	
		Upper Bound	8,2613	
	5% Trimmed Mean		7,6795	
	Median		7,0000	
	Variance		11,958	
	Std. Deviation		3,45809	
	Minimum		4,00	
	Maximum		22,00	
	Range		18,00	
	Interquartile Range		5,00	
	Skewness		1,015	,111
	Kurtosis		,928	,222

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
ERKAÖ Rol Dengeleme	,093	484	,000	,945	484	,000

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error

ERKAÖ Rol Dengeleme	Mean		8,6384	,15913
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,3258	
		Upper Bound	8,9511	
	5% Trimmed Mean		8,4394	
	Median		8,0000	
	Variance		12,256	
	Std. Deviation		3,50088	
	Minimum		4,00	
	Maximum		19,00	
	Range		15,00	
	Interquartile Range		5,00	
	Skewness		,587	,111
	Kurtosis		-,087	,222

Normallik Testleri							
Annelerin öğrenim düzeyleri		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İlköğretim	YŞÖKF Puanı	,100	80	,046	,977	80	,150
Lise	YŞÖKF Puanı	,103	110	,006	,981	110	,128
Ünv. ve diğer	YŞÖKF Puanı	,067	294	,003	,974	294	,000

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin öğrenim düzeyleri				Statistic	Std. Error
İlköğretim	YŞÖKF Puanı	Mean		211,0125	6,62297
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	197,8298	
			Upper Bound	224,1952	
		5% Trimmed Mean		210,0278	
		Median		199,5000	
		Variance		3509,101	
		Std. Deviation		59,23767	
		Minimum		91,00	
		Maximum		368,00	
		Range		277,00	
		Interquartile Range		75,50	
		Skewness		,394	,269
		Kurtosis		-,276	,532
Lise	YŞÖKF Puanı	Mean		206,1455	5,20295
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	195,8334	
			Upper Bound	216,4575	
		5% Trimmed Mean		205,1970	
		Median		197,5000	
		Variance		2977,777	

		Std. Deviation	54,56901	
		Minimum	93,00	
		Maximum	370,00	
		Range	277,00	
		Interquartile Range	84,50	
		Skewness	,349	,230
		Kurtosis	-,251	,457
Ünv. ve diğer	YŞÖKF Puanı	Mean	193,3231	3,12706
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	187,1688
			Upper Bound	199,4775
		5% Trimmed Mean	191,2596	
		Median	186,5000	
		Variance	2874,875	
		Std. Deviation	53,61786	
		Minimum	90,00	
		Maximum	398,00	
		Range	308,00	
		Interquartile Range	73,00	
		Skewness	,648	,142
		Kurtosis	,492	,283

Normallik Testleri							
Annelerin öğrenim düzeyleri		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İlköğretim	Kopukluk Şema Alanı	,121	80	,006	,895	80	,000
Lise	Kopukluk Şema Alanı	,186	110	,000	,898	110	,000
Ünv. ve diğer	Kopukluk Şema Alanı	,146	294	,000	,848	294	,000

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin öğrenim düzeyleri				Statistic	Std. Error
İlköğretim	Kopukluk Şema Alanı	Mean		43,5750	1,86793
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	39,8570	
			Upper Bound	47,2930	
		5% Trimmed Mean		42,1667	
		Median		39,5000	
		Variance		279,134	
		Std. Deviation		16,7072	
		Minimum		23,00	
		Maximum		101,00	
		Range		78,00	

		Interquartile Range	18,75	
		Skewness	1,294	,269
		Kurtosis	1,728	,532
Lise	Kopukluk Şema Alanı	Mean	41,5364	1,42219
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	38,7176
			Upper Bound	44,3551
		5% Trimmed Mean	40,3687	
		Median	38,0000	
		Variance	222,489	
		Std. Deviation	14,9160	8
		Minimum	23,00	
		Maximum	99,00	
		Range	76,00	
		Interquartile Range	19,25	
		Skewness	1,227	,230
		Kurtosis	1,543	,457
		Ünv. ve diğer	Kopukluk Şema Alanı	Mean
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			37,0562
	Upper Bound			40,4949
5% Trimmed Mean	37,2902			
Median	34,0000			
Variance	224,379			
Std. Deviation	14,9793			0
Minimum	23,00			
Maximum	115,00			
Range	92,00			
Interquartile Range	19,00			
Skewness	1,644			,142
Kurtosis	3,582			,283

Normallik Testleri							
Annelerin öğrenim düzeyleri		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İlköğretim	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	,116	80	,010	,934	80	,000
Lise	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	,099	110	,010	,941	110	,000
Ünv. ve diğer	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	,132	294	,000	,900	294	,000

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin öğrenim düzeyleri			Statistic	Std. Error	
İlköğretim	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	Mean		39,8000	1,65902
		95% Confidence Interval for	Lower Bound	36,4978	
		Mean	Upper Bound	43,1022	
		5% Trimmed Mean		39,1111	
		Median		36,0000	
		Variance		220,187	
		Std. Deviation		14,83871	
		Minimum		20,00	
		Maximum		78,00	
		Range		58,00	
		Interquartile Range		21,25	
		Skewness		,673	,269
		Kurtosis		-,373	,532
		Lise	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	Mean	
95% Confidence Interval for	Lower Bound			35,2183	
Mean	Upper Bound			39,9999	
5% Trimmed Mean				36,7929	
Median				36,0000	
Variance				160,057	
Std. Deviation				12,65136	
Minimum				20,00	
Maximum				81,00	
Range				61,00	
Interquartile Range				18,00	
Skewness				,888	,230
Kurtosis				,790	,457
Ünv. ve diğer	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı			Mean	
		95% Confidence Interval for	Lower Bound	32,1139	
		Mean	Upper Bound	34,8861	
		5% Trimmed Mean		32,5189	
		Median		31,0000	
		Variance		145,828	
		Std. Deviation		12,07591	
		Minimum		20,00	
		Maximum		88,00	
		Range		68,00	
		Interquartile Range		17,00	
		Skewness		1,165	,142
		Kurtosis		1,664	,283

Normallik Testleri							
Annelerin öğrenim düzeyleri		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İlköğretim	Yüksek Standartlar Şema Alanı	,098	80	,054	,979	80	,227
Lise	Yüksek Standartlar Şema Alanı	,034	110	,200	,994	110	,932
Ünv. ve diğer	Yüksek Standartlar Şema Alanı	,045	294	,200	,989	294	,032

Betimleyici İstatistikler						
Annelerin öğrenim düzeyleri				Statistic	Std. Error	
İlköğretim	Yüksek Standartlar Şema Alanı	Mean		51,9375	1,79920	
		95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	48,3563	
				Upper Bound	55,5187	
		5% Trimmed Mean			51,7778	
		Median			51,0000	
		Variance			258,971	
		Std. Deviation			16,09257	
		Minimum			19,00	
		Maximum			91,00	
		Range			72,00	
		Interquartile Range			27,75	
		Skewness			,142	,269
		Kurtosis			-,760	,532
		Lise	Yüksek Standartlar Şema Alanı	Mean		50,8091
95% Confidence Interval for Mean				Lower Bound	48,0522	
				Upper Bound	53,5660	
5% Trimmed Mean					50,7172	
Median					51,0000	
Variance					212,835	
Std. Deviation					14,58886	
Minimum					19,00	
Maximum					94,00	
Range					75,00	
Interquartile Range					20,25	
Skewness					,150	,230
Kurtosis					-,101	,457
Ünv. ve diğer	Yüksek Standartlar Şema Alanı			Mean		47,7177
		95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	46,0756	
				Upper Bound	49,3598	
		5% Trimmed Mean			47,4089	
		Median			47,0000	

		Variance	204,674	
		Std. Deviation	14,30644	
		Minimum	19,00	
		Maximum	92,00	
		Range	73,00	
		Interquartile Range	19,25	
		Skewness	,307	,142
		Kurtosis	-,186	,283

Normallik Testleri							
Annelerin öğrenim düzeyleri		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İlköğretim	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	,076	80	,200	,982	80	,326
Lise	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	,064	110	,200	,982	110	,140
Ünv. ve diğer	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	,060	294	,012	,991	294	,060

Betimleyici İstatistikler						
Annelerin öğrenim düzeyleri				Statistic	Std. Error	
İlköğretim	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Mean		20,6875	,79269	
		95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	19,1097	
				Upper Bound	22,2653	
		5% Trimmed Mean			20,5833	
		Median			20,0000	
		Variance			50,268	
		Std. Deviation			7,09001	
		Minimum			7,00	
		Maximum			38,00	
		Range			31,00	
		Interquartile Range			10,00	
		Skewness			,286	,269
		Kurtosis			-,261	,532
		Lise	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Mean		20,1182
95% Confidence Interval for Mean				Lower Bound	18,7862	
				Upper Bound	21,4502	
5% Trimmed Mean					20,0051	
Median					20,0000	
Variance					49,683	
Std. Deviation					7,04863	
Minimum					7,00	
Maximum					36,00	
Range					29,00	

		Interquartile Range	10,25		
		Skewness	,207	,230	
		Kurtosis	-,596	,457	
Ünv. ve diğer	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Mean	20,4796	,35374	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	19,7834	
			Upper Bound	21,1758	
		5% Trimmed Mean	20,4308		
		Median	21,0000		
		Variance	36,790		
		Std. Deviation	6,06545		
		Minimum	7,00		
		Maximum	39,00		
		Range	32,00		
		Interquartile Range	8,00		
		Skewness	,118	,142	
		Kurtosis	,054	,283	

Normallik Testleri							
Annelerin öğrenim düzeyleri		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İlköğretim	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	,069	80	,200	,981	80	,300
Lise	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	,059	110	,200	,991	110	,698
Ünv. ve diğer	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	,040	294	,200	,993	294	,180

Betimleyici İstatistikler				
Annelerin öğrenim düzeyleri			Statistic	Std. Error
İlköğretim	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	Mean	32,7500	1,05400
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	30,6521
			Upper Bound	34,8479
		5% Trimmed Mean	32,6250	
		Median	32,0000	
		Variance	88,873	
		Std. Deviation	9,42727	
		Minimum	11,00	
		Maximum	56,00	
		Range	45,00	
		Interquartile Range	14,00	

		Skewness	,279	,269
		Kurtosis	-,318	,532
Lise	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	Mean	34,1091	1,03051
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	32,0667
			Upper Bound	36,1515
		5% Trimmed Mean	34,0455	
		Median	33,0000	
		Variance	116,814	
		Std. Deviation	10,80804	
		Minimum	11,00	
		Maximum	62,00	
		Range	51,00	
		Interquartile Range	15,50	
		Skewness	,147	,230
		Kurtosis	-,309	,457
		Ünv. ve diğeri	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	Mean
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			30,9432
	Upper Bound			33,1997
5% Trimmed Mean	32,0026			
Median	32,0000			
Variance	96,619			
Std. Deviation	9,82952			
Minimum	11,00			
Maximum	64,00			
Range	53,00			
Interquartile Range	12,25			
Skewness	,074			,142
Kurtosis	-,121			,283

Normallik Testleri						
Annelerin çalışma durumu	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.

Çalışıyor	YŞÖKF Puanı	,096	204	,000	,963	204	,000
Çalışmıyor	YŞÖKF Puanı	,066	280	,005	,984	280	,003

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin çalışma durumu				Statistic	Std. Error
Çalışıyor	YŞÖKF Puanı	Mean		197,0294	3,85860
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	189,4213	
			Upper Bound	204,6375	
		5% Trimmed Mean		194,3867	
		Median		187,0000	
		Variance		3037,309	
		Std. Deviation		55,11179	
		Minimum		90,00	
		Maximum		369,00	
		Range		279,00	
		Interquartile Range		72,75	
		Skewness		,731	,170
		Kurtosis		,391	,339
		Çalışmıyor	YŞÖKF Puanı	Mean	
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			194,2111	
	Upper Bound			207,2174	
5% Trimmed Mean				199,5159	
Median				192,5000	
Variance				3055,846	
Std. Deviation				55,27971	
Minimum				90,00	
Maximum				398,00	
Range				308,00	
Interquartile Range				76,75	
Skewness				,403	,146
Kurtosis				-,043	,290

Normallik Testleri							
Annelerin çalışma durumu		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Çalışıyor	Kopukluk Şema Alanı	,163	204	,000	,851	204	,000
Çalışmıyor	Kopukluk Şema Alanı	,135	280	,000	,881	280	,000

Betimleyici İstatistikler				
Annelerin çalışma durumu			Statistic	Std. Error
Çalışıyor	Kopukluk	Mean	40,1569	1,10051

	Şema Alanı	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	37,9870		
			Upper Bound	42,3268		
		5% Trimmed Mean			38,5643	
		Median			35,0000	
		Variance			247,069	
		Std. Deviation			15,71842	
		Minimum			23,00	
		Maximum			95,00	
		Range			72,00	
		Interquartile Range			20,75	
		Skewness			1,451	,170
		Kurtosis			2,010	,339
		Çalışmıyor	Kopukluk Şema Alanı	Mean		40,2250
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			38,4489		
	Upper Bound			42,0011		
5% Trimmed Mean					38,8254	
Median					37,0000	
Variance					227,938	
Std. Deviation					15,09763	
Minimum					23,00	
Maximum					115,00	
Range					92,00	
Interquartile Range					18,00	
Skewness					1,490	,146
Kurtosis					3,178	,290

Normallik Testleri							
Annelerin çalışma durumu		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Çalışıyor	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	,129	204	,000	,898	204	,000
Çalışmıyor	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	,106	280	,000	,930	280	,000

Betimleyici İstatistikler						
Annelerin çalışma durumu					Statistic	Std. Error
Çalışıyor	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	Mean			34,4363	,8934
		95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	32,6747	
				Upper Bound	36,1979	
		5% Trimmed Mean			33,3682	
		Median			32,0000	
Variance			162,838			

		Std. Deviation	12,76081	
		Minimum	20,00	
		Maximum	88,00	
		Range	68,00	
		Interquartile Range	17,00	
		Skewness	1,205	,170
		Kurtosis	1,661	,339
Çalışmıyor	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	Mean	36,2321	,7779 3
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	34,7008
			Upper Bound	37,7635
		5% Trimmed Mean	35,3095	
		Median	34,5000	
		Variance	169,448	
		Std. Deviation	13,01721	
		Minimum	20,00	
		Maximum	82,00	
		Range	62,00	
		Interquartile Range	18,00	
		Skewness	,885	,146
		Kurtosis	,468	,290

Normallik Testleri							
Annelerin çalışma durumu		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Çalışıyor	Yüksek Standartlar Şema Alanı	,045	204	,200	,987	204	,050
Çalışmıyor	Yüksek Standartlar Şema Alanı	,048	280	,200	,990	280	,044

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin çalışma durumu				Statistic	Std. Error
Çalışıyor	Yüksek Standartlar Şema Alanı	Mean		48,4167	,99058
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	46,4635	
			Upper Bound	50,3698	
		5% Trimmed Mean		48,0174	
		Median		48,0000	
		Variance		200,175	
		Std. Deviation		14,14833	
		Minimum		19,00	
		Maximum		88,00	
		Range		69,00	
		Interquartile Range		19,75	

		Skewness		,372	,170
		Kurtosis		-,119	,339
Çalışmıyor	Yüksek Standartlar Şema Alanı	Mean		49,6286	,90756
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	47,8420	
			Upper Bound	51,4151	
		5% Trimmed Mean		49,4722	
		Median		49,0000	
		Variance		230,629	
		Std. Deviation		15,18646	
		Minimum		19,00	
		Maximum		94,00	
		Range		75,00	
		Interquartile Range		23,00	
		Skewness		,178	,146
		Kurtosis		-,407	,290

Normallik Testleri							
Annelerin çalışma durumu		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Çalışıyor	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	,060	204	,075	,988	204	,071
Çalışmıyor	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	,049	280	,095	,989	280	,034

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin çalışma durumu				Statistic	Std. Error
Çalışıyor	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Mean		20,5686	,42014
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	19,7402	
			Upper Bound	21,3970	
		5% Trimmed Mean		20,4390	
		Median		20,0000	
		Variance		36,010	
		Std. Deviation		6,00084	
		Minimum		7,00	
		Maximum		39,00	
		Range		32,00	
		Interquartile Range		8,00	
		Skewness		,353	,170
		Kurtosis		,207	,339
		Çalışmıyor	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Mean	
95% Confidence Interval	Lower Bound			19,5333	

		for Mean	Upper Bound	21,1310	
		5% Trimmed Mean		20,2738	
		Median		20,0000	
		Variance		46,115	
		Std. Deviation		6,79081	
		Minimum		7,00	
		Maximum		39,00	
		Range		32,00	
		Interquartile Range		10,00	
		Skewness		,095	,146
		Kurtosis		-,402	,290

Normallik Testleri							
Annelerin çalışma durumu		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statisti c	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Çalışıyor	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	,042	204	,200	,992	204	,375
Çalışmıyor	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	,039	280	,200	,993	280	,268

Betimleyici İstatistikler							
Annelerin çalışma durumu						Statistic	Std. Error
Çalışıyor	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	Mean				32,4167	,706 93
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound		31,0228		
			Upper Bound		33,8105		
		5% Trimmed Mean				32,2821	
		Median				32,0000	
		Variance				101,949	
		Std. Deviation				10,09696	
		Minimum				11,00	
		Maximum				64,00	
		Range				53,00	
		Interquartile Range				13,00	
		Skewness				,178	,170
Kurtosis				-,185	,339		
Çalışmıyor	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	Mean				32,8143	,595 28
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound		31,6425		
			Upper Bound		33,9861		

		5% Trimmed Mean	32,7579	
		Median	32,0000	
		Variance	99,220	
		Std. Deviation	9,96092	
		Minimum	11,00	
		Maximum	62,00	
		Range	51,00	
		Interquartile Range	13,75	
		Skewness	,115	,146
		Kurtosis	-,144	,290

Normallik Testleri							
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
1 çocuk	YŞÖKF Puanı	,107	77	,030	,955	77	,008
2 çocuk	YŞÖKF Puanı	,067	223	,017	,980	223	,003
3 çocuk	YŞÖKF Puanı	,094	133	,006	,970	133	,005
4 ve üzeri çocuk	YŞÖKF Puanı	,096	51	,200	,975	51	,349

Betimleyici İstatistikler						
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı					Statistic	Std. Error
1 çocuk	YŞÖKF Puanı	Mean		197,2987	6,44656	
		95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	184,4593	
				Upper Bound	210,1381	
		5% Trimmed Mean		195,0108		
		Median		186,0000		
		Variance		3199,975		
		Std. Deviation		56,56832		
		Minimum		90,00		
		Maximum		346,00		
		Range		256,00		
		Interquartile Range		72,50		
		Skewness		,707	,274	
		Kurtosis		-,002	,541	
2 çocuk	YŞÖKF Puanı	Mean		200,1794	3,70536	
		95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	192,8772	
				Upper Bound	207,4815	
		5% Trimmed Mean		198,4220		
		Median		192,0000		
		Variance		3061,715		

		Std. Deviation	55,33277	
		Minimum	96,00	
		Maximum	398,00	
		Range	302,00	
		Interquartile Range	81,00	
		Skewness	,479	,163
		Kurtosis	-,011	,324
3 çocuk	YŞÖKF Puanı	Mean	199,3910	4,91899
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	189,6607
			Upper Bound	209,1212
		5% Trimmed Mean	197,4386	
		Median	190,0000	
		Variance	3218,134	
		Std. Deviation	56,72860	
		Minimum	90,00	
		Maximum	370,00	
		Range	280,00	
		Interquartile Range	75,50	
		Skewness	,591	,210
		Kurtosis	,499	,417
4 ve üzeri çocuk	YŞÖKF Puanı	Mean	196,9216	6,92548
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	183,0113
			Upper Bound	210,8318
		5% Trimmed Mean	196,1024	
		Median	188,0000	
		Variance	2446,074	
		Std. Deviation	49,45780	
		Minimum	91,00	
		Maximum	311,00	
		Range	220,00	
		Interquartile Range	68,00	
		Skewness	,332	,333
		Kurtosis	-,347	,656

Normallik Testleri							
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
1 çocuk	Kopukluk Şema Alanı	,176	77	,000	,823	77	,000
2 çocuk	Kopukluk Şema Alanı	,127	223	,000	,884	223	,000
3 çocuk	Kopukluk Şema Alanı	,159	133	,000	,857	133	,000
4 ve üzeri çocuk	Kopukluk Şema Alanı	,136	51	,020	,924	51	,003

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı				Statistic	Std. Error
1 çocuk	Kopukluk Şema Alanı	Mean		39,9221	2,01276
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	35,9133	
			Upper Bound	43,9308	
		5% Trimmed Mean		38,0938	
		Median		34,0000	
		Variance		311,941	
		Std. Deviation		17,66186	
		Minimum		23,00	
		Maximum		95,00	
		Range		72,00	
		Interquartile Range		20,00	
		Skewness		1,449	,274
		Kurtosis		1,535	,541
2 çocuk	Kopukluk Şema Alanı	Mean		40,8565	1,02863
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	38,8294	
			Upper Bound	42,8836	
		5% Trimmed Mean		39,4913	
		Median		37,0000	
		Variance		235,952	
		Std. Deviation		15,36074	
		Minimum		23,00	
		Maximum		115,00	
		Range		92,00	
		Interquartile Range		20,00	
		Skewness		1,439	,163
		Kurtosis		2,929	,324
3 çocuk	Kopukluk Şema Alanı	Mean		39,8947	1,30932
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	37,3048	
			Upper Bound	42,4847	
		5% Trimmed Mean		38,3801	
		Median		36,0000	
		Variance		228,004	
		Std. Deviation		15,09980	
		Minimum		23,00	
		Maximum		99,00	
		Range		76,00	

		Interquartile Range	19,00	
		Skewness	1,585	,210
		Kurtosis	3,063	,417
4 ve üzeri çocuk	Kopukluk Şema Alanı	Mean	38,5098	1,692 51
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	35,1103
			Upper Bound	41,9093
		5% Trimmed Mean	37,6166	
		Median	36,0000	
		Variance	146,095	
		Std. Deviation	12,08697	
		Minimum	23,00	
		Maximum	75,00	
		Range	52,00	
		Interquartile Range	16,00	
		Skewness	,993	,333
		Kurtosis	,828	,656

Normallik Testleri							
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
1 çocuk	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	,145	77	,000	,883	77	,000
2 çocuk	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	,107	223	,000	,922	223	,000
3 çocuk	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	,114	133	,000	,918	133	,000
4 ve üzeri çocuk	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	,201	51	,000	,895	51	,000

Betimleyici İstatistikler				
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı			Statistic	Std. Error
1 çocuk	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	Mean	34,1948	1,5255 9
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	31,1563
			Upper Bound	37,2333
		5% Trimmed Mean	33,2511	
		Median	30,0000	
		Variance	179,212	
		Std. Deviation	13,38699	
		Minimum	20,00	
		Maximum	73,00	
		Range	53,00	
Interquartile Range	16,50			

		Skewness	,968	,274	
		Kurtosis	,027	,541	
2 çocuk	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	Mean	36,4036	,88444	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	34,6606	
			Upper Bound	38,1466	
		5% Trimmed Mean	35,3854		
		Median	34,0000		
		Variance	174,440		
		Std. Deviation	13,20757		
		Minimum	20,00		
		Maximum	88,00		
		Range	68,00		
		Interquartile Range	18,00		
		Skewness	1,048	,163	
		Kurtosis	1,129	,324	
		3 çocuk	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı	Mean	34,6992
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			32,6085	
	Upper Bound			36,7900	
5% Trimmed Mean	33,7782				
Median	34,0000				
Variance	148,576				
Std. Deviation	12,18916				
Minimum	20,00				
Maximum	81,00				
Range	61,00				
Interquartile Range	17,50				
Skewness	1,034			,210	
Kurtosis	1,527			,417	
4 ve üzeri çocuk	Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı			Mean	35,3725
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	31,7367	
			Upper Bound	39,0084	
		5% Trimmed Mean	34,5251		
		Median	31,0000		
		Variance	167,118		

		Std. Deviation	12,92743	
		Minimum	20,00	
		Maximum	66,00	
		Range	46,00	
		Interquartile Range	16,00	
		Skewness	,911	,333
		Kurtosis	-,012	,656

Normallik Testleri							
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
1 çocuk	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	,103	77	,043	,985	77	,524
2 çocuk	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	,064	223	,026	,990	223	,108
3 çocuk	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	,072	133	,085	,989	133	,371
4 ve üzeri çocuk	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	,133	51	,025	,978	51	,459

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı				Statistic	Std. Error
1 çocuk	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	Mean		33,1948	1,134 50
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	30,9352	
			Upper Bound	35,4544	
		5% Trimmed Mean		33,2576	
		Median		33,0000	
		Variance		99,106	
		Std. Deviation		9,95521	
		Minimum		11,00	
		Maximum		55,00	
		Range		44,00	
		Interquartile Range		14,00	
		Skewness		,027	,274
		Kurtosis		-,571	,541
2 çocuk	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	Mean		31,7668	,6430 3
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	30,4996	
			Upper Bound	33,0340	
		5% Trimmed Mean		31,7573	
		Median		32,0000	
		Variance		92,207	
		Std. Deviation		9,60243	
		Minimum		11,00	

		Maximum	62,00	
		Range	51,00	
		Interquartile Range	15,00	
		Skewness	,027	,163
		Kurtosis	-,230	,324
3 çocuk	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	Mean	33,6316	,9321 6
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	31,7877
			Upper Bound	35,4755
		5% Trimmed Mean	33,5238	
		Median	33,0000	
		Variance	115,568	
		Std. Deviation	10,75025	
		Minimum	11,00	
		Maximum	64,00	
		Range	53,00	
		Interquartile Range	13,00	
		Skewness	,193	,210
		Kurtosis	-,170	,417
		4 ve üzeri çocuk	Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı	Mean
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			30,3410
	Upper Bound			35,8551
5% Trimmed Mean	32,9085			
Median	31,0000			
Variance	96,090			
Std. Deviation	9,80256			
Minimum	11,00			
Maximum	60,00			
Range	49,00			
Interquartile Range	11,00			
Skewness	,433			,333
Kurtosis	,392			,656

Normallik Testleri							
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
1 çocuk	Yüksek Standartlar Şema Alanı	,055	77	,200	,991	77	,870
2 çocuk	Yüksek Standartlar Şema Alanı	,066	223	,021	,988	223	,049
3 çocuk	Yüksek Standartlar Şema Alanı	,053	133	,200	,991	133	,524
4 ve üzeri çocuk	Yüksek Standartlar Şema Alanı	,104	51	,200	,975	51	,337

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı				Statistic	Std. Error
1 çocuk	Yüksek Standartlar Şema Alanı	Mean		47,3247	1,55525
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	44,2271	
			Upper Bound	50,4222	
		5% Trimmed Mean		47,0476	
		Median		46,0000	
		Variance		186,248	
		Std. Deviation		13,64729	
		Minimum		19,00	
		Maximum		85,00	
		Range		66,00	
		Interquartile Range		18,50	
		Skewness		,268	,274
		Kurtosis		-,125	,541
2 çocuk	Yüksek Standartlar Şema Alanı	Mean		49,4036	1,00413
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	47,4247	
			Upper Bound	51,3824	
		5% Trimmed Mean		49,1614	
		Median		49,0000	
		Variance		224,845	
		Std. Deviation		14,99485	
		Minimum		19,00	
		Maximum		92,00	
		Range		73,00	
		Interquartile Range		24,00	
		Skewness		,190	,163
		Kurtosis		-,559	,324
3 çocuk	Yüksek Standartlar Şema Alanı	Mean		49,9925	1,30196
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	47,4171	
			Upper Bound	52,5679	
		5% Trimmed Mean		49,8162	
		Median		49,0000	
		Variance		225,447	
		Std. Deviation		15,01489	
		Minimum		19,00	
		Maximum		94,00	
		Range		75,00	

		Interquartile Range	19,50		
		Skewness	,245	,210	
		Kurtosis	-,146	,417	
4 ve üzeri çocuk	Yüksek Standartlar Şema Alanı	Mean	48,2941	2,06963	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	44,1371	
			Upper Bound	52,4511	
		5% Trimmed Mean	47,8529		
		Median	46,0000		
		Variance	218,452		
		Std. Deviation	14,78011		
		Minimum	19,00		
		Maximum	91,00		
		Range	72,00		
		Interquartile Range	17,00		
		Skewness	,523	,333	
		Kurtosis	,437	,656	

Normallik Testleri							
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
1 çocuk	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	,069	77	,200*	,986	77	,573
2 çocuk	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	,053	223	,200*	,992	223	,250
3 çocuk	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	,052	133	,200*	,986	133	,177
4 ve üzeri çocuk	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	,061	51	,200*	,988	51	,875

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı				Statistic	Std. Error
1 çocuk	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Mean		21,1558	,81070
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	19,5412	
			Upper Bound	22,7705	
		5% Trimmed Mean		21,0144	
		Median		21,0000	
		Variance		50,607	
		Std. Deviation		7,11386	
		Minimum		7,00	
		Maximum		39,00	
		Range		32,00	
		Interquartile Range		9,50	
		Skewness		,158	,274

		Kurtosis		-,197	,541
2 çocuk	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Mean		20,4978	,39637
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	19,7166	
			Upper Bound	21,2789	
		5% Trimmed Mean		20,4327	
		Median		21,0000	
		Variance		35,035	
		Std. Deviation		5,91903	
		Minimum		7,00	
		Maximum		39,00	
		Range		32,00	
		Interquartile Range		8,00	
		Skewness		,183	,163
		Kurtosis		-,122	,324
		3 çocuk	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Mean	
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			18,5997	
	Upper Bound			20,9191	
5% Trimmed Mean				19,6629	
Median				19,0000	
Variance				45,714	
Std. Deviation				6,76124	
Minimum				7,00	
Maximum				38,00	
Range				31,00	
Interquartile Range				9,00	
Skewness				,194	,210
Kurtosis				-,239	,417
4 ve üzeri çocuk	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı			Mean	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	18,8488	
			Upper Bound	22,7590	
		5% Trimmed Mean		20,7821	
		Median		21,0000	
		Variance		48,321	
		Std. Deviation		6,95132	
		Minimum		7,00	
		Maximum		37,00	
		Range		30,00	
		Interquartile Range		10,00	
		Skewness		,122	,333
		Kurtosis		-,368	,656

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Yaş	,073	484	,000	,987	484	,000

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
Yaş	Mean		37,5909	,25691
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	37,0861	
		Upper Bound	38,0957	
	5% Trimmed Mean		37,4601	
	Median		38,0000	
	Variance		31,944	
	Std. Deviation		5,65191	
	Minimum		24,00	
	Maximum		60,00	
	Range		36,00	
	Interquartile Range		7,00	
	Skewness		,389	,111
	Kurtosis		,387	,222

Normallik Testleri						
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İlk kez anne olma yaşı	,078	484	,000	,977	484	,000

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
İlk kez anne olma yaşı	Mean		24,8512	,17980
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	24,4980	
		Upper Bound	25,2045	
	5% Trimmed Mean		24,7222	
	Median		25,0000	
	Variance		15,647	
	Std. Deviation		3,95557	
	Minimum		16,00	
	Maximum		38,00	
	Range		22,00	
	Interquartile Range		5,00	
	Skewness		,461	,111
	Kurtosis		,267	,222

Normallik Testleri							
Annelerin öğrenim durumu		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İlköğretim	ERKAÖ Rol Doyumu	,142	80	,000	,946	80	,002
Lise	ERKAÖ Rol Doyumu	,083	110	,058	,966	110	,006
Ünv. ve diğer	ERKAÖ Rol Doyumu	,101	294	,000	,969	294	,000

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin öğrenim durumu				Statistic	Std. Error
İlköğretim	ERKAÖ Rol Doyumu	Mean		9,7500	,42041
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,9132	
			Upper Bound	10,5868	
		5% Trimmed Mean		9,5694	
		Median		9,0000	
		Variance		14,139	
		Std. Deviation		3,76022	
		Minimum		4,00	
		Maximum		21,00	
		Range		17,00	
		Interquartile Range		5,00	
		Skewness		,770	,269
		Kurtosis		,290	,532
		Lise	ERKAÖ Rol Doyumu	Mean	
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			8,6844	
	Upper Bound			9,9519	
5% Trimmed Mean				9,2273	
Median				9,0000	
Variance				11,246	
Std. Deviation				3,35357	
Minimum				4,00	
Maximum				18,00	
Range				14,00	
Interquartile Range				5,00	
Skewness				,170	,230
Kurtosis				-,502	,457
Ünv. ve diğer	ERKAÖ Rol Doyumu			Mean	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,5484	
			Upper Bound	9,2339	
		5% Trimmed Mean		8,7997	
		Median		9,0000	

	Variance	8,916	
	Std. Deviation	2,98604	
	Minimum	4,00	
	Maximum	19,00	
	Range	15,00	
	Interquartile Range	4,00	
	Skewness	,392	,142
	Kurtosis	-,044	,283

Normallik Testleri							
Annelerin öğrenim durumu		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İlköğretim	ERKAÖ Yeterlilik	,158	80	,000	,962	80	,017
Lise	ERKAÖ Yeterlilik	,081	110	,073	,973	110	,025
Ünv. ve diğer	ERKAÖ Yeterlilik	,070	294	,001	,975	294	,000

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin öğrenim durumu				Statistic	Std. Error
İlköğretim	ERKAÖ Yeterlilik	Mean		14,1875	,57205
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	13,0489	
			Upper Bound	15,3261	
		5% Trimmed Mean		14,0278	
		Median		14,0000	
		Variance		26,180	
		Std. Deviation		5,11660	
		Minimum		6,00	
		Maximum		27,00	
		Range		21,00	
		Interquartile Range		8,00	
		Skewness		,386	,269
		Kurtosis		-,594	,532
		Lise	ERKAÖ Yeterlilik	Mean	
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			13,3200	
	Upper Bound			15,0618	
5% Trimmed Mean				14,0859	
Median				14,0000	
Variance				21,238	
Std. Deviation				4,60852	
Minimum				6,00	
Maximum				27,00	
Range				21,00	
Interquartile Range				5,00	

		Skewness	,158	,230	
		Kurtosis	,009	,457	
Ünv. ve diğer	ERKAÖ Yeterlilik	Mean	13,6531	,25343	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	13,1543	
			Upper Bound	14,1518	
		5% Trimmed Mean	13,4985		
		Median	14,0000		
		Variance	18,883		
		Std. Deviation	4,34542		
		Minimum	6,00		
		Maximum	28,00		
		Range	22,00		
		Interquartile Range	6,00		
		Skewness	,475	,142	
		Kurtosis	,094	,283	

Normallik Testleri							
Annelerin öğrenim durumu		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İlköğretim	ERKAÖ Yatırım	,159	80	,000	,899	80	,000
Lise	ERKAÖ Yatırım	,134	110	,000	,911	110	,000
Ünv. ve diğer	ERKAÖ Yatırım	,143	294	,000	,909	294	,000

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin öğrenim durumu			Statistic	Std. Error	
İlköğretim	ERKAÖ Yatırım	Mean	8,9625	,46540	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,0361	
			Upper Bound	9,8889	
		5% Trimmed Mean	8,6528		
		Median	8,0000		
		Variance	17,328		
		Std. Deviation	4,16265		
		Minimum	4,00		
		Maximum	21,00		
		Range	17,00		
		Interquartile Range	5,00		
		Skewness	1,056	,269	
		Kurtosis	,615	,532	
		Lise	ERKAÖ Yatırım	Mean	8,0091
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			7,3537	
	Upper Bound			8,6645	
5% Trimmed Mean	7,8081				

		Median	7,5000	
		Variance	12,027	
		Std. Deviation	3,46806	
		Minimum	4,00	
		Maximum	17,00	
		Range	13,00	
		Interquartile Range	5,00	
		Skewness	,663	,230
		Kurtosis	-,448	,457
Ünv. ve diğer	ERKAÖ Yatırım	Mean	7,6565	,18625
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	7,2899
			Upper Bound	8,0230
		5% Trimmed Mean	7,4089	
		Median	7,0000	
		Variance	10,199	
		Std. Deviation	3,19359	
		Minimum	4,00	
		Maximum	22,00	
		Range	18,00	
		Interquartile Range	5,00	
		Skewness	1,011	,142
		Kurtosis	1,145	,283

Normallik Testleri							
Annelerin öğrenim durumu		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İlköğretim	ERKAÖ Rol Dengeleme	,095	80	,071	,952	80	,005
Lise	ERKAÖ Rol Dengeleme	,095	110	,017	,956	110	,001
Ünv. ve diğer	ERKAÖ Rol Dengeleme	,100	294	,000	,939	294	,000

Betimleyici İstatistikler				
Annelerin öğrenim durumu			Statistic	Std. Error
İlköğretim	ERKAÖ Rol Dengeleme	Mean	9,3000	,42931
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,4455
			Upper Bound	10,1545
		5% Trimmed Mean	9,1250	
		Median	9,0000	
		Variance	14,744	
		Std. Deviation	3,83983	
		Minimum	4,00	
		Maximum	19,00	
		Range	15,00	

		Interquartile Range	5,75	
		Skewness	,411	,269
		Kurtosis	-,440	,532
Lise	ERKAÖ Rol Dengeleme	Mean	9,2909	,35543
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,5865
			Upper Bound	9,9954
		5% Trimmed Mean	9,1313	
		Median	9,0000	
		Variance	13,896	
		Std. Deviation	3,72777	
		Minimum	4,00	
		Maximum	19,00	
		Range	15,00	
		Interquartile Range	5,25	
		Skewness	,439	,230
		Kurtosis	-,442	,457
		Ünv. ve diğer	ERKAÖ Rol Dengeleme	Mean
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			7,8406
	Upper Bound			8,5880
5% Trimmed Mean	8,0098			
Median	8,0000			
Variance	10,599			
Std. Deviation	3,25561			
Minimum	4,00			
Maximum	19,00			
Range	15,00			
Interquartile Range	5,00			
Skewness	,650			,142
Kurtosis	,208			,283

Normallik Testleri							
Annelerin çalışma durumu		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Çalışıyor	ERKAÖ Rol Doyumu	,119	204	,000	,963	204	,000
Çalışmıyor	ERKAÖ Rol Doyumu	,097	280	,000	,968	280	,000

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin çalışma durumu				Statistic	Std. Error
Çalışıyor	ERKAÖ Rol Doyumu	Mean		8,9706	,21101
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,5545	
			Upper Bound	9,3866	
		5% Trimmed Mean		8,8584	

		Median	9,0000	
		Variance	9,083	
		Std. Deviation	3,01378	
		Minimum	4,00	
		Maximum	19,00	
		Range	15,00	
		Interquartile Range	3,75	
		Skewness	,526	,170
		Kurtosis	,321	,339
Çalışmıyor	ERKAÖ Rol Doyumu	Mean	9,2464	,20093
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,8509
			Upper Bound	9,6420
		5% Trimmed Mean	9,1190	
		Median	9,0000	
		Variance	11,305	
		Std. Deviation	3,36224	
		Minimum	4,00	
		Maximum	21,00	
		Range	17,00	
		Interquartile Range	4,00	
		Skewness	,444	,146
		Kurtosis	-,014	,290

Normallik Testleri							
Annelerin çalışma durumu		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Çalışıyor	ERKAÖ Yeterlilik	,094	204	,000	,963	204	,000
Çalışmıyor	ERKAÖ Yeterlilik	,068	280	,003	,980	280	,001

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin çalışma durumu				Statistic	Std. Error
Çalışıyor	ERKAÖ Yeterlilik	Mean		13,7353	,30828
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	13,1274	
			Upper Bound	14,3431	
		5% Trimmed Mean		13,5359	
		Median		13,0000	
		Variance		19,388	
		Std. Deviation		4,40315	
		Minimum		6,00	
		Maximum		27,00	

		Range	21,00	
		Interquartile Range	6,00	
		Skewness	,664	,170
		Kurtosis	,385	,339
Çalışmıyor	ERKAÖ Yeterlilik	Mean	13,9571	,27731
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	13,4113
			Upper Bound	14,5030
		5% Trimmed Mean	13,8492	
		Median	14,0000	
		Variance	21,532	
		Std. Deviation	4,64028	
		Minimum	6,00	
		Maximum	28,00	
		Range	22,00	
		Interquartile Range	6,00	
		Skewness	,225	,146
		Kurtosis	-,338	,290

Normallik Testleri							
Annelerin çalışma durumu		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Çalışıyor	ERKAÖ Yatırım	,130	204	,000	,911	204	,000
Çalışmıyor	ERKAÖ Yatırım	,141	280	,000	,907	280	,000

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin çalışma durumu				Statistic	Std. Error
Çalışıyor	ERKAÖ Yatırım	Mean		7,6961	,22342
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	7,2556	
			Upper Bound	8,1366	
		5% Trimmed Mean		7,4477	
		Median		7,0000	
		Variance		10,183	
		Std. Deviation		3,19109	
		Minimum		4,00	
		Maximum		19,00	
		Range		15,00	
		Interquartile Range		4,00	
		Skewness		,948	,170
		Kurtosis		,631	,339

Çalışmıyor	ERKAÖ Yatırım	Mean	8,1393	,21721
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	7,7117
			Upper Bound	8,5669
		5% Trimmed Mean	7,8492	
		Median	7,0000	
		Variance	13,210	
		Std. Deviation	3,63455	
		Minimum	4,00	
		Maximum	22,00	
		Range	18,00	
		Interquartile Range	5,00	
		Skewness	1,018	,146
		Kurtosis	,928	,290

Normallik Testleri							
Annelerin çalışma durumu		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Çalışıyor	ERKAÖ Rol Dengeleme	,101	204	,000	,929	204	,000
Çalışmıyor	ERKAÖ Rol Dengeleme	,087	280	,000	,951	280	,000

Betimleyici İstatistikler				
Annelerin çalışma durumu			Statistic	Std. Error
Çalışıyor	ERKAÖ Rol Dengeleme	Mean	8,5343	,24857
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,0442
			Upper Bound	9,0244
		5% Trimmed Mean	8,2843	
		Median	8,0000	
		Variance	12,605	
		Std. Deviation	3,55031	
		Minimum	4,00	
		Maximum	19,00	
		Range	15,00	
		Interquartile Range	4,00	
		Skewness	,814	,170
		Kurtosis	,454	,339
		Çalışmıyor	ERKAÖ Rol Dengeleme	Mean
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			8,3062
	Upper Bound			9,1224
5% Trimmed Mean	8,5595			
Median	8,5000			
Variance	12,033			

		Std. Deviation	3,46883	
		Minimum	4,00	
		Maximum	19,00	
		Range	15,00	
		Interquartile Range	5,00	
		Skewness	,417	,146
		Kurtosis	-,458	,290

Normallik Testleri							
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
1 çocuk	ERKAÖ Rol Doyumu	,100	77	,054	,958	77	,012
2 çocuk	ERKAÖ Rol Doyumu	,103	223	,000	,964	223	,000
3 çocuk	ERKAÖ Rol Doyumu	,092	133	,008	,968	133	,003
4 ve üzeri çocuk	ERKAÖ Rol Doyumu	,198	51	,000	,913	51	,001

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı				Statistic	Std. Error
1 çocuk	ERKAÖ Rol Doyumu	Mean		8,6623	,33867
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	7,9878	
			Upper Bound	9,3369	
		5% Trimmed Mean		8,5671	
		Median		9,0000	
		Variance		8,832	
		Std. Deviation		2,97184	
		Minimum		4,00	
		Maximum		16,00	
		Range		12,00	
		Interquartile Range		4,00	
		Skewness		,236	,274
		Kurtosis		-,320	,541
		2 çocuk	ERKAÖ Rol Doyumu	Mean	
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			8,8615	
	Upper Bound			9,6856	
5% Trimmed Mean				9,1594	
Median				9,0000	
Variance				9,749	
Std. Deviation				3,12236	

		Minimum	4,00	
		Maximum	21,00	
		Range	17,00	
		Interquartile Range	4,00	
		Skewness	,576	,163
		Kurtosis	,638	,324
3 çocuk	ERKAÖ Rol Doyumu	Mean	9,1654	,28000
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,6116
			Upper Bound	9,7193
		5% Trimmed Mean	9,0865	
		Median	9,0000	
		Variance	10,427	
		Std. Deviation	3,22908	
		Minimum	4,00	
		Maximum	17,00	
		Range	13,00	
		Interquartile Range	4,50	
		Skewness	,200	,210
		Kurtosis	-,618	,417
		4 ve üzeri çocuk	ERKAÖ Rol Doyumu	Mean
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			8,0116
	Upper Bound			10,2237
5% Trimmed Mean	8,8987			
Median	8,0000			
Variance	15,466			
Std. Deviation	3,93267			
Minimum	4,00			
Maximum	19,00			
Range	15,00			
Interquartile Range	6,00			
Skewness	,855			,333
Kurtosis	,006			,656

		Normallik Testleri					
		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
1 çocuk	ERKAÖ Yeterlilik	,074	77	,200	,981	77	,293
2 çocuk	ERKAÖ Yeterlilik	,080	223	,001	,974	223	,000
3 çocuk	ERKAÖ Yeterlilik	,079	133	,040	,974	133	,011
4 ve üzeri çocuk	ERKAÖ Yeterlilik	,124	51	,050	,962	51	,097

Betimleyici İstatistikler	
---------------------------	--

Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı			Statistic	Std. Error	
1 çocuk	ERKAÖ Yeterlilik	Mean	14,2727	,50209	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	13,2727	
			Upper Bound	15,2727	
		5% Trimmed Mean	14,1919		
		Median	14,0000		
		Variance	19,411		
		Std. Deviation	4,40585		
		Minimum	6,00		
		Maximum	25,00		
		Range	19,00		
		Interquartile Range	6,00		
		Skewness	,286	,274	
		Kurtosis	-,263	,541	
		2 çocuk	ERKAÖ Yeterlilik	Mean	13,9283
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			13,3400	
	Upper Bound			14,5165	
5% Trimmed Mean	13,7808				
Median	14,0000				
Variance	19,869				
Std. Deviation	4,45743				
Minimum	6,00				
Maximum	28,00				
Range	22,00				
Interquartile Range	6,00				
Skewness	,485			,163	
Kurtosis	,266			,324	
3 çocuk	ERKAÖ Yeterlilik			Mean	13,7594
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	12,9368	
			Upper Bound	14,5820	
		5% Trimmed Mean	13,5936		
		Median	14,0000		
		Variance	23,002		
		Std. Deviation	4,79607		
		Minimum	6,00		
		Maximum	27,00		
		Range	21,00		
		Interquartile Range	7,00		
		Skewness	,384	,210	
		Kurtosis	-,238	,417	
		4 ve üzeri çocuk	ERKAÖ Yeterlilik	Mean	13,2353
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			11,9830	

		Mean	Upper Bound	14,4875	
		5% Trimmed Mean		13,1623	
		Median		13,0000	
		Variance		19,824	
		Std. Deviation		4,45236	
		Minimum		6,00	
		Maximum		22,00	
		Range		16,00	
		Interquartile Range		7,00	
		Skewness		,276	,333
		Kurtosis		-,813	,656

Normallik Testleri							
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
1 çocuk	ERKAÖ Yatırım	,150	77	,000	,926	77	,000
2 çocuk	ERKAÖ Yatırım	,139	223	,000	,911	223	,000
3 çocuk	ERKAÖ Yatırım	,142	133	,000	,900	133	,000
4 ve üzeri çocuk	ERKAÖ Yatırım	,209	51	,000	,858	51	,000

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı				Statistic	Std. Error
1 çocuk	ERKAÖ Yatırım	Mean		7,8442	,36277
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	7,1216	
			Upper Bound	8,5667	
		5% Trimmed Mean		7,6580	
		Median		7,0000	
		Variance		10,133	
		Std. Deviation		3,18328	
		Minimum		4,00	
		Maximum		17,00	
		Range		13,00	
		Interquartile Range		5,00	
		Skewness		,679	,274
		Kurtosis		-,202	,541
		2 çocuk	ERKAÖ Yatırım	Mean	
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			7,7065	
	Upper Bound			8,6702	
5% Trimmed Mean				7,9031	
Median				8,0000	
Variance				13,334	
Std. Deviation				3,65154	

		Minimum	4,00	
		Maximum	22,00	
		Range	18,00	
		Interquartile Range	5,00	
		Skewness	,975	,163
		Kurtosis	,813	,324
3 çocuk	ERKAÖ Yatırım	Mean	7,8496	,28808
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	7,2798
			Upper Bound	8,4195
		5% Trimmed Mean	7,5798	
		Median	7,0000	
		Variance	11,038	
		Std. Deviation	3,32232	
		Minimum	4,00	
		Maximum	21,00	
		Range	17,00	
		Interquartile Range	5,00	
		Skewness	1,174	,210
		Kurtosis	1,771	,417
4 ve üzeri çocuk	ERKAÖ Yatırım	Mean	7,3529	,46680
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	6,4153
			Upper Bound	8,2905
		5% Trimmed Mean	7,0708	
		Median	6,0000	
		Variance	11,113	
		Std. Deviation	3,33361	
		Minimum	4,00	
		Maximum	17,00	
		Range	13,00	
		Interquartile Range	4,00	
		Skewness	1,209	,333
		Kurtosis	,767	,656

		Normallik Testleri					
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
1 çocuk	ERKAÖ Rol Dengeleme	,110	77	,022	,928	77	,000
2 çocuk	ERKAÖ Rol Dengeleme	,084	223	,001	,952	223	,000
3 çocuk	ERKAÖ Rol Dengeleme	,108	133	,001	,933	133	,000
4 ve üzeri çocuk	ERKAÖ Rol Dengeleme	,126	51	,043	,932	51	,006

Betimleyici İstatistikler					
Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı			Statistic	Std. Error	
1 çocuk	ERKAÖ Rol Dengeleme	Mean	8,3247	,39927	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	7,5295	
			Upper Bound	9,1199	
		5% Trimmed Mean	8,0664		
		Median	8,0000		
		Variance	12,275		
		Std. Deviation	3,50354		
		Minimum	4,00		
		Maximum	19,00		
		Range	15,00		
		Interquartile Range	6,00		
		Skewness	,817	,274	
		Kurtosis	,501	,541	
		2 çocuk	ERKAÖ Rol Dengeleme	Mean	8,7848
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			8,3387	
	Upper Bound			9,2308	
5% Trimmed Mean	8,6106				
Median	9,0000				
Variance	11,422				
Std. Deviation	3,37963				
Minimum	4,00				
Maximum	19,00				
Range	15,00				
Interquartile Range	4,00				
Skewness	,507			,163	
Kurtosis	,072			,324	
3 çocuk	ERKAÖ Rol Dengeleme			Mean	8,7669
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	8,1087	
			Upper Bound	9,4251	
		5% Trimmed Mean	8,5714		
		Median	8,0000		
		Variance	14,726		
		Std. Deviation	3,83739		
		Minimum	4,00		
		Maximum	19,00		
		Range	15,00		
		Interquartile Range	7,00		
		Skewness	,519	,210	
		Kurtosis	-,614	,417	

4 ve üzeri çocuk	ERKAÖ Rol Dengeleme	Mean		8,1373	,43388	
		95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	7,2658	
				Upper Bound	9,0087	
		5% Trimmed Mean		7,9205		
		Median		8,0000		
		Variance		9,601		
		Std. Deviation		3,09851		
		Minimum		4,00		
		Maximum		17,00		
		Range		13,00		
		Interquartile Range		4,00		
		Skewness		,794	,333	
		Kurtosis		,741	,656	

YŞÖKF Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,956	,960	90

YŞÖKF Madde İstatistikleri				YŞÖKF Madde İstatistikleri			
	Mean	Std. Deviation	N		Mean	Std. Deviation	N
M1	1,9091	1,36505	484	M46	2,2397	1,32362	484
M2	1,6198	1,12201	484	M47	2,9339	1,61379	484
M3	2,4029	1,52579	484	M48	1,7293	1,11784	484
M4	1,4814	,92898	484	M49	4,0517	1,60209	484
M5	1,5847	,95394	484	M50	3,9669	1,74068	484
M6	1,5888	,94264	484	M51	2,4236	1,50786	484
M7	1,5744	1,17278	484	M52	2,0145	1,33351	484
M8	2,2459	1,45444	484	M53	2,7934	1,55861	484
M9	1,7686	1,20908	484	M54	3,7769	1,58663	484
M10	1,8161	1,19751	484	M55	1,8326	1,34937	484
M11	3,6715	1,69933	484	M56	3,8120	1,62020	484
M12	2,2128	1,55844	484	M57	2,7851	1,48537	484
M13	2,7624	1,68274	484	M58	1,9876	1,36499	484
M14	2,4029	1,50254	484	M59	1,5351	1,03200	484
M15	3,3554	1,71637	484	M60	1,6715	1,05615	484
M16	1,9339	1,32962	484	M61	1,3988	,88000	484
M17	2,7686	1,58805	484	M62	1,9029	1,23647	484
M18	2,4855	1,52746	484	M63	1,6777	1,15803	484
M19	1,5640	1,13755	484	M64	1,5744	1,04190	484

M20	1,5145	,99782	484	M65	3,1653	1,65989	484
M21	2,2624	1,47138	484	M66	2,1715	1,38818	484
M22	2,6860	1,55790	484	M67	1,8781	1,23762	484
M23	1,3037	,76458	484	M68	2,4793	1,52874	484
M24	1,4587	,88952	484	M69	3,1322	1,63523	484
M25	1,4050	,83731	484	M70	3,6240	1,56671	484
M26	2,0434	1,40399	484	M71	1,6405	1,07431	484
M27	3,3822	1,69660	484	M72	3,5000	1,58474	484
M28	1,5558	1,02099	484	M73	2,0083	1,44174	484
M29	2,9835	1,64302	484	M74	1,5930	1,02436	484
M30	2,0227	1,28758	484	M75	2,3409	1,45516	484
M31	2,9463	1,68700	484	M76	1,8492	1,26752	484
M32	2,3884	1,61192	484	M77	1,6095	1,09317	484
M33	2,1508	1,39949	484	M78	1,5537	,95835	484
M34	2,7562	1,57834	484	M79	1,6488	1,20583	484
M35	2,2769	1,44097	484	M80	1,9442	1,40355	484
M36	1,7066	1,11115	484	M81	1,6508	1,10896	484
M37	1,8017	1,35512	484	M82	2,0103	1,33510	484
M38	1,6756	1,19008	484	M83	2,6550	1,68010	484
M39	1,9917	1,29497	484	M84	2,0661	1,38603	484
M40	1,5909	1,14841	484	M85	2,2397	1,42311	484
M41	1,3492	,84881	484	M86	2,4401	1,52635	484
M42	2,0393	1,25790	484	M87	2,0517	1,42567	484
M43	1,6054	1,03322	484	M88	3,0971	1,61158	484
M44	2,0888	1,37651	484	M89	2,9174	1,62963	484
M45	2,3719	1,51532	484	M90	1,2810	,76109	484

YŞÖKF Madde Toplam İstatistikleri					
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
M1	197,2521	2988,396	,367	,467	,956
M2	197,5413	2987,628	,458	,498	,956
M3	196,7583	2966,006	,462	,468	,956
M4	197,6798	3010,330	,332	,348	,956
M5	197,5764	2992,253	,497	,519	,956
M6	197,5723	2992,229	,504	,557	,956
M7	197,5868	3000,052	,340	,419	,956
M8	196,9153	2966,546	,482	,527	,955
M9	197,3926	2986,578	,431	,445	,956
M10	197,3450	2983,626	,459	,493	,956
M11	195,4897	2976,383	,355	,421	,956

M12	196,9483	2966,832	,446	,464	,956
M13	196,3988	2978,215	,348	,441	,956
M14	196,7583	2962,983	,488	,486	,955
M15	195,8058	3006,285	,190	,307	,956
M16	197,2273	2981,725	,424	,451	,956
M17	196,3926	2956,119	,500	,540	,955
M18	196,6756	2974,476	,410	,461	,956
M19	197,5971	2978,179	,528	,621	,955
M20	197,6467	2990,175	,494	,526	,956
M21	196,8988	2961,019	,511	,532	,955
M22	196,4752	2975,852	,393	,412	,956
M23	197,8574	3006,615	,451	,578	,956
M24	197,7025	3005,456	,398	,561	,956
M25	197,7562	2999,286	,491	,629	,956
M26	197,1178	2970,386	,475	,533	,956
M27	195,7789	3000,674	,223	,413	,956
M28	197,6054	2990,769	,477	,575	,956
M29	196,1777	2964,734	,434	,501	,956
M30	197,1384	2971,411	,513	,471	,955
M31	196,2149	2966,504	,412	,480	,956
M32	196,7727	2988,118	,308	,448	,956
M33	197,0103	2976,296	,437	,428	,956
M34	196,4050	2970,813	,417	,428	,956
M35	196,8843	2966,964	,484	,543	,955
M36	197,4545	2989,888	,444	,474	,956
M37	197,3595	2963,966	,537	,659	,955
M38	197,4855	2966,453	,595	,605	,955
M39	197,1694	2969,441	,524	,467	,955
M40	197,5702	2980,229	,506	,618	,955
M41	197,8120	3006,099	,411	,426	,956
M42	197,1219	2984,675	,428	,482	,956
M43	197,5558	2991,117	,468	,515	,956
M44	197,0723	2978,084	,433	,438	,956
M45	196,7893	2999,194	,262	,344	,956
M46	196,9215	2988,702	,377	,489	,956
M47	196,2273	2963,373	,450	,580	,956
M48	197,4318	2985,157	,480	,533	,956
M49	195,1095	2975,054	,386	,461	,956
M50	195,1942	2989,755	,275	,459	,956
M51	196,7376	2975,527	,409	,410	,956
M52	197,1467	2961,248	,565	,524	,955
M53	196,3678	2954,697	,519	,486	,955

M54	195,3843	2974,630	,392	,543	,956
M55	197,3285	2965,596	,528	,648	,955
M56	195,3492	2976,215	,375	,488	,956
M57	196,3760	2966,769	,470	,529	,956
M58	197,1736	2959,125	,566	,589	,955
M59	197,6260	2989,680	,481	,515	,956
M60	197,4897	2988,913	,476	,619	,956
M61	197,7624	2998,757	,472	,602	,956
M62	197,2583	2974,565	,511	,540	,955
M63	197,4835	2980,424	,500	,521	,955
M64	197,5868	2990,106	,473	,564	,956
M65	195,9959	2962,311	,443	,579	,956
M66	196,9897	2978,416	,427	,506	,956
M67	197,2831	2964,584	,586	,571	,955
M68	196,6818	2986,081	,339	,424	,956
M69	196,0289	3006,061	,203	,411	,956
M70	195,5372	2985,624	,333	,502	,956
M71	197,5207	2988,155	,475	,508	,956
M72	195,6612	2981,802	,351	,470	,956
M73	197,1529	2962,519	,513	,574	,955
M74	197,5682	2984,291	,533	,546	,955
M75	196,8202	2972,976	,441	,462	,956
M76	197,3120	2973,511	,506	,602	,955
M77	197,5517	2981,271	,524	,501	,955
M78	197,6074	2996,790	,451	,553	,956
M79	197,5124	2986,975	,430	,475	,956
M80	197,2169	2963,338	,522	,531	,955
M81	197,5103	2979,385	,532	,564	,955
M82	197,1508	2962,973	,552	,536	,955
M83	196,5062	2941,286	,554	,631	,955
M84	197,0950	2987,813	,365	,453	,956
M85	196,9215	2959,890	,537	,511	,955
M86	196,7211	2961,551	,489	,505	,955
M87	197,1095	2978,466	,415	,394	,956
M88	196,0640	2970,317	,411	,529	,956
M89	196,2438	2958,106	,475	,506	,956
M90	197,8802	3008,275	,433	,580	,956